

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

นางอุทัยวรรณ กงเพชร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

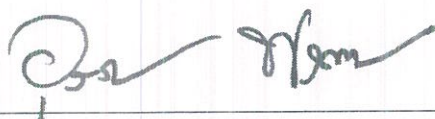
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2565

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ชื่อเรื่อง : แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต.3
ผู้วิจัย : นางอุทัยวรรณ กงเพชร
ปริญญา : ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการการศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.อุรสา พรหมทา
ผศ.ดร.จำเนียร พลหาญ
ปีการศึกษา : 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 3 2) เพื่อศึกษาหาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
สถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 31 คน และ
ข้าราชการครูจำนวน 329 คน รวมทั้งหมด 360 คน เครื่องมือที่ใช้ มี 3 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1
แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ และขนาดของ
สถานศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม
เขต 3 ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
สถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) Dependent t-test , F-test

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Title : Guidelines for improving the performance of students in schools Office of the District 3 Elementary MahaSarakhm

Author : Mrs. Ulaiwan Kongped

Degree : Master of Education (Administration Education)
Rajabhat Maha Sarakhm University

Advisors : Assoc. Prof. Dr. U-rasa Promta
Assoc. Prof. Dr. Chumnian Pollharn

Year : 2022

ABSTRACT

The objectives of this research 1) to study the transformational leadership of basic school administrators in order to expand the educational opportunity schools under the Office of Maha Sarakhm Primary Educational Service Area 3 2) to find ways to develop the transformational leadership of basic education school administrators under the Office of Educational Expansion under the Office of Maha Sarakhm Primary Educational Service Area 3. The sample group consisted of 31 school administrators and 329 teachers including the 360 instruments which are 3 elements. Part 1 General questionnaire of respondents inquire about status and the size of the school, part 2: Questionnaire about the transformational leadership of the school administrators, school for Expanding Educational Opportunities under the Office of Maha Sarakhm Primary Educational Service Area and part 3, the questionnaire about the development of transformational leadership of school administrators, school for Expanding Educational Opportunities. The statistics used in data analysis were Mean and Standard Deviation (S.D.) Dependent t-test, F-test.

Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยกำลังใจจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.อรุสา พรหมทา, ผศ.ดร.จำเนียร พลหาญ และเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงยิ่ง ที่ทำให้วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ นายขวัญเรือน แสบงบาล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต นายสิทธิชัย สมเดช รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีหลวงเพชร ศึกษาานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบคุณผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาที่ให้ข้อมูลทุกคนและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

คุณค่าของวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อบูชาพระคุณบิดา-มารดา บุรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ชีวิตและสติปัญญาแก่ผู้วิจัย จนประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน

นางอุลัยวรรณ กงเพชร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตการวิจัย	5
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับ	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	10
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารที่มีประสิทธิภาพ	10
2.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	15
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในสถานศึกษา	19
2.4 การบริหารงานทั่วไป.....	40
2.5 การบริหารงานกิจการนักเรียน.....	71
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับสถานักเรียน.....	94
2.7 บริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 3.....	105
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	108
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	114
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหาร งานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 3	114
ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3	119

หัวเรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	123
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการ ในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 3	123
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ...	131
บทที่ 5 ผลการวิจัย	137
5.1 สรุปผลการวิจัย	137
5.2 อภิปรายผล	139
5.3 ข้อเสนอแนะ	141
บรรณานุกรม	142
ภาคผนวก	146
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	147
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	149
ภาคผนวก ค การหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	158
ประวัติผู้วิจัย.....	162

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้เด็กและเยาวชนไทยมีค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเน้นทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว การแสดงออกที่ผิดศีลธรรม การเห็นผิดเป็นชอบ เป็นต้น และในปัจจุบันสังคมไทยกำลังตื่นตัวกับปัญหาคุณธรรม จริยธรรม รัฐบาล กลุ่มคน หน่วยงาน องค์กร ได้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น การพัฒนาผู้เรียนมีปัญหา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ตามจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 7)

การปฏิรูปการศึกษาตามกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ด้านพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ด้านพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ในระดับสถานศึกษา จะประสบผลสำเร็จได้ต้องมีบุคลากรทางการศึกษาเป็นกุญแจสำคัญนำไปสู่การปฏิบัติ คือ ผู้บริหารโรงเรียน เพราะผู้บริหารเป็นนำในองค์กรที่สำคัญและมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู จะต้องรักษาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน อำนวยความสะดวกในการให้บุคลากรมีปฏิสัมพันธ์กัน และรักษาความสามัคคีกลมเกลียวของบุคลากรในหน่วยงานความสำเร็จของงานขึ้นอยู่กับความสามัคคีกลมเกลียวของบุคคลในหน่วยงาน ความสามารถและรูปแบบของความเป็นผู้นำ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การปฏิรูปการศึกษาในระดับสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้าน ร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ จุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็น คนดี มีปัญญา จึงกำหนดจุดมุ่งหมายในข้อที่

4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ 9) กตัญญู การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักการพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 48) หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส.2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข ปฏิบัติตนและมีส่วนสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก มาตรฐาน ส.2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข วิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 146-149) และในปัจจุบันพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ได้ให้ค่านิยมหลัก 12 ประการกับคนไทยคือ 1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 4) ใฝ่หาความรู้หมั่นศึกษาเล่าเรียน 5) รักษาวัฒนธรรมประเพณี 6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ 7) เข้าใจการเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย 8) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย 9) มีสติ รู้ตัว รู้คิด ตามพระราชดำริ 10) ดำรงตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 11) มีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ 12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษา จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมนำความรู้ การสร้างความตระหนัก ความสำนึกในคุณค่าตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความสมานฉันท์ การใช้สันติวิธีและวิถีประชาธิปไตย ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนภาคเอกชน ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาและสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่องค์กรนักเรียนด้วยความตระหนักถึงความสำคัญเด็กและเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดแนวทางในการพัฒนากิจกรรมสภานักเรียนให้โรงเรียนนำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมมาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองและวิถีประชาธิปไตย ได้แก่ คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม รวมทั้งหลัก

ธรรมาภิบาล การมีจิตอาสาได้อย่างเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 23)

คณะกรรมการนักเรียนและองค์กรนักเรียนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน และการพัฒนาสังคมโรงเรียน การพัฒนาให้คณะกรรมการนักเรียนเข้าใจและดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลก่อให้เกิดประโยชน์อย่างน้อย 3 ด้าน คือ 1) ประโยชน์ต่อนักเรียน : องค์กรนักเรียนที่เข้มแข็งและดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล จะสร้างช่องทางรับฟังความคิดเห็นและรับรู้ทุกข์สุขของเพื่อนนักเรียน นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกฝนนักเรียนทั้งที่เป็นกรรมการนักเรียนและเพื่อนนักเรียนให้ได้ใช้ชีวิตในสังคมที่เป็นประชาธิปไตย ทั้งในรูปแบบและสาระการเสริมสร้างการรวมกลุ่มของนักเรียน 2) ประโยชน์ต่อโรงเรียน : องค์กรนักเรียนที่เข้มแข็งและดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้โรงเรียนเป็นสังคมเปิด เป็นสังคมที่มีกลไกป้องกันและแก้ไขความทุกข์ร้อนของทุกฝ่าย เป็นสังคมที่สมดุลและพอดี และเมื่อนั้นการพัฒนาโรงเรียนก็จะมีกระบวนการรองรับให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) ประโยชน์ต่อประเทศชาติ: นักเรียนที่ผ่านชีวิตในสังคมโรงเรียนธรรมาภิบาล และมีจิตวิญญาณในการใช้ธรรมาภิบาลดำเนินกิจกรรมทุกส่วนและทุกระดับแล้ว ก็จะสามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ สร้างกลไกป้องกันระบบการบริหารจัดการที่ไม่ดี ที่สร้างความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุข อีกทั้งยังจะจรรโลงกลไกและกระบวนการเสริมสร้างการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีทำให้โอกาสที่ประเทศจะประสบภาวะวิกฤติมีน้อยลง สามารถพัฒนาประเทศให้เกิดสังคมที่สงบสุข มีประสิทธิภาพและแข่งขันต่อไปได้อย่างยั่งยืน (บุญนำ จัตุรัส, 2551, น. 2 – 3)

โรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้ดำเนินการตามกลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่แก่นักเรียนทุกคน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย โดยเฉพาะการจัดค่ายการแสดง ลูกเสือ ดนตรี กีฬา เพื่อเป็นแนวทางในการปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย วิถีประชาธิปไตยและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนทุกแห่ง โดยให้ความสำคัญกับโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างครบวงจรและประเมินมาตรฐานของระบบเป็นรายโรงเรียนเพื่อพัฒนาต่อยอด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 (2552, น. 6-8) จึงสมควรอย่างมากที่นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาโรงเรียนเป็นระบบสังคมระบบหนึ่งที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมายหลักในการจัดการการศึกษาให้กับบุตรหลาน จัดการศึกษาเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม บรรดาสิ่งก่อสร้าง อาคารสถานที่ที่สวยงามเพียงใด หลักสูตร ตำราเรียน สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนจะวิเศษขนาดไหนก็ตามจะไม่มี ความหมายเลยหากผู้ใช้สิ่งเหล่านั้นขาดความตระหนักในหน้าที่ ขาดความสามารถ หรือไม่มีความพึง

พอใจที่จะใช้สิ่งเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด บุคลากรที่ทำงานการศึกษา มีหลายฝ่ายหลายหน้าที่ แต่ที่สำคัญที่สุด มี 2 ฝ่าย คือผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาไปสู่ความก้าวหน้า ทันทต่อการเปลี่ยนแปลง ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สังคมจึงให้ความคาดหวังกับครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างมากว่าจะเป็นผู้ชี้แนะทางปัญญา เป็นผู้นำพาสังคมไปสู่ความเจริญตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามที่กำหนด ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 23 ที่ว่าการจัดการศึกษานั้นต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ) ดังนั้นทั้งผู้บริหารและครูจึงจะต้องแสดงบทบาทและพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง

ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า งานสถานักเรียนเป็นการดำเนินงานตามวิถีประชาธิปไตยมี 3 ด้านคือ คาวธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมเคารพในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เคารพในสิทธิของผู้อื่น เคารพในกฎระเบียบของสังคม มีจิตอาสาเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีความสามัคคีในหมู่คณะใช้เหตุผลในการตัดสินใจ จึงเป็นการวางรากฐานทางด้านวิถีประชาธิปไตยอีกทางหนึ่ง จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนักเรียนขาดระเบียบวินัย แสดงกิริยาก้าวร้าว ไม่มีสัมมาคารวะ พูดจาไม่สุภาพ ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีพฤติกรรมที่ชอบใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันโดยไม่ทราบสาเหตุ กระทำ ความผิดโดยไร้จิตสำนึก หรือการแสดงออกที่ขัดต่อศีลธรรมและจริยธรรมอันดีงาม ผู้วิจัยมีความสนใจในแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 และได้เห็นความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านวิถีประชาธิปไตย ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านคาวธรรม ด้าน สามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นว่านักเรียนแต่ละคนมีคุณ ลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในด้านประชาธิปไตยอยู่ในสภาพใดและควรได้รับการส่งเสริม ปรับปรุงเพื่อจะได้ปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในด้านประชาธิปไตย อย่างเหมาะสมอัน จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เป็นอย่างไร

1.2.2 แนวทางการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

1. ประชากร คือผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ได้แก่

ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน	31	คน
ครู	จำนวน	62	คน
นักเรียน	จำนวน	157	คน

รวมประชากรทั้งหมด 250 คน

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน ที่ทำงานสถานักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 152 คน ซึ่งได้มาจากตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

1.5 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

1.5.1 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาดำเนินการวิจัยเดือน ธันวาคม 2562 – มีนาคม พ.ศ.2563

1.5.2 ขอบเขตด้านสถานที่

สถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

ผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจง(Purposive Selection) โดยได้ศึกษากลุ่มผู้วิจัยที่มี Best Practice ในแต่ละโรงเรียนซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ศึกษาจากผู้วิจัยที่มี Best Practice ในแต่ละโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนที่มีดำเนินงานสถานักเรียนตามวิถีประชาธิปไตย 3 ด้านคือ 1) การคุณธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม 2) โรงเรียนที่มีดำเนินงานสถานักเรียนที่เป็นรูปธรรม 3) โรงเรียนที่ได้รับการยอมรับจากสังคมและชุมชน 4) โรงเรียนที่ได้เข้าร่วมการแข่งขันสถานักเรียนในระดับชาติ 5) โรงเรียนที่ได้รับรางวัลที่ประสบผลสำเร็จจากการดำเนินงานสถานักเรียน จากหน่วยงานต่างๆ

ผลการศึกษากลุ่มผู้วิจัยที่มี Best Practice ในแต่ละโรงเรียนได้แก่

1. โรงเรียนบ้านโคกสว่าง ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4

2. โรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอลำปุม จังหวัด มหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2

3. โรงเรียนภูดินพัฒนา อำเภอนาหวาย จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

2. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์กลุ่มผู้วิจัยที่มี Best Practice ในแต่ละโรงเรียนโดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้

2.1 โรงเรียนบ้านโคกสว่าง ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4

2.2 โรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอลำปุม จังหวัด มหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2

1.5.3 ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยคือ การแสดงออก การปฏิบัติ อุปนิสัย ความเชื่อ ค่านิยมที่ดีที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อผู้อื่น

1.5.2.1 ด้านการเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาล

1.5.2.2 ด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อนนักเรียนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี

1.5.2.3 ด้านการชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

1.5.2.4 ด้านการสืบสานความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติ

1.5.2.5 ด้านการเป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชนและสังคม

1.5.4 ขอบเขตระยะเวลา

การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ

1.5.4.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ระหว่างเดือน กรกฎาคม-ตุลาคม พ.ศ. 2562 รวมระยะเวลา 4 เดือน

1.5.4.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานศึกษาในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2562- มกราคม พ.ศ. 2563 รวมระยะเวลา 3 เดือน

1.5.5 ขอบเขตสถานที่

สถานที่วิจัยคือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

“การบริหารงานสถานศึกษา” หมายถึง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา มุ่งพัฒนาให้รู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย

1. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายเกิดความรู้ ความชำนาญ ทั้งวิชาการและวิชาชีพ อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2. ผู้เรียนค้นพบความสนใจ ความถนัด และพัฒนา ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมองเห็นช่องทางในการสร้างงานอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

3. ผู้เรียนเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่างๆ สามารถนำความรู้ และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบสัมมาชีพ

4. ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมในการดำเนิน ชีวิต และเสริมสร้างศีลธรรม จริยธรรม

5. ผู้เรียนมีจิตสำนึกและทำประโยชน์เพื่อสังคมและ ประเทศชาติ

“คณะกรรมการสถานักเรียน” หมายถึง คณะกรรมการสถานักเรียนของโรงเรียนในสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ที่ได้มาจากการเลือกตั้งเพื่อเป็นตัวแทนนักเรียน ในการร่วมมือส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนตามหลักการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

“สถานักเรียน” หมายถึง คณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนที่ผ่านการเลือกตั้ง ในสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

“กิจกรรมสถานักเรียน” หมายถึง กิจกรรมของคณะกรรมการสถานักเรียนโรงเรียน ใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ คณะกรรมการสถานักเรียนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เสริมสร้างและปลูกฝังการทำงานเป็นหมู่คณะและคุณลักษณะการเสียสละเพื่อส่วนรวมอันจะนำมา ซึ่งบุคคลที่มีจิตสาธารณะ

“สถานศึกษา” หมายถึง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถม

“สถานักเรียน” หมายถึง คณะกรรมการสถานักเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

แนวทางการพัฒนา 5 ด้านหมายถึง บทบาทสถานักเรียน 5 ข้อ

1. เป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาล
2. ปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อนนักเรียนโดยใช้กระบวนการ ประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี
3. ชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
4. สืบสานความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติ
5. เป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชนและสังคม

1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.7.1 ทำให้ได้แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานสภาพของนักเรียนในด้านประชาธิปไตย อันจะเป็นประโยชน์ให้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานักเรียนขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียน ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.7.2 เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการบริหารงานสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

1.7.3 เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในด้านประชาธิปไตยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารที่มีประสิทธิภาพ
2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในสถานศึกษา
4. การบริหารงานทั่วไป
5. การบริหารงานกิจการนักเรียน
6. แนวคิดเกี่ยวกับสถานักเรียน
7. บริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

2.1.1 แนวคิดทฤษฎีและความหมายของการบริหารจัดการ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า การบริหารส่วนใหญ่มักจะนึกถึงการบริหารราชการศาสตร์ที่ใช้มี 2 คำ คือการบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ศัพท์อีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามคำว่า การบริหารกับคำว่า การจัดการใช้แทนกันได้ มีความหมายเหมือนกัน (สมคิด บางโม, 2546, น. 60) คำสองคำนี้ ปะปนกันตลอดไปตามความเหมาะสมจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ทั้งที่เป็นศาสตร์และศิลป์เพื่อ เอาคนทรัพยากรมารวมกันแล้ว อำนาจการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการปัจจัยในการบริหาร มีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อองค์การหรือหน่วยงานนั้น ๆ

2. เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงานหากขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

3. ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็ย่อมจะเป็นอุปสรรค หรือก็ให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

4. การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา โดยตรงคือเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดันและกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 3 ประการให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ ต้องการนักบริหารและนักวิชาการให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารหรือการจัดการไว้ต่าง ๆ กันตามทัศนะของแต่ละบุคคลที่สำคัญไว้ดังนี้

2.1.2 ความสำคัญของการบริหาร

ทองหล่อ เดชไทย (2544) ให้ความหมายว่า การบริหาร (Administration) เป็นการจัดการ(Management) อย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำงานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล คำว่า การบริหาร และการจัดการนั้น บางครั้งใช้แทนกันได้ เพราะคำสองคำนี้เป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดทำอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน

ดิเรก วรธรรมเศียร (2543) ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อองค์กร เป็นอย่างยิ่ง เป็นศาสตร์ที่ต้องศึกษา และนำไปปฏิบัติตามหลักวิชาอย่างมีศิลปะ ปัจจุบันสภาพทั่วไปในสังคมมีความซับซ้อน จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จไม่ใช่เรื่องง่ายการบริหารจัดการที่ดีจึงต้องมีทักษะทางการบริหารในระดับสูงและขณะเดียวกันก็ต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการบริหารอย่างชัดเจน

จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาศัยหลักกฎหมายและหลักการบริหารที่สอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงาน

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรนั้นจำเป็นต้องมีการบริหารเพื่อบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปี ค.ศ. 1916 Fayol (1916, อ้างถึงใน ดำรง วัฒนา, 2545, น. 9) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องการจัดการและจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ General and Industrial Administration เป็นภาษาฝรั่งเศส โดย ฟาโย เห็นว่า หลักในการจัดการนั้นควร

ยืดหยุ่นและสามารถปรับไปตามตัวแปรต่าง ๆ เขาได้กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหารไว้ 14 ประการ คือ

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of Work) เป็นการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
2. อำนาจสั่งการ (Authority) เป็นอำนาจสั่งการซึ่งเป็นอำนาจอันชอบธรรมของบรรดาผู้ที่มีตำแหน่งเพื่อสามารถที่จะออกคำสั่งในการทำงานได้ โดยผู้ออกคำสั่งต้องมีความรับผิดชอบต่อคำสั่งในการทำงานได้
3. ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นระเบียบวินัยที่คนในองค์กรต้องเคารพและยอมรับเพื่อสร้างสภาพงานที่เป็นระเบียบและเรียบร้อย
4. หลักการ “สั่งการโดยคน ๆ เดียว” (Unity of Command) เป็นหลักการ ซึ่งคุ้นเคยในชื่อของหลัก “เอกภาพในการบังคับบัญชา” ลูกน้องจะต้องฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาโดยตรง รวมถึงการรายงานผลการปฏิบัติงานก็ต้องรายงานกับผู้บังคับบัญชาโดยตรง
5. การมีทิศทาง (Unity of Direction) คือ การมีทิศทาง หรือเป้าหมายเดียวกัน โดยแต่ละกลุ่มงานย่อย (กอง, แผนก, ฝ่าย) ในองค์กรที่มีกิจกรรมแยกย่อยออกมา
6. ประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of Interests to the General Interests) เป็นประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน
7. หลักการตอบแทน (Remuneration) เป็นหลักการตอบแทนการทำงาน ซึ่งถือเป็นแนวทาง ที่คนงานจะต้องได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม
8. หลักการรวมอำนาจ (Centralization) เป็นหลักการรวมอำนาจ หมายถึง ระดับมากน้อยที่ผู้บังคับบัญชาสามารถตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ ซึ่ง ฟาโย (Fayol) เห็นว่า การใช้อำนาจ
9. การมีสายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) เป็นการมีสายการบังคับบัญชา ซึ่งเป็น เสมือนห่วงโซ่หรือเส้นทางของคำสั่งและติดต่อสื่อสารใด ๆ ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องในแต่ละสายงานภายใต้โครงสร้างของแต่ละองค์กร
10. การจัดระเบียบ (Order) เป็นการจัดระเบียบหรือการจัดให้คนตลอดจนวัตถุสิ่งของได้อยู่ในที่ที่ควรอยู่ นั่นคือ ใช้คนให้เหมาะกับงาน จัดสถานที่ทำงานให้เป็นระเบียบและมีระเบียบเกี่ยวกับงานพัสดุ
11. ความเที่ยงธรรม (Equity) เป็นความเที่ยงธรรมที่ ฟาโย (Fayol) กล่าวถึงหลัก ข้อนี้ว่านักบริหารควรมีทั้งความยุติธรรม (Justice) และความโอบอ้อมอารี (Kindliness)
12. หลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคลากร (Stability of Tenure of Personnel Fayol) เป็นหลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคลากร เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนบุคลากรพัฒนานักบริหาร

13. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความคิดริเริ่ม หมายถึง พลังที่จะคิดให้เกิดแผนงานแล้วทำต่อไปจนสำเร็จ จะเกิดได้ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับการจูงใจ และมีความพึงพอใจในงาน

14. สามัคคีคือพลัง (Esprit De Corps) เป็นภาษิตที่ว่า สามัคคีคือพลัง หมายถึง การเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอันจะทำให้เกิดความกลมเกลียวและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์กร

สรุปว่า ฟาโย ได้กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหารไว้ 14 ประการ ซึ่งในการจัดการควรยึดหยุ่นและสามารถปรับไปตามตัวแปรต่าง ๆ ได้

ทฤษฎีหมุดเชื่อมโยง (Linking Pin Function Theory)

Likert (1977, pp. 134 -137, อ้างถึงใน สมคิด บางโม, 2546, น. 33) กล่าวว่า

1. การทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้นและทำให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นอีกด้วย

2. การทำงานเป็นกลุ่มใช้ในทุกระดับขององค์กร ซึ่งจะขึ้นอยู่กับหมุดเชื่อมโยงก็คือผู้บังคับบัญชาหรือผู้แทน

3. การวางแผนและการแก้ปัญหาเป็นกลุ่มให้กลุ่มตัดสินใจโดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจ ผูกพัน ยอมรับนับถือกัน

สรุปว่า จากทฤษฎีและแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า การบริหารองค์กรจะครอบคลุมเรื่องการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน ความพึงพอใจต่อการทำงานและบทบาทของผู้บริหารเพื่อให้องค์กรดำเนินไปโดยมีประสิทธิภาพ

Gulick & Lydall (1973, pp. 47 – 88, อ้างถึงใน พิมลจรรย์ นามวัฒน์, 2544, น. 22) เป็นนักทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มการศึกษาการจัดการตามหลักการบริหารได้เสนอหลักที่ เกี่ยวกับการบริหารซึ่งคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องทำมีหน้าที่สำคัญอยู่ 7 ประการ คือ การวางแผนการ จัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงานการรายงานและการงบประมาณหรือ เรียกสั้น ๆ ว่า “POSDCORB” ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดดังต่อไปนี้

P = Planning หมายถึง การวางแผนงาน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) ทั้งนี้เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องกันในการดำเนินงาน แผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ในทางวิชาการและวิจรณ์ญาณวินิจฉัยเหตุการณ์ในอนาคตแล้วกำหนดวิธีการ โดยถูกต้องอย่างมีเหตุมีผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องและสมบูรณ์

O = Organizing หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์การ ซึ่งในการศึกษาบางแห่งก็พิจารณารวมไปกับการปฏิบัติงานหรือวิธีการจัดการ (Management) ด้วยเรื่องการจัดแบ่งส่วนงานนี้

จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น การจัดแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง แขนง โดยอาศัยปริมาณงานคุณภาพของงานหรือจัดตามลักษณะของงานเฉพาะอย่าง (Specialization) ก็ได้ นอกจากนี้ อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม (Control) และหรือพิจารณาในแง่หน่วยงาน (Organization) เช่น หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) หรือบ้างก็เรียกเป็นหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานแนะหรือที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานช่วยเหลือหน่วยงาน อื่นๆ (Auxiliary) เป็นต้น

S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับ จัดแบ่งหน่วยงานที่แบ่งไว้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งหมายถึงการจัดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล (Personnel Administration) เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความสามารถมาปฏิบัติงานให้เหมาะสม (Competent Man for Competent Job) หรือ Put the Right Man on the Right Job กับ รวมถึงการที่จะเสริมสร้างและธำรงไว้ ซึ่งสัมพันธภาพในการทำงานของคนงานและพนักงานด้วย

cting หมายถึง การศึกษาวิธีการอันรวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศ งาน ตลอดจนศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) และ การจูงใจ (Motivation) เป็นต้น การอันรวมการในที่นี้รวมถึงการวินิจฉัย สั่งการ (Decision Making) ซึ่งเป็นหลักอันสำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารงานและขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างานมาก เหตุเพราะการที่จะอันรวมการให้ภารกิจดำเนินไปด้วยดีได้ จำเป็นต้องมีการตัดสินใจที่ดีและมีการสั่งการที่ถูกต้องเหมาะสมกับแต่ละลักษณะของการตัดสินใจ

Co = Coordinating หมายถึง ความร่วมมือประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไป ด้วยความเรียบร้อยและราบรื่นศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้นเพื่อช่วย แก้ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานการร่วมมือประสานงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการ บริหารเพราะเป็นกิจวัตรประจำวันที่จะต้องพึงกระทำในการปฏิบัติงานและเป็นสิ่งที่มีอยู่ทุกระดับของ งานการร่วมมือประสานงานเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่ต้องจัดให้มีขึ้นในหน่วยงานของตน เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานตลอดรวมถึงการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ที่จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบด้วย อันที่จริงการรายงานนี้มีความสัมพันธ์กับ การติดต่อสื่อสาร (Communication) อยู่มาก การรายงานโดยทั่วไปหมายถึงวิธีการของสถาบันใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชาและหรือ ผู้ร่วมงาน ฯลฯ ความสำคัญของรายงานนั้นอยู่ที่จะต้องอยู่บนรากฐานของความจริง

B = Budgeting หมายถึง การงบประมาณโดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีใน การบริหารเกี่ยวกับงบประมาณและการเงิน ตลอดจนการใช้วิธีการงบประมาณและแผนงานเป็น

เครื่องมือในการควบคุมงาน วิธีการบริหารงบประมาณโดยทั่วไป มักมีวงจรที่คล้ายคลึงกันอย่างที่เรียกว่า “วงจรงบประมาณ” (Budget Cycle) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมงบประมาณและการเสนอขออนุมัติ (Executive Preparation and Submission)
2. การพิจารณาให้ความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ (Legislation Authority)
3. การดำเนินการ (Execution)
4. การตรวจสอบ (Audit)

สรุปว่า ในการบริหารผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่สำคัญอยู่ 7 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณ

2.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับการพัฒนา นักเรียนในด้านประชาธิปไตย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีหลักการที่สำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 4) ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ และนอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์ หลักสูตรกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มี ศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบ การศึกษาขั้นพื้นฐาน(กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 5) ดังนี้

6.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

6.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

6.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

6.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

6.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง มีความสุขสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนที่ความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะ บังคับบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจใน ตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรมสามารถนำความรู้ไป ปรับใช้ในการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก(กระทรวงศึกษาธิการ. 2552: 1)

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนเองนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตาม หลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มี ค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดี งาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส.3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษย์ชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความเข้าใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลกโดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. ได้เรียนรู้พัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้รับการพัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์

3. ได้รับการพัฒนาแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถมาใช้ประโยชน์การดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

คุณภาพผู้เรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6

1. มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งขึ้น
2. เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งที่ศักยภาพเพื่อการศึกษาในชั้นสูงตามความประสงค์ได้

3. มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทยยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจในบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม

5. มีความรู้ความสามารถที่จัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆในสังคมได้ตลอดชีวิตหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะประชาธิปไตย ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ด้าน คือ

5.1 ด้านการยอมรับ

มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นหลักในการดำเนินชีวิต

5.1.1 เคารพกฎหมายและกติกาของสังคม

5.1.2 เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น

5.1.3 ความมีน้ำใจในเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

5.1.4 ความอ่อนน้อมถ่อมตนรู้จักกาลเทศะ

5.1.5 การเป็นผู้รับฟังที่ดีให้เกียรติผู้อื่น

5.1.6 การยอมรับผิดและการให้อภัย

5.1.7 ความกตัญญูกตเวทิต

5.1.8 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่

5.1.9 ความซื่อสัตย์สุจริต

5.2 ด้านสามัคคีธรรม

ปฏิบัติตนและมีส่วนสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดี

5.2.1 มีจิตสาธารณะ เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

5.2.2 การมีส่วนร่วมกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามวิถี

ประชาธิปไตย

5.2.3 การมีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม

การเมืองการปกครองและสิ่งแวดล้อม

5.3 ด้านปัญญาธรรม

ใช้สติปัญญา ใช้เหตุผลและความถูกต้องในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน

5.3.1 การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

5.3.2 การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่

ดีกว่า

5.3.3 การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์สรุปได้ว่า ในการจัด

หลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในด้านประชาธิปไตยเพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาในทุกๆด้านโดยเฉพาะในการพัฒนาคุณคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในสถานศึกษา

การศึกษาในระบบโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาทางการเมืองในด้านสังคมประกิตทางการเมือง (Political Socialization) อันหมายถึงการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ บทบาท และทัศนคติทางการเมืองในด้านการสร้างผู้นำมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไป ใช้ในสังคม และบูรณาการด้านการเมืองเข้ากับสภาพจริงของสังคมนั้น จำเป็นต้องใช้หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการอบรม ปลูกฝัง และขัดเกลาทางด้านการเมือง ด้วยการเลือกและบรรจุกิจกรรม การเรียนการสอน ความรู้ทางการเมือง เพื่อให้ค่านิยมที่ดีทางการเมืองถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนจนเกิดเป็นนิสัยประจำตัว และนำไปสู่ความรัก ความผูกพันต่อชุมชนและประเทศชาติในที่สุด

Hess, R. D., & Torney (1967) กล่าวถึงการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กไว้ ว่ามีอยู่ 4 แบบด้วยกัน คือ

1. แบบของการสั่งสม เป็นการเรียนรู้สั่งสมมาจากประสบการณ์ที่สะสมกันมาซึ่งอาจได้จากการเรียนรู้โดยตรงจากหลักสูตรในโรงเรียน หรือประสบการณ์ทางอ้อมก็ได้

2. แบบของการถ่ายโยงระหว่างบุคคล เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการถ่ายโยงความรู้สึกหรือประสบการณ์จากคนที่เด็กสัมพันธ์ด้วยอย่างใกล้ชิดซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ของเด็กเอง

3. แบบของการเลียนแบบ เป็นการเรียนรู้ที่เด็กรับเอาโดยตรงจากคนที่เด็กมีความผูกพันด้วยเช่น ชอบแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมเหมือนครู เป็นต้น

4. แบบพัฒนาการของความรู้ ความเข้าใจ เป็นการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของเด็ก เมื่อเด็กมีอายุขึ้น ก็จะสามารถเรียนรู้เรื่องการเมือง ที่เป็นนามธรรมได้มากขึ้น

5. ลักษณะของพฤติกรรมประชาธิปไตย

บรรจง ชูสกุลชาติ (2534) ได้เสนอแนะวิธีที่ครูผู้สอนควรปลูกฝังพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับนักเรียนไว้ดังนี้

1. การมีความเคารพซึ่งกันและกัน (คารวะธรรม) หมายถึง ทุกคนจะต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจา และความคิด เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น ที่ไม่ล่วงละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่มีอยู่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบของสังคม และเคารพในสิทธิของผู้อื่น รวมถึงการเคารพในสถาบันหลักที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

2. มีการแบ่งปัน ร่วมงาน และประสานงานกัน (สามัคคีธรรม) ได้แก่ การทำงานร่วมกันตามความถนัดของตนเองด้วยความสมัครใจ มีการร่วมมือและประสานประโยชน์กันตามแผนที่กำหนดไว้เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3. มีความเชื่อมั่นในวิธีการแห่งปัญญา (ปัญญาธรรม) คือ การมีเหตุผลในการทำงานทั้งเหตุผลของตนเอง ผู้อื่น และค้นคว้าหาความรู้ใหม่เพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

กรมหลวงนครสวรรค์ (2554) ทิศนา แฉมมณี (2536) อเนก สิทธิประศาสน์ (2550) และบรรจง ชูสกุลชาติ (2534) กล่าวถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ ดังนี้

1. เคารพในความเป็นบุคคลและการตัดสินใจของผู้อื่น
2. ให้สิทธิ เสรีภาพ และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นใช้ความคิดของเขาเองอย่างอิสระในการตัดสินใจ
3. มีใจกว้าง รู้จักรับฟังผู้อื่น และพิจารณาด้วยความเป็นธรรม
4. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อส่วนรวม และมีขันติธรรม
5. ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ
6. มีความคิดเป็นของตนเองและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น
7. มีความรับผิดชอบในการกระทำของตน และยอมเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมได้ตามโอกาสที่เหมาะสม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม

8. รู้จักการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี

นักการศึกษาไทย นักการศึกษาต่างประเทศและสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยไว้ตรงกันดังนี้

1. การมีความเคารพซึ่งกันและกัน (คารวะธรรม) ทุกคนจะต้องให้เกียรติ ซึ่งกันและกันทั้งทางกาย วาจา และในความคิด เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นที่ไม่ล่วงละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่มีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบของสังคมและเคารพในสิทธิของผู้อื่น รวมถึงการเคารพในสถาบันหลักที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

2. มีการแบ่งปัน ร่วมงาน และประสานงานกัน (สามัคคีธรรม) การทำงานร่วมกันตามความถนัดของตนเองด้วยความสมัครใจ มีการร่วมมือและ

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2554, น. 25) คุณธรรมของพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

การเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยประกอบด้วย คุณธรรม 3 ประการคือ

1. ด้านคารวะธรรม หมายถึง การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีความเคารพซึ่งกันและกัน
2. ด้านสามัคคีธรรมหมายถึง การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องรู้จักช่วยงานกันมีความเอื้อเฟื้อต่อกันรู้จักประนีประนอมและประสานงานกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม การประพฤติตนเป็นผู้มีสามัคคีธรรม สามารถปฏิบัติได้ดังนี้

2.1 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2.2 ไม่หลีกเลี่ยงงานหรือเอาเปรียบผู้อื่น

2.3 ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานต่าง ๆ

2.4 เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

3. ด้านปัญญาธรรม หมายถึง การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะทำได้สามารถแก้ไขปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี การประพฤติตนเป็นผู้มีปัญญาธรรม สามารถปฏิบัติได้ดังนี้

3.1 ไม่แก้ปัญหาโดยใช้อารมณ์และยึดถือความถูกต้องเป็นหลัก

3.2 ให้ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

3.3 ถ้ามีการโต้แย้งในหมู่คณะให้ใช้เหตุผลและสติปัญญาเพื่อให้ อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับ

พึงหากคนในสังคมปฏิบัติต่อกันโดยใช้หลักคารวะธรรม คือปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ รู้จักเคารพความคิดเห็นของคนอื่นไม่ละเมิดกฎระเบียบของสังคมมีความสามัคคีและร่วมแรงร่วมใจกันทำงานตามหลักสามัคคีธรรมรวมทั้งเมื่อเกิดมีปัญหาในการทำงาน หรือมีการขัดแย้งกันระหว่างผู้ร่วมงานให้รู้จักแก้ปัญหาโดยใช้สติปัญญา มีเหตุผลและความถูกต้องตามหลักปัญญาธรรมแล้วสังคมนั้นก็สงบสุขเพราะคนในสังคมดำเนินชีวิตโดยยึดหลักการประชาธิปไตย

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2555, น. 32-36) ได้เสนอไว้ว่า ประชาธิปไตยในวิถีชีวิต ประกอบด้วยพฤติกรรมที่แสดงออก 3 ลักษณะ คือ คารวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ดังรายละเอียดดังนี้

1. คารวะธรรม

1.1 การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 4 ได้แก่ การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี เคารพในหลักการปฏิบัติของศาสนาที่ตนนับถือและไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น

1.2 เคารพซึ่งกันและกันทางกาย 4 เช่น การแสดงความเคารพแก่บุคคลซึ่งอาวุโสกว่า การให้เกียรติผู้อื่น

1.3 เคารพทางวาจา 4 เช่น การพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคลพูดจาสุภาพ ไม่ก้าวร้าว ไม่ส่อเสียด

1.4 เคารพในสิทธิของผู้อื่น 4 ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งทางกายและวาจา

1.5 เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น 4 ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน

1.6 เคารพในกฎระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎหมายของบ้านเมือง

2. สามัคคีธรรม การรู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2.1 ร่วมมือกันทำงาน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

2.2 รับผิดชอบต่อหน้าที่ ทั้งส่วนตนและส่วนรวม

2.3 รักห่มุคณะ และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

2.4 รักษาความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของกลุ่มและสังคม

2.5 เสียสละความสุขส่วนตนหรือห่มุคณะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและ

ประเทศชาติ

2.6 หลีกเลียงความขัดแย้ง รู้จักอดทนอดกลั้น รู้รักสามัคคี

3. ปัญญาธรรม

3.1 การไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่

3.2 การปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมากและรับฟังเสียงส่วนน้อย

3.3 ใช้เหตุผล ในการตัดสินใจปัญหาทั้งปวง

3.4 ใช้สติปัญญาในการไตร่ตรองวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ

3.5 วิเคราะห์และประมวลข่าวสารข้อมูลด้วยความรอบคอบ

3.6 พิจารณาเหตุผลด้วยใจเป็นธรรม ไม่ลำเอียง ไม่หลงผิด มีใจเป็นกลาง ปราศจาก

อคติ

รูปแบบประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตยหรือการปกครองตนเองของประชาชนอาจจะแบ่งเป็น

1. ประชาธิปไตยโดยตรง ประชาชนมาประชุมกัน อภิปรายและลงคะแนนกันในเรื่องสำคัญ เช่น การประชุมเรื่องงบประมาณ กฎหมาย ในระดับท้องถิ่น หรือการลงประชามติในระดับประเทศ เช่น การจะรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

2. ประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน เนื่องจากประเทศส่วนใหญ่มีประชาชนมากมีความซับซ้อนต้องแบ่งงานกันทำจึงมักใช้วิธีเลือกผู้แทนขึ้นไปเป็นฝ่ายบริหารและฝ่ายออกกฎหมาย

3. ประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วมการผสมผสานทั้ง 2 แบบแรก รวมทั้งการให้ประชาชนมีการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น มีองค์กรอิสระที่รักษาผลประโยชน์ฝ่ายประชาชน มีสื่อมวลชนและองค์กรประชาชนที่เข้มแข็ง ภาคประชาชนหรือสังคมพลเมืองมีบทบาทในการตัดสินใจเรื่องการบริหารประเทศค่อนข้างมาก ไม่ได้ปล่อยให้ผู้แทนทาทุกอย่าง

ประชาธิปไตยในแง่เนื้อหา ระบอบประชาธิปไตยไม่ได้หมายถึงแค่ระบบการเลือกตั้ง หากต้องประกอบไปด้วยสภาวะความเป็นประชาธิปไตย อย่างน้อย 6 ข้อ คือ

1. การเลือกตั้งผู้แทนจะต้องเป็นอิสระและยุติธรรม ไม่มีการใช้อำนาจหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อโกงการเลือกตั้ง ไม่มีการซื้อเสียงขายเสียง และการที่กลุ่มอภิสิทธิ์ชนใช้อำนาจอิทธิพลระบอบอุปถัมภ์ ให้คนต้องเลือกเฉพาะพวกเขาบางคน

2. จะต้องมีการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจที่ดี เช่น ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ องค์กรอิสระ องค์กรประชาชนสามารถตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารได้ และต่างฝ่ายต่างตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน รวมทั้งภาคประชาชนสามารถถอดถอนผู้แทนที่มีพฤติกรรมไม่ชอบธรรมได้

3. การบริหารบ้านเมืองจะต้องโปร่งใส มีเหตุผลอธิบายได้ เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่มีการคอร์ปชั่น การหาผลประโยชน์ทับซ้อน การเล่นพรรคพวก หาประโยชน์ส่วนตัว

4. มีรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ที่มุ่งประโยชน์คนส่วนใหญ่ อย่างมีเหตุผลมีความคงเส้นคงวา คนส่วนใหญ่ยอมรับ และรัฐธรรมนูญ กฎหมาย เหล่านั้นมีผลบังคับใช้ด้วย

5. สื่อมวลชนและองค์กรประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเป็นอิสระมีศักดิ์ศรี และเข้มแข็ง ประชาชนมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง และมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น การสมาคม การชุมนุม การทำประชาพิจารณ์ เปิดอภิปรายความคิดเห็นประชาชนเรื่องกฎหมายและโครงการต่าง ๆ และการลงประชามติว่า ประชาชนจะรับหรือไม่ในเรื่องสำคัญ ๆ

6. มีการกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สู่ประชาชน ทำให้เกิดประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจและสังคม และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่มั่นคง สม่าเสมอ

คุณธรรมจริยธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี โดยกิริยา บุญเจือ กล่าวว่าคุณธรรม หมายถึง ความเคยชินในการประพฤติดี อย่างเป็นอย่างหนึ่ง คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณความดี สภาพที่เกื้อกูล สภาพที่เกิดขึ้นในจิต มีผลทำให้จิตอยู่ในภาวะที่ดีงามพร้อมที่จะสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ และจริยธรรมซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม โดยบุญมี แทนแก้ว กล่าวว่าคุณธรรม หมายถึง ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ และถือว่า จริยธรรม เป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดั่งามถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่ประสงค์ของสังคม และจริยธรรมจะมีได้ต้องอาศัยหลักคาสอนทางศาสนา อันได้แก่ ศีล (อ้างถึงในสภาพพัฒนาการเมือง, 2556, น. 56) นักปราชญ์ชาวกรีกชื่อ อริสโตเติล Aristotle (384-322 ปี ก่อน ค.ศ.) กล่าวว่า “จุดมุ่งหมายของการเมืองและจริยธรรมเป็นไปได้อย่างเดียวกันคือ ความดีสำหรับมนุษย์ และ คุณธรรมคือการเลือกนัยในการเลือก วิธีสัมพัทธ์ ซึ่งปัญญาชนสามารถตัดสินใจได้โดยเหตุผล” ขยายความวิธีสัมพัทธ์ว่า คุณธรรมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมเป็นเรื่อง ๆ ไป ไม่ใช่เรื่องตายตัว ปัญญาชนย่อมพิจารณาตัดสินใจโดยอาศัยเหตุผลเป็นแนวทางดาเนินการ เพราะตามปกติ ธรรมดาในโลกแห่งความเป็นจริงนั้นมีปัญหาข้อขัดแย้งมากมายในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ความเหมาะสมในการดาเนินการนั้นเป็นคุณธรรม การกระทำอย่างเดียวกันอาจเป็นไปได้ทั้งคุณหรือโทษ สุดแต่เหตุปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมหรือความเหมาะสม มีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ในการกระทำนั้น คุณธรรมจึงเป็นทางสายกลางระหว่างความเกินและความขาด คนเราอาจมีความรู้สึกรัก โกรธ หรือกลัว มากเกินไปหรือน้อยเกินไปซึ่งความรู้สึกเหล่านี้เป็นความไม่ดีหรือความชั่วแต่ถ้ารู้สึกเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล มีเหตุผลและแรงจูงใจที่สมควร ความรู้สึกเหล่านั้นอยู่ในระดับที่พอดีเป็นทางสายกลางจึงจัดว่าเป็นคุณธรรม คุณธรรมจึงเป็นทางสายกลางอยู่ระหว่างความบ้าบิ่นกับความขลาดกลัว พอประมาณเป็นทางสายกลางอยู่ระหว่างความฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่ายกับความตระหนี่ถี่เหนียว คุณธรรมจึงอยู่ระหว่างสุดโต่งสองด้าน คือการกำจัดความรู้สึกแบบถอนรากถอนโคนอย่างหนึ่ง และการปล่อยความรู้สึกออกมาอย่างเต็มที่จนตกเป็นทาสของอารมณ์อีกอย่างหนึ่ง ดังนั้นการแสดงความรู้สึกออกมาอย่างพอเหมาะพอควรนั้นแหละคือคุณธรรม คุณธรรมจึงเป็นทางสายกลางอยู่ระหว่างความจิตซัดเฉื่อยชาไร้ความรู้สึก กับการแสดงความรู้สึกออกมาอย่างเต็มที่ ความขาดและความเกินทั้งสองประการนี้เป็นความไม่ดีที่ต้องละเว้น ทางสายกลางไม่อาจวัดเป็นตัวเลขนทางคณิตศาสตร์แบบตายตัวได้ ทางสายกลางจะถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมและบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นกรณีไป โดยอริสโตเติลยังกล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง คนที่มีส่วนร่วมทางการเมืองจึงจะเป็นชีวิตที่มีจริยธรรมอย่างแท้จริง รัฐศาสตร์หรือศาสตร์ทางการเมืองการปกครองจึงเกี่ยวข้องกับการกระทำที่มีศีลธรรมชั้นสูง เพื่อความสุขของพลเมืองและเป็นเป้าหมายสุดท้าย (สภาพพัฒนาการเมือง, 2556, น. 125-132)

ธรรมาภิบาล

จากวิกฤตเศรษฐกิจ สังคมการเมือง สู่วิธีการแก้ไข สิ่งที่ปรากฏคือความล้มเหลวของระบบการควบคุม ที่ขาดความโปร่งใส มีการเล่นพรรคเล่นพวก ปกปิดข้อมูลที่แท้จริง อย่างเป็นระบบทั่วทั้งองค์กร ต่อมาเกิดการนาการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการทั่วทั้งองค์กรมาใช้ให้เป็นที่แพร่หลายและรู้จักกัน อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพและต่างหันมามองเรื่องของ “คุณธรรมจริยธรรม” ที่ควรจะมีอยู่ในตัวตนแต่ละบุคคลมากขึ้น จนเป็นที่มาของการบริหารจัดการที่เรียกว่า “หลักธรรมาภิบาล” 6 หลักการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า มาเป็นเครื่องมือในการบริหารงานขององค์กร โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย ประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน การปรับรื้อระบบการเงินและการงบประมาณ การสร้างระบบการบริหารงานบุคคลและค่าตอบแทน การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์วัฒนธรรม ค่านิยม การเสริมสร้างระบบราชการให้ทันสมัย และการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อันเป็นที่มาของการประเมินผลการปฏิบัติราชการที่เรียกว่าพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย 1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อเหตุการณ์ 6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ โดยวิธีการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์หรือผลการปฏิบัติงานเป็นหลัก โดยมีการวัดผลการปฏิบัติงานด้วยตัวชี้วัดอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ เน้นผลผลิตและเน้นผลลัพธ์ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องทราบผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานเป็นระยะ สามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้มุ่งสู่วิสัยทัศน์ฯ ของสถาบัน องค์กร หรือหน่วยงาน ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาล จึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนทั่วไป ยึดถือปฏิบัติตามภาระหน้าที่ของตนให้เป็นผลสำเร็จ และเป็นผลดีต่อสาธารณะหรือส่วนรวมคือประเทศชาติและประชาชน (สภาพัฒนาการเมือง, 2558, น. 67 - 68)

หลักการประชาธิปไตยระบอบประชาธิปไตย อยู่บนรากฐานหลักการที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึงในการให้ได้ว่าผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและ ผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่ามิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ

2. หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้น การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ

3. หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่น

4. หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากันโดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ลิดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อภิสิทธิ์อยู่เหนือกฎหมาย หรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้

5. หลักการเสียงข้างมาก (Majority Rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ/ข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก หลักการนี้ต้องควบคู่ไปกับการ เคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่า ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการพวกมากลากไปตามผลประโยชน์ความเห็นหรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่างสุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยไม่มีการเอาเปรียบกันและสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป ค่านิยม ทศนคติ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะเป็นระบอบการเมืองแล้ว ยังเป็นระบอบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมด้วย

ดังนั้นจึงไม่ใช่อยู่ที่รัฐธรรมนูญ กฎหมาย การเลือกตั้ง และการต่อรองทางการเมืองเท่านั้น หากอยู่ที่สมาชิกในสังคมจะต้องช่วยกันหล่อหลอม สร้างค่านิยม วิถีชีวิต ที่เป็นประชาธิปไตย มาตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน เพื่อจะนำไปสู่หรือการปกป้อง ระบอบประชาธิปไตย ทั้งทาง

การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมค่านิยมประชาธิปไตยที่ประชาชน ระบบการศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ ควรช่วยกันสร้างคือ

1. เป็นคนที่มีเหตุผล ยอมรับเรื่องสิทธิหน้าที่ ความเป็นจริงในทางสังคม เคารพในตัวเองเคารพในศีลธรรมและประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม
2. มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคี
3. เข้าใจความจำเป็นและประโยชน์ของการเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นพลเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในระยะยาว
4. เคารพกฎหมายและดำเนินชีวิตในกรอบของกฎหมายที่มีเหตุผลและเป็นธรรม
5. มีจิตใจเปิดกว้างและพร้อมที่ปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้
6. เป็นคนที่มีความรับผิดชอบผูกพันกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป
7. มีจิตใจที่เป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีอคติต่อผู้ที่มีความแตกต่างจากตน เช่น นับถือศาสนาอื่นหรือเชื้อชาติอื่น เป็นต้น

การปฏิบัติงานด้านประชาธิปไตยในโรงเรียน

ความหมายของประชาธิปไตย

ชวงค์ ฉายะบุตร (2547, น. 8) สรุปได้ว่า ประชาธิปไตย ตรงกับภาษาอังกฤษ (Democracy) ซึ่งมาจากคำภาษากรีกว่ามาจากคำว่า Democratia ซึ่งประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ Demos กับ Kratein คำว่า Demos หมายถึง ประชาชน และ Kratein หมายถึง การปกครอง ฉะนั้น ประชาธิปไตย จึงหมายถึง ประชาชนปกครองหรือการปกครองโดยประชาชน

คำว่าประชาธิปไตย ในภาษาไทยบัญญัติขึ้น โดยเทียบศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นการนำคำสองคำมารวมกัน คือ ประชา ซึ่งเป็นคำสันสกฤต รูปเต็มคือ ประชา แปลว่า ราษฎร หรือประชาชน และคำว่าธิปไตย แปลว่า ความเป็นใหญ่อย่างยิ่ง ฉะนั้นประชาธิปไตย จึงหมายถึง ระบอบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ

วรพิทย์ มีมาก (2548, น. 23) กล่าวไว้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการเมืองการปกครองที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการควบคุมตรวจสอบ และประชาชนเป็นผู้เลือกผู้แทนของตนให้เข้าไปทำหน้าที่ในการกระทำกิจกรรมต่างๆแทนตนเองโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งและผู้แทนที่ผ่านการเลือกสรรจากประชาชนแล้วจะเข้าไปทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

ณัฏฐนัท เลี้ยวไพโรจน์ (2552, น. 122-123) ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน และผู้แทนที่ผ่านการเลือกสรรเป็นตัวแทนของประชาชน โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง จะต้องเข้าไปทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

จากความหมายของประชาธิปไตย สรุปได้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความเท่าเทียมกัน คือได้รับการคุ้มครองจากรัฐตามกฎหมายและโอกาสที่จะได้รับการบริการต่างๆ โดยเสมอภาค มีสิทธิเสรีภาพ ในการดำเนินชีวิตภายใต้ขอบเขตของรัฐธรรมนูญ

หลักการประชาธิปไตย

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2547 : 15-16) กล่าวถึง หลักการของประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

1. หลักความเสมอภาค คือ ความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคตามประชาธิปไตย เช่นความเสมอภาคตามกฎหมาย หมายถึง ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมายความเสมอภาคในทางการเมือง หมายถึง ทุกคนในรัฐมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการปกครองเท่าเทียมกันความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจหมายถึงโอกาสที่ประชาชนจะประกอบกิจการทางเศรษฐกิจโดยเสรี สามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และถือกรรมสิทธิ์ในประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ตนได้ดำเนินไปได้
2. หลักสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ของบุคคลซึ่งรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลที่เป็นประชากรของรัฐ โดยที่สิทธิเสรีภาพและหน้าที่เป็นของคู่กัน
3. หลักนิติธรรม หมายถึง การยึดถือกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์กติกาของประเทศ หรือการให้ประชาชน ได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การรักษามลประโยชน์ส่วนรวมเพื่อความถูกต้อง สงบเรียบร้อยและยุติธรรม
4. หลักการยอมรับเสียงส่วนมาก หมายถึง การที่ทุกสังคมมีคนอยู่ร่วมกันมากๆย่อมต้องความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งอาจระงับได้ด้วยกฎหมาย การใช้เสียงข้างมากจะต้อง ไม่กระทำไปโดยละเมิดสิทธิของเสียงส่วนน้อย
5. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หมายถึง การปกครองต้องได้รับการยินยอมประชาชน รัฐคือกลุ่มบุคคลที่ได้รับการเลือกจากประชาชนมาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองประเทศ รัฐที่ดีจึงต้องเป็นของประชาชน เพื่อประชาชนและต้องรับผิดชอบต่อประชาชน
6. หลักแห่งการใช้เหตุผล หมายถึง การอาศัยหลักความเชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถและสติปัญญา สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจและกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตให้กับตนเองและสังคมได้ ไม่ใช่กำลังหรือความรุนแรงการตัดสินใจ

วรพิทย์ มีมาก (2548, น. 28-29) กล่าวถึง หลักการของประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

1. อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน
2. มีการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรให้เข้ามาทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติตามระยะเวลาวิธีการกำหนดไว้ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องรับผิดชอบต่อประชาชน และประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานได้

3. รัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
4. ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคในการที่จะได้รับบริการสาธารณะจากรัฐ
5. รัฐบาลต้องบริหารประเทศตามหลักนิติธรรม หมายถึง การนำหลักกฎหมายมาใช้เป็นหลักในการบริหารประเทศเพื่อปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
6. การยอมรับเสียงส่วนใหญ่และเคารพเสียงส่วนน้อย
7. มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและเสมอภาคกันรวมทั้งเป็นผู้มีเหตุผลและสามารถใช้เหตุผลที่ถูกต้องในการบริหารบ้านเมือง

ฉันทันท์ เสี่ยวไพโรจน์ (2552, น. 126-127) กล่าวถึง หลักการของประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

1. อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชนและบุคคลที่จะได้อำนาจนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชน
2. มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เข้ามาทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติตามระยะเวลาวิธีการที่กำหนดไว้ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องรับผิดชอบต่อประชาชนและประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานได้
3. รัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งกฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่สมาชิกของสังคม เช่น สิทธิในการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล ส่วนเสรีภาพเป็นเรื่องของความเป็นอิสระของประชาชนที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ตนเองต้องการ ภายใต้กรอบกฎหมาย เช่น การแสดงความคิดเห็น การพิมพ์ การโฆษณา การนับ ถือเป็นศาสนา เป็นต้น
4. ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคกันในการได้รับบริการสาธารณะจากรัฐ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข สวัสดิการสังคม
5. รัฐต้องบริหารประเทศตามหลักนิติธรรม หมายถึง การนำหลักกฎหมายมาใช้เป็นหลักในการบริหารประเทศเพื่อปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กฎหมายทุกฉบับต้องให้ความคุ้มครองบุคคลเท่าเทียมกัน
6. การยอมรับเสียงส่วนใหญ่และเคารพเสียงส่วนน้อย การตัดสินใจในเรื่องใดๆ ก็ตาม สมาชิกของสังคมจะต้องยอมรับมติของเสียงข้างมากเพื่อนำไปปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่กระทำการใดๆ เพื่อละเมิดสิทธิของสมาชิกส่วนน้อย
7. มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและเสมอภาคกันรวมทั้งเป็นผู้มีเหตุผลและสามารถใช้เหตุผลที่ถูกต้องในการบริหารบ้านเมือง

จากหลักประชาธิปไตย สรุปได้ว่า การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งเป็นคนหมู่มาก จำเป็นต้องมีระเบียบปฏิบัติตามกติกาของสังคมโดยรวม โดยมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่เคารพในความคิด สิทธิ ความเสมอภาค การมีเสรีภาพเท่าเทียมกัน และต้องมีแบบแผนของการเป็นพี่น้อง

มีความรักใคร่กลมเกลียวกันมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย เมื่อทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายก็จะเกิดความสงบสุขแก่บ้านเมือง

ความหมายของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านประชาธิปไตย

กรมวิชาการ (2544, น. 21) ได้รับความหมายว่า ความมีเหตุผล ความเคารพซึ่งกันและกัน การตกลงกันอย่างสันติวิธี ประนีประนอมและอดทน อดกลั้น เมื่อมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันทวิรัตน์ บุญชิต (2546, น. 4) ให้ความหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านประชาธิปไตยว่าประชาธิปไตยในวิถีชีวิตประกอบด้วยพฤติกรรมที่แสดงออก 3 ลักษณะ คือ คารวธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม คารวธรรม

1. การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้แก่ การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี เคารพในหลักการปฏิบัติของศาสนาที่ตนนับถือและไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น
2. เคารพซึ่งกันและกันทางกาย เช่น การแสดงความเคารพแก่บุคคลซึ่งอาวุโสกว่า การให้เกียรติผู้อื่น
3. เคารพทางวาจา เช่น การพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคลพูดจาสุภาพ ไม่ก้าวร้าว ไม่ส่อเสียด
4. เคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งทางกายและวาจา
5. เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน
6. เคารพในกฎระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎหมายของบ้านเมือง สามัคคีธรรม การรู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
7. ร่วมมือกันทำงาน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น
8. รับผิดชอบต่อหน้าที่ ทั้งส่วนตนและส่วนรวม
9. รักหมู่คณะ และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
10. รักษาความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของกลุ่มและสังคม
11. เสียสละความสุขส่วนตนหรือหมู่คณะเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและประเทศชาติ
12. หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง รู้จักอดทนอดกลั้น รู้รักสามัคคีปัญญาธรรม
13. การไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่
14. การปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมากและรับฟังเสียงส่วนน้อย
15. ใช้เหตุผล ในการตัดสินใจปัญหาทั้งปวง
16. ใช้สติปัญญาในการไตร่ตรองวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ
17. วิเคราะห์และประมวลข่าวสารข้อมูลด้วยความรอบคอบ

18. พิจารณาเหตุผลด้วยใจเป็นธรรม ไม่ลำเอียง ไม่หลงผิด มีใจเป็นกลาง ปราศจากอคติ

หากท่านดำเนินชีวิตด้วยพฤติกรรมดังกล่าวนี้ท่านก็คือผู้มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

จากความหมายของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านประชาธิปไตยสรุปได้ว่า การแสดงออก การปฏิบัติ อุปนิสัย ความเชื่อค่านิยม ที่ดีที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อผู้อื่น อันประกอบด้วยด้าน การวธธรรม รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รักความเป็นไทย มีความกตัญญู ด้านสามัคคีธรรม มุ่งมั่นในการทำงาน มีวินัย ด้านปัญญาธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มีจิตสาธารณะ

คุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

บุคคลที่เป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จะมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ด้าน การวธธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

1. ด้านการวธธรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเคารพซึ่งกันและกัน เคารพในระเบียบกฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับของสังคม

2. ด้านสามัคคีธรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลซึ่งอยู่ร่วมกันในสังคมและมีการทำงานร่วมกัน มีการประสานประโยชน์ของหน่วยงานและองค์กรร่วมกัน มีลักษณะการร่วมคิด ร่วมกันหรือทำงานด้วยทีมด้วยความเต็มใจเป็นนำหนึ่งใจเดียวกันและตั้งใจปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จ ล่วงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด

3. ด้านปัญญาธรรมเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในด้านของผู้ที่ใช้สติปัญญาใช้เหตุผล และความถูกต้องในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำ เช่น การใช้ความรู้ และสติปัญญาจากการศึกษาเล่าเรียนมาประกอบอาชีพ หรือพัฒนาครอบครัว ชุมชน และสังคมของเราให้น่าอยู่ เป็นต้น

จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านประชาธิปไตยสามารถสรุปถึงลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยที่เหมาะสม ด้านการวธธรรม เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เคารพต่อกฎหมาย เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ด้านสามัคคีธรรม การรู้จักประสานประโยชน์ถือเป็นประโยชน์ส่วนร่วมเป็นสำคัญ ร่วมมือกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจนสำเร็จ ยอมรับผลงานของกลุ่มและปรับปรุงแก้ไข ด้านปัญญาธรรม การปัญญา ใช้เหตุผลและความถูกต้องในการตัดสินใจปัญหาทั้งปวง สามารถอธิบายเหตุผลได้ ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง กลุ่ม และพยายามหาทางแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี

ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านประชาธิปไตย

ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรม แบ่งออกได้เป็น 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และทฤษฎีทางสติปัญญา (Cognitive Theory)

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ องค์ประกอบสำคัญในทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) ก็คืออิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego) Id เป็นแหล่งพัฒนาทางจิตเบื้องต้น และเป็นที่ตั้งแห่งสัญชาตญาณ มันสิ่งอยู่ในโลกภายในซึ่งมีอยู่ก่อนที่เรามาจะมีประสบการณ์กับโลกภายนอก มันเป็นความต้องการแสวงหาเพื่อตนเองจะเรียกว่าเป็นกิเลสตัณหาก็ได้ หรือจะเรียกว่า สันดานดิบที่มีความปรารถนารุนแรง ทุกอย่างปราศจากการกลั่นกรองที่กล่าวมาเป็นระยะแรกต่อมาก็มี Ego (อีโก้) เป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมของ Id (อิด) Ego อาศัยหลักแห่งความจริงคือ สิ่งปรากฏอยู่อย่างแท้จริง ไม่ใช่ใฝ่ฝันอย่างลมๆ แล้งๆ ทำให้มีความยังคิดต้องใช้สมอง หาเหตุผลหรือการกำหนดรู้ ตอนนี้เริ่มมีการเรียนรู้พัฒนาขึ้นมา การเรียนรู้ทำให้คนฉลาดสามารถเป็นนายเหนือความอยากอันเกิดแต่ Id การเรียนรู้อาศัยการรับรู้ ความจำ ความคิด และส่งเสริมให้ Ego แข็งแรง

ซูเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นลักษณะที่สาม เป็นหลักแห่งอุดมคติและศีลธรรม จรรยา เราทราบแล้วว่า Id อาศัยหลักแห่งความสำราญ Ego อาศัยหลักแห่งความจริง ส่วน Superego นั้น อยู่เหนือหลักแห่งความจริงไปอีก เป็นเรื่องของการประพฤติความดีที่สังคมยอมรับและละเว้นสิ่งเลวที่สังคมไม่ยอมรับ Superego แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. Ego – Ideal คืออุดมคติ เป็นแนวคิดของผู้ใหญ่ในสังคมที่สอนไว้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดีสมควร อะไรเป็นสิ่งไม่สมควร และเมื่อประพฤติตามแล้ว จะเป็นที่ยอมรับชมชอบของผู้ใหญ่ในสังคม

2. Conscience คือ มโนธรรม ได้แก่ความรู้สึกว่าอะไรดี ควรทำอะไรชั่ว ควรละเว้นในขั้นนี้เด็กจะพัฒนาจากการที่เด็กเคยกระทำผิดในใจเช่นผู้ใหญ่สอนให้เกลียดชังความสกปรก ถ้าเราไปนิยมจะได้รับโทษ เราจะเว้นเสีย บุคคลในระดับนี้จะเคร่งต่อหลักศีลธรรมเป็นอันมาก เป็นส่วนสำคัญที่ป้องกันการกระทำผิด

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า กฎเกณฑ์ของสังคมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมทฤษฎีนี้พยายามอธิบายกระบวนการเรียนรู้โดยหลักการเสริมแรงและหลักการเชื่อมโยงหลักความสัมพันธ์จากปรากฏการณ์ทางสังคม

สกินเนอร์ (Skinner) มีความเชื่อว่าแรงจูงใจที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางสังคมมีรากฐานมาจากความต้องการรางวัลและหลีกเลี่ยงการลงโทษจากสังคมการพัฒนาจริยธรรมจึงมีการเกี่ยวพันกับวัฒนธรรมที่สังคมยึดถือ บรรทัดฐานของเกณฑ์ปกติของจริยธรรมพื้นฐานเกิดขึ้นภายในจิตใจ เพราะเหตุของกฎเกณฑ์วัฒนธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขภายนอก สังคมแวดล้อมมีผลต่อพัฒนาการจริยธรรมมากนักยิ่งได้ขึ้นอยู่กับรางวัลและการลงโทษอันเป็นผลมาจากตัวแทนที่มีอยู่ของสังคม แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Rotter (1954, อ้างถึงใน Aiken, 1989, pp. 263-298) ที่ว่าการเสริมแรงเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติหรือกระทำและพฤติกรรมของมนุษย์ได้รับการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมของสังคม

บันดูรา (Bandura) อีกคนหนึ่งที่ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมอย่างลึกซึ้ง เขามีความคิดว่าการเรียนรู้ทางสังคมเกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation) การเลียนแบบ (Imitation) และการเอาแบบอย่าง (Modeling) บันดูรา มีความคิดแตกต่างจาก กลุ่มสกินเนอร์ ตรงที่เห็นว่า การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องมีการเสริมแรง (Reinforcement) คือไม่จำเป็นต้องมีรางวัล และการลงโทษความสำคัญของการเรียนรู้คือกระบวนการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่นหรือ พิจารณา การกระทำของผู้อื่นแล้วสังเกตผลกรรมที่ตามมาการตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจ เกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆกฎเกณฑ์การตัดสินใจนี้เกิดจากการเรียนรู้ พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม

3. ทฤษฎีทางสติปัญญาทฤษฎีนี้เชื่อเรื่องกิจกรรมทางสมองของแต่ละบุคคลมีความสำคัญว่าพฤติกรรมอันเกิดจากอิทธิพลของสังคมภายนอกกิจกรรมทางสมองเป็นกระบวนการทางสติปัญญา Cognitive Process) ซึ่งรวมทั้งการรับรู้ ความจำและการพิจารณาตัดสินใจได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหา และการพิจารณาตัดสินใจ ทฤษฎีสติปัญญาไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญของวังงัยภายนอกเป็นแค่เพียงถือว่าการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับสิ่งตอบสนองไม่เป็นอัตโนมัติเท่านั้น ทฤษฎีนี้ถือว่าแต่ละคนไม่ต้องตีความหมายของแต่ละตัวกระตุ้น แต่เลือกการกระทำที่เกิด หลายๆครั้ง ของผลการตอบสนอง เกิดจากตัวกระตุ้นหรือ สิ่งเร้า มนุษย์พยายามแสวงหาความจริง สิ่งใดที่ไม่มีความแน่นอน มนุษย์นำมาศึกษาพิจารณาใช้หลักเหตุผล และการรู้แจ้งเป็นแรงจูงใจ ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ “ดีกว่า” หรือ “เลวกว่า” เป็นเรื่องที่มนุษย์จะต้องแก้ปัญหาด้วยความยุติธรรม ทฤษฎีทางสติปัญญาที่น่าสนใจ คือทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของพ็อลเจท์ และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของพ็อลเจท์

พ็อลเจท์ (Piaget) มีความคิดว่า พัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับความฉลาด หรือการ พัฒนาการทางสติปัญญา เขาศึกษาภาษาและความคิดของเด็ก เห็นว่าภาษาของเด็กแสดง ความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้วิจรรย์ญาณ การหาเหตุผล การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโลก เกี่ยวกับสิ่งไร้ตัวตนและความคิดเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา โดยเฉพาะด้านจริยธรรม เขาศึกษาการ พัฒนาการด้านจริยธรรมของเด็กอายุตั้งแต่ 5 ปี ถึง 12 ปี ว่าเข้าใจกฎเกณฑ์ของการถูกลงโทษ ความยุติธรรมและการกระทำที่เลว ได้เพียงใด พ็อลเจท์ศึกษาเด็กจำนวนน้อย แต่อาศัยการสังเกต และสัมภาษณ์อย่างละเอียดรอบคอบ ผลการศึกษาจึงสามารถอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรได้ส่วนใหญ่ที่ อาเจท์ศึกษาเหตุผลการตัดสินใจของเด็กเขาจึงพบว่า คนทำแก้วแตก

1. สร้างเรื่องราวหรือสถานการณ์เกี่ยวกับจริยธรรมสั้นๆ เป็นคู่ๆ ในเรื่องราวแต่ละ คู่ มีเนื้อหาคล้ายๆกัน แต่มีตัวแปรบางส่วนสอดแทรกเพื่อให้ผู้ตอบจะโต้ใช้เหตุผลทางจริยธรรม ต่างๆกัน ดังเช่นตัวอย่าง เด็กชายคนหนึ่งเปิดประตูห้องครัว เข้าไปแก้วแตก 5 ใบ โดยที่เขาไม่มี

เจตนาเลย ส่วนเด็กชายคนหนึ่งปั่นตุ๋อาหารเพื่อเอาขวดแยม แก้วแตก 1 ใบ แล้วถามเด็กที่ฟังเรื่องราวนี้ว่าใครมีความผิดมากกว่ากัน เพราะเหตุผลใด ผลการตอบเด็กเล็กส่วนใหญ่ ตอบว่าคนที่ทำแก้วแตก 5 ใบ เป็นคนผิดมากกว่า เหตุผลเพราะทำแก้วแตกมากกว่า แสดงว่าเด็กเล็กอายุไม่เกิน 8 ขวบ จะพิจารณาว่าผิดมากกว่าดู ได้จากปริมาณจากการกระทำ ส่วนเด็กโตอายุประมาณ 9-12 ปีจะตอบว่าคนทำแก้วแตก 1 ใบ ผิดมากกว่าเพราะเจตนาปั่นขึ้นไปเอาขวดแยมแปลว่า เด็กโตจะตอบโดยดูเจตนาของการกระทำของคนนั้น ดังนี้เป็นต้น พื่อเจาะท์ เสนอแนวคิดทางจริยธรรมเป็น 2 ระยะ

1.1 ระยะยึดหลักจริยธรรมจากผู้อื่น (Heteronomous Morality) ระยะนี้เป็นช่วงเด็กมีอายุก่อน 8 ปี โดยประมาณ เด็กชอบแสดงลักษณะเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) เด็กจะยึดกฎเกณฑ์ตายตัวผิดเป็นผิด หรือถ้าทำผิดต้องได้รับโทษ โดยไม่คำนึงถึงสาเหตุอื่น จริยธรรมของเด็กช่วงนี้เป็นการแสดงความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ โดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ ชั้นนี้เด็กพิจารณาตัดสินความเลวของการกระทำ นั่นคือ เด็กมองความเสียหายที่เกิดขึ้นมากโดยไม่คำนึงถึงแรงจูงใจในการกระทำ เด็กรับเอากฎเกณฑ์ที่ผู้ใหญ่สั่งสอนมาว่า อะไรดี อะไรเลวอย่างแน่นแฟ้นและเอามาประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

1.2 ระยะยึดหลักจริยธรรมของตนเอง (Autonomous Morality) เป็นระยะเด็กมีอายุประมาณ 9-12 ปี วัยนี้เด็กมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน การตัดสินทางจริยธรรมของเด็กมีความคิดเป็นของตนเอง มีความยืดหยุ่น มีเหตุผลที่คำนึงถึงความยุติธรรม และพิจารณาผลกระทำด้วย เขาเชื่อว่ากฎเกณฑ์ต่างๆเกิดจากการตกลงกันของกลุ่มเพื่อนซึ่งการตกลงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญา เขาเข้าใจเจตนาและแรงจูงใจของบุคคลอื่น เข้าใจเหตุผลมากกว่า หนึ่งอย่าง การพิจารณาว่าผิดหรือถูกจึงดูเจตนาและการกระทำ

จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของพื่ออาเจท์ เป็นการศึกษาค้นคว้าพัฒนาการทางจริยธรรมตามอายุเด็กเป็นระยะ บางคนก็แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังกล่าวมาแล้ว บางคนเป็น 3 ระยะ คือรวมระยะก่อนจริยธรรมอีกขั้นหนึ่ง หรือบางคนขยาย 2 ระยะแรกเป็น 3 ระยะ โดยระยะแรกเป็น Moral Realism Stage ระยะที่ 2 เป็น Intermediate tage และระยะที่ 3 เป็นระยะ Moral Relativism Stage ซึ่งก็คลุม 2 ระยะที่กล่าวมาแล้วและอธิบายระยะที่ 2 ไม่ค่อยกระจ่างชัด ดึงเข้าสู่ระยะที่ 1 และระยะที่ 3 เป็นส่วนใหญ่ จะให้ชัดเจนการเสนอเป็น 2 ระยะจะกระจ่างแจ้งที่สุด

ทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

แนวคิดของโคลเบอร์ก (Kohlberg) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น. 174-176) เชื่อว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับการบรรลุวุฒิภาวะเชิงจริยธรรมพร้อมกับการพัฒนาอื่นๆ ด้วย ระดับของอายุเด็กจึงมีความสัมพันธ์อย่างมาก จากการสัมภาษณ์วัยรุ่นอเมริกา โคลเบอร์กศึกษาผลการตอบปัญหาทางจริยธรรมแล้วจัดเป็นลำดับขั้นของการให้เหตุผลทางจริยธรรม

(Moral- Reasoning Hierarchy) เริ่มแรกการจัดลำดับชั้นมี 6 ชั้น ปัจจุบันใช้วัดเพียง 5 ชั้น ดัดชั้นที่ 6 สุดท้ายออก เพราะการศึกษาอย่างกระจ่างชัดยังทำไม่ได้ดี

จากการศึกษาหลายกลุ่มสังคมปรากฏให้ชัดเพียง 5 ชั้นเท่านั้น ลำดับชั้นเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 นั้นมีดังนี้ (Kohlberg, 1972, 1976, pp. 31-33)

ระดับที่ 1 ระดับก่อนจริยธรรม (Preconventional L. level) ระดับนี้บุคคลจะทำความดีหรือเลวขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมที่กำกับมาหรือผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนด แต่ผลการกระทำนั้นเพื่อความพอใจหรือความสุขของตนเองเป็นใหญ่ (Hedonistic Consequences) นั่นคือเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สุขของตนเองโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น ระดับนี้แบ่งย่อยออกเป็น 2 ชั้น (Stage)

ชั้นที่ 1 เน้นการลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and Obidience Orientation) การกระทำในชั้นนี้จะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับผลการลงโทษหรือให้รางวัลเด็กจะทำตามกฎเกณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ เด็กจะสังเกตดูว่า ถ้าสิ่งไม่ดีผู้ใหญ่จะไม่เห็นด้วย อาจโดนดุด่าหรือทำโทษ เด็กยอมทำตามคำสั่งของผู้มีอำนาจหรือผู้ใหญ่ ชั้นนี้คลุมเด็ก อายุ 2-7 ปี

ชั้นที่ 2 การเลือกกระทำเพื่อความพอใจของตน (Naïve instrumental hedonism) ชั้นนี้การกระทำใดๆที่ว่าเป็นการกระทำตามความพอใจหรือต้องการของตนเองและบางโอกาสเป็นความต้องการเพื่อผู้อื่น ความยุติธรรมเป็นลักษณะ “ถ้าคุณต้องการฉัน ฉันจะช่วยคุณ” เป็นทำนองยื่นหมูยื่นแมว คือช่วยกันไปช่วยกันมามีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน เด็กในชั้นนี้ไม่มีความจงรักภักดี ความกตัญญู หรือความยุติธรรม ชั้นนี้คลุมเด็กอายุประมาณ 7-10 ปี

ระดับที่ 2 ระดับปฏิบัติตามแผนกฎเกณฑ์จริยธรรม (Morality of Conventional role conformity) ในระดับนี้คนจะปฏิบัติตามสิ่งที่คาดหวังไว้ของครอบครัวกลุ่ม หรือพฤติกรรมที่ถือประเทศชาติและสนับสนุนกฎเกณฑ์ของสังคมที่มีอยู่ บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับนี้ยังต้องการควบคุมจากภายนอก เอาใจเขามาใส่ใจเรา ประพฤติปฏิบัติความดีละเว้นความไม่ดีตามที่สังคมยึดถือในระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้นคือ

ชั้นที่ 3 หลักจริยธรรมเด็กดีตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (Good-Boy Morality of Maintaining Good Relations Approved by Others) ชั้นนี้บุคคลจะกระทำหรือปฏิบัติทุกทางเพื่อช่วยเหลือและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพื่อให้ผู้อื่นยอมรับ ชั้นนี้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมเจตนาที่มีความสำคัญมาก นั่นคือดูได้จากเจตนาของผู้กระทำชั้นนี้เด็กอายุประมาณ 10-13 ปี

ชั้นที่ 4 หลักจริยธรรมทำตามกฎเกณฑ์ (Authority Maintaining Morality) ชั้นนี้บุคคลจะทำถูกหรือดีเมื่อเขาทำตามหน้าที่ เชื่อฟังกฎหมาย และธรรมทางศาสนา นั่นคือเขาจะประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคมที่ตั้งไว้ ชั้นนี้เด็กอายุประมาณ 13-16ปี

ระดับที่ 3 ระดับเหนือเกณฑ์หรือยึดหลักจริยธรรมประใจตนเอง (Postconventional, Principled or Autonomous Level) ในระดับนี้การตัดสินใจกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ยึดหลักจริยธรรม

สากล โดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ยึดถือว่ามีคุณค่า การตัดสินใจจะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของส่วนตัวที่ยึดถือคุณธรรมประจำใจ จะถือปฏิบัติมากกว่าการคล้อยตามสังคม บางทีการกระทำนั้นเป็นอุดมการณ์ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 5 หลักการกระทำตามสัญญาของสังคม (Social - Contract Orientation) ในชั้นตอนนี้พฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคล อยู่ในกรอบของสิทธิส่วนบุคคลที่ทุกสังคมได้ตกลงยินยอมร่วมกัน เขาจะเคารพต่อคำมั่นสัญญาและกฎหมาย ยอมรับค่านิยมที่ว่าบุคคลเกิดมามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน กระบวนการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์หรือกฎหมายทั้งหลายทำไปเพื่อประโยชน์ของสังคม ชั้นนี้ได้กอายุประมาณ 16 ปีขึ้นไป

ชั้นที่ 6 ยึดหลักจริยธรรม หลักธรรมแบบสากล (Univeersai - Ethicalprinciple Orientation) ชั้นนี้ถือเป็นชั้นสูงสุด เป็นการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของบุคคล โดยขึ้นอยู่กับหลักคุณธรรม หลักความยุติธรรม หลักความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและหลักเคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคลเป็นการใช้มโนธรรมชั้นอุดมการณ์ในการพิจารณาตัดสินใจปฏิบัติทางจริยธรรมตามหลักการสากล(ขั้นผู้ใหญ่)

สรุปได้ว่าทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านประชาธิปไตย สามารถที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการบรรลุสูงสุดในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านประชาธิปไตย

พระธรรมปิฎก (2543, น. 23-24) ได้ให้ความเห็นว่าการเสริมสร้างประชาธิปไตย หรือ การฝึกฝนให้นักเรียนมีคารวธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมนั้น สามารถสอดแทรกในกลุ่มประสบการณ์/รายวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเอากระบวนการกลุ่มมาใช้ในการเรียนการสอนจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทั้งด้านเนื้อหาวิชาและด้านคุณลักษณะ

1. การสร้างเงื่อนไขหรือข้อตกลง ครูหรือกลุ่มเป็นผู้ตั้งขึ้นให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ตัวอย่าง เช่น ในกรณีที่ครูสอนเรื่องชีวิตในบ้าน ครูเริ่มต้นโดยให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มกลุ่มละ 4-5 คน แล้วให้นักเรียนจัดเพื่อจะนั่งแยกเป็นกลุ่ม ครูสร้างเงื่อนไขง่ายๆ ที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ เช่น เมื่อเวลายกเก้าอี้หรือโต๊ะ จะต้องไม่มีเสียงดัง (คารวธรรม) ระหว่างปฏิบัติงานในกลุ่มไม่ควรทำเสียงดัง (คารวธรรม) เมื่อเวลาเลือกประธานกลุ่ม ครูแนะนำคุณสมบัติของประธานและให้นักเรียนเสนอชื่อประธาน พร้อมกับให้เหตุผลว่า เหตุใดจึงเสนอชื่อผู้นั้น (ปัญญาธรรม) เป็นต้น หรือเมื่อนักเรียนเรียนเรื่องการพัฒนาชุมชน นักเรียนต้องออกไปพัฒนาชุมชน นักเรียนต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการให้ดีที่สุด (สามัคคีธรรม)บทเรียนใดๆ ก็ตามถ้า นำเอากระบวนการกลุ่มมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว่อมสร้างเงื่อนไขหรือข้อตกลงเหล่านี้ได้ทั้งหมด

2. การสร้างระบบควบคุม เมื่อสร้างเงื่อนไขและข้อตกลงให้นักเรียนปฏิบัติจริง จำเป็นต้องสร้างระบบควบคุมด้วย ระบบควบคุมก็ใช้ประธานกลุ่ม และสมาชิกเป็นผู้ควบคุม ดูแล ครูเป็นผู้คอยสังเกตและให้คำแนะนำเมื่อถึงเวลาประเมินผล แต่ถ้านักเรียนยังคุมกันเองไม่ได้หรือควบคุม

ไม่ดี ครูอาจช่วยเหลือบ้างในกรณีที่จำเป็น ตัวอย่าง เช่น การจัดกลุ่มเมื่อนักเรียนแยกเก้าอี้เสียงดัง ถ้าประธานไม่เตือน สมาชิกอื่นก็เตือนได้เช่นกัน ถ้านักเรียนได้ฝึกมาตั้งแต่ต้นอย่างต่อเนื่องแล้ว จะไม่มีปัญหาเรื่องการควบคุมกันเองอีกต่อไป นักเรียนจะรู้จักประพฤติตามข้อตกลงและกฎเกณฑ์ของหมู่คณะได้เป็นอย่างดี

3. การประเมินผลพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมนักเรียนให้ประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไข คือ การประเมินพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มนั้น จะทำทุกวัน โดยประธานจะชี้แจงข้อสังเกตให้สมาชิกฟังและขอให้สมาชิกทุกคนที่จะประเมินพฤติกรรมของตนเองของประธานและของหมู่คณะ เมื่อสมาชิกคนใดถูกตำหนิหรือตักเตือนจะต้องประพฤติ ปฏิบัติให้ดีขึ้นในวันต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 น. 50-51) กล่าวถึงการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนว่า หากโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยได้อย่างจริงจังแล้ว คาดหวังว่านักเรียนจะมีคุณลักษณะประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้านคารวธรรม ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้จากการมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยเหลือการทำงานอย่างมีความสุข ปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างเคร่งครัด รับผิดชอบในการทำงานทุกอย่าง รับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นเสมอ คำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มหรือของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์ การเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับการปลูกฝังแนวทางการดำเนินชีวิต ประกอบกับหลักประชาธิปไตยให้เกิดความเหมาะสมกลมกลืน ควรจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 20)

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้จักสิ่งแวดล้อมสามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

1.2 กิจกรรมผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี

1.3 ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสมความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย

1.3.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร

1.3.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

1.4 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนและท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

2. กิจกรรมโฮมรูม เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ครูที่ปรึกษาและนักเรียนพบปะพูดคุยแนะนำ ตลอดจนตรวจสอบความเรียบร้อยทั้งตัวนักเรียน ห้องเรียน ก่อนจะเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวันประมาณ 15 นาที เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และเสนอปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นสัปดาห์ละ 50 นาที เพื่อให้นักเรียน (คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง, 2552, น. 82) ครูและนักเรียนได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันและนำความรู้และข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมาเล่าให้นักเรียนฟังเป็นการปลูกฝังการสร้างเสริมประชาธิปไตยของนักเรียนให้มีการพัฒนาขึ้น การจัดกิจกรรมโฮมรูม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้สำรวจและประเมินตนเอง ได้รับข้อมูลด้านการศึกษา อาชีพ และด้านการปรับตัว เป็นต้นว่าความสำคัญของการเรียนและการทำงาน วิธีเรียนหนังสืออย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติตนเป็นนักเรียนที่ดี ตลอดจนการฝึกการคิดวิเคราะห์ การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ โดยการจัดกิจกรรมโฮมรูม จะเน้นให้นักเรียนได้ร่วมอภิปรายและฝึกทักษะต่างๆ มากกว่าการบรรยาย มีหลักการให้นักเรียนรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการตัดสินใจ และทักษะที่จำเป็นในการปรับตัว และการทำงานในอนาคต

3. กิจกรรมยอตนักอ่าน กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อประกาศยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียนที่มีคุณลักษณะประชาธิปไตยด้านการศึกษาหาความรู้ โดยมีเป้าหมายเพื่อการกระตุ้นให้นักเรียนเอาเป็นแบบอย่างและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งศึกษาค้นคว้าทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เป็นการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและเพิ่มพูนประสบการณ์ของนักเรียนให้มากขึ้น (กรมวิชาการ, 2546, น. 302) กล่าวถึง กิจกรรมยอตนักอ่านและการดำเนินการไว้ดังนี้ เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนกว้างขวางยิ่งขึ้น

ดำเนินการโดยโรงเรียนทำแบบฟอร์มบันทึกการอ่าน และมีการสรุปผลทุกสิ้นเดือนนักเรียนที่ได้คะแนนสูงสุด 3 อันดับจะได้รับรางวัล

4. กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนชั้นเรียน โดยครูที่ปรึกษาและนักเรียนที่พูดอภิปรายถึงพฤติกรรมของตนเองและเพื่อนในการปฏิบัติที่ผ่านมาเป็นการเปิดโอกาสให้เพื่อนได้แนะนำตักเตือนเพื่อน ช่วยเหลือเพื่อนละร่วมนกันเสนอแนวทางแก้ปัญหา ร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ยังบกพร่องอยู่โดยมีครูที่ปรึกษาแต่ละชั้นคอยให้คำชี้แนะ

5. กิจกรรมวางทุกอย่างอ่านทุกคน เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทุกคนได้อ่านหนังสือที่นักเรียนสนใจ โดยดำเนินการทุกวันก่อนเลิกเรียนประมาณ 30 นาที โดยให้ตัวแทนนักเรียนแต่ละชั้นไปรับหนังสือจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมาให้นักเรียนอ่านหนังสือที่ห้อง โดยหนังสือที่นักเรียนเลือกจะมีการแจ้งตัวแทนให้รับทราบก่อน เพื่อจะได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดค้นหาให้ เมื่ออ่านจบแล้วนักเรียนจะมีการบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องี่อ่านลงในสมุดบันทึก

6. กิจกรรมสถานักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนานักเรียน สามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ มีทักษะในการดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม จริยธรรม ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุขตามกิจกรรมที่โรงเรียนกำหนดขึ้น นักเรียนดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย มีความเคารพสิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบตามกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย มีความเคารพต่อกฎกติกาตามกรอบงานกิจการนักเรียน เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดี มีความเคารพที่แสดงออกทางกาย วาจา ใจ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและมุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

7. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เพื่อเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนและท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ความดีงาม ความเสียสละแก่สังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม (กระทรวงศึกษาธิการ 2552, น. 21)

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมทางโรงเรียนจัดขึ้นด้วยความร่วมมือของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ละพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาของนักเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาตนเองทางด้านสังคม ทางด้านระเบียบวินัย และความรักในเกียรติคุณ ชื่อเสียงของโรงเรียนด้วยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมช่วยให้นักเรียนรู้จักผู้อื่นและระเบียบวินัย เพื่อให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามกาลเทศะ มีความเคารพเกี่ยวกับกติกาของขอบข่ายงานกิจกรรม สามารถดำรงชีวิตสังคมอย่างมีความสุข

2.4 การบริหารงานทั่วไป

การบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานทั่วไปหรือการบริหาร การศึกษาย่อมจะต้องมีปรัชญาหรือแนวคิด ที่ใช้ในการบริหารหรือการจัดแจงเพราะปรัชญาคือ แนวคิด หลักการ และทฤษฎี ที่เราสามารถจะเสียเสีย เลือกคิด เลือกวเคราะห์ เลือกววิจารณ์ แล้ว นำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานได้

การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจที่มีอยู่จัดการและ ดำเนินงานของสถาบันนั้นให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ มีกรรมกรดำเนินงานดังนี้

1. ช้้นวางแผน (Planning)
2. ช้้นปฏิบัติตามแผน (Erectility)
3. ประเมินผลงาน (Evaluate)

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 32) ได้ระบุไว้ในคู่มือการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลว่า การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบ การบริหารองค์กร ให้บริการงานบริหารอื่นๆ มรรผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่ กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกระบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี อย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการ บริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบ ได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 1) ได้กำหนดแนวคิดการบริหาร ทั่วไปได้ว่า เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุตาม มาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักการประสานส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกระบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา ตามหลักการ บริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บงกศ อาษา (25-16, น. 66) ได้สรุปว่า การบริหารทั่วไปเป็นงานที่รวม เอาภารกิจหน้าที่ที่เห็นว่าเป็นด้านย่อยๆ และไม่อาจจะจัดเข้าไว้ในภารกิจหน้าที่หลักใดๆ ได้ โดยมี บทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการ มีการส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์ของงานเป็น

หลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กล่าวโดยสรุป การบริหารทั่วไป หมายถึง งานที่ไม่ใช่ภารกิจหน้าที่หลัก แต่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาในการให้บริการแก่งานในต่างๆ ของ สถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปสามจุดหมายที่ต้องการหรือที่ได้วางไว้ การจัดระบบบริหาร องค์กร การให้บริการงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมี วัตถุประสงค์หลักคือ ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ใน การให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ โดยมุ่งให้สถานศึกษามีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี อย่างเหมาะสมตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ องค์กร และชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.4.1 ขอบข่ายภารกิจของการบริหารทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 64 73) ได้จัดแบ่งขอบข่าย การบริหารทั่วไป ไว้ดังนี้

1. การดำเนินงานธุรการ ได้แก่ การวางแผนงานงบการ การจัดบุคลากร รับผิดชอบ และพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 08 รวบรวมประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล สนับสนุนข้อมูล รับทราบหรือดำเนินการตาม มติของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินงานด้านธุรการในการจัดประชุม จัดทำรายงาน การประชุม และแจ้ง มติที่ประชุมให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบดำเนินการหรือถือปฏิบัติแล้วแต่ กรณี
3. การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ การสำรวจ การจัดทำ ทะเบียน เครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การจัดระบบฐานข้อมูล การนำเสนอเผยแพร่ข้อมูล และการ ประเมินปรับปรุงพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศ
4. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา ได้แก่ จัดระบบการ ประสานงาน และเครือข่ายการศึกษา พัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบ ประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้ ให้ ความร่วมมือ และสนับสนุนทางวิชาการกับเครือข่ายการศึกษาของสถานศึกษา และเขตพื้นที่ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร ได้แก่ การจัดระบบ การบริหาร วิเคราะห์โครงสร้าง ภารกิจ การดำเนินงาน ปริมาณ คุณภาพ และสภาพของ สถานศึกษาการพัฒนา องค์กรให้ครอบคลุมโครงสร้าง ภารกิจ บุคลากร เทคโนโลยี ให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ ให้บรรลุ เป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานของบุคลากร ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรและ กระบวนการปฏิบัติงานให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

6. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้แก่ การกำหนดนโยบาย วางแผน ระดมจัดหา เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สนับสนุนให้บุคลากรนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ใน การจัดการศึกษา และส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากร และบริหาร ทั่วไป ได้แก่ สํารวจปัญหาความต้องการ ส่งเสริม สนับสนุน อํานวยความสะดวก จัดหาซื้อวัสดุ - ปรกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ติดตามประเมินผล นำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา

8. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ได้แก่ การวางแผน การ บํารุง ดูแล รักษา พัฒนา ติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่ และสรุป ประเมินผล

9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน ได้แก่ การประสานงานกับชุมชนและ ท้องถิ่นในการ สํารวจข้อมูล จำนวนโรงเรียน จัดทำสำมะโนผู้เรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษา จัดระบบข้อมูล สารสนเทศ และเสนอข้อมูลให้เขตพื้นที่การทราบ

10. การรับนักเรียน ได้แก่ การกำหนดแผนการรับนักเรียน ดำเนินการรับ นักเรียน ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ในการติดตามช่วยเด็นักเรียนที่มีปัญหา การเข้าเรียน และประเมินผลและรายงานผลการรับเข้าเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา

11. การส่งเสริมและประสานงาน การจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตาม อํานวยการ ได้แก่ การสํารวจ การกำหนดแนวทาง และความเชื่อมโยงในการจัดและพัฒนาการศึกษา ของสถานศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอํานวยการ ตามความ ต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการจัดการ ศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ประสานเชื่อมโยงความร่วมมือและส่งเสริม สนับสนุนการจัด การศึกษา และติดตามประเมินผล การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษา

12. การส่งเสริมกิจการนักเรียน ได้แก่ การวางแผนจัดกิจกรรมนักเรียน และส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความถนัด และความสนใจ ของผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ คิดเป็นทำเป็น รัก การอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และสรุปประเมินผลกิจการนักเรียน

13. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ได้แก่ กางแผนจัดให้มีเครือข่าย ประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบ สร้างกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในหลาย รูปแบบโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม และติดตามประเมินผลการประชาสัมพันธ์

14. การส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมชั้นที่จัดการศึกษา ได้แก่ การกำหนดแนวทางทำให้ ค่าปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับ บุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

15. การจักระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และความเสี่ยงของการดำเนินงาน การกำหนดปัจจัยเสี่ยง และจัดลำดับ ความเสี่ยง การกำหนดมาตรการในการป้องกันความเสี่ยง วางแผนการจักระบบการควบคุม ภายในให้บุคลากร เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนำมาตราการป้องกันความเสี่ยงไปใช้ในการควบคุม การดำเนินงานตามภารกิจ ประเมินผล และรายงานผลการควบคุมภายใน

16. งานบริการสาธารณะ ได้แก่ การจัดให้มีระบบการบริการสาธารณะ จักระบบ ข้อมูลข่าวสาร บริการข้อมูลข่าวสารแก่สามารถชน พัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพ เกิดความพึงพอใจ ต่อผู้มารับบริการ ประเมินความพึงพอใจงานบริการสาธารณะจากผู้มาขอรับบริการนำผลการประเมิน มาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาระบบงานบริการสาธารณะ

สรุปได้ว่า การบริหารทั่วไปมีขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบในการให้ บริการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน อำนวยความสะดวกให้งานหลัก โรงเรียนบริหารจัดการ การศึกษาทุกรูปแบบ มุ่ง พัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริม ในการบริหาร และจัดการ ศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน เป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์การที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งนักวิชาการได้จัดแบ่งแตกต่างกันไป ในที่นี้ ได้จัดแบ่งขอบข่ายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของ งานบริหารทั่วไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 คือ การดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานและพัฒนา เครือข่ายการศึกษา การจักระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร งาน เทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป การ ดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและ ประสานงานการจัด การศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษา การส่งเสริมงาน กิจกรรมนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานทางการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงาน การจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคม อื่นที่จัดการศึกษา การจักระบบการควบคุมภายในหน่วยราชการ งานบริการสาธารณะ และชัยพจน์ รักษ์งาม (214, หน้า 11 ได้กล่าวถึง การบริหารงานทั่วไป มี 9 งาน คืองานธุรการและงานสารบรรณ งานอาคาร สถานที่ งานทะเบียนและรายงาน งานกิจการนักเรียนงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน งานประชาสัมพันธ์ งานคณะกรรมการสถานศึกษา งานเทคโนโลยีการศึกษา งาน สารสนเทศและการวางแผน

2.4.1 งานธุรการและงานสารบรรณ

2.4.1.1 ความสำคัญของการบริหารงานธุรการ

งานธุรการถือเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการบริหารงาน มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 1 66 - 67) กล่าวว่า งานธุรการ โรงเรียน ได้แก่

1. การจัดการโรงเรียน ได้แก่ การกำหนดเกี่ยวกับการเรียน การสอน และการทำงานของครู
2. งานที่เกี่ยวกับกิจการนักเรียน ได้แก่ บริการข่าวสาร เวลามาเรียนของนักเรียนรายงานถึงผู้ปกครอง
3. งานที่เกี่ยวกับครู คนงาน เจ้าหน้าที่งานอำนวยความสะดวก
4. งานที่เกี่ยวกับหลักสูตรแบบเรียน อุปกรณ์การสอน
5. กิจกรรมต่างๆ
6. งาน การวิ่งได้แก่ งานสารบรรณที่เกี่ยวข้องในหนังสือ งานงบประมาณ การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์
7. การทำสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการบริหารโรงเรียน ได้แก่ วารสาร ประกาศ ทะเบียนครู สมุดลงเวลาทำงาน บัญชีจำนวนนักเรียน หลักฐานต่างๆ ของ โรงเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหารงานธุรการเป็น งานสนับสนุน ให้งานอื่น ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เป็นงานที่ต้องใช้ระเบียบข้อบังคับตามแบบแผนของทางราชการ และการให้บริการแก่บุคลากรต่างๆ ภายในโรงเรียน การจัดทำเอกสารตามระเบียบงานสารบรรณ งาน สถิติต่างๆ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน การจัดทำงบประมาณ การควบคุมในเรื่องต่างๆ ให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินการอำนวยความสะดวกในฐานะงานบริหารแก่บุคคลอื่นด้วยความ เรียบร้อยและรวดเร็ว เกิดประโยชน์แก่ ผู้เกี่ยวข้องจะเป็นเครื่องช่วยเสริมงานด้านการวางแผน การจัดการศึกษาของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ตามระเบียบและกฎเกณฑ์ ทั้งนี้เพื่อเกิดความสะดวก แก่การบริหารโรงเรียน

2.4.1.2 งานสารบรรณ

งานสารบรรณ เป็นงานที่เกี่ยวกับการโต้ตอบ ร่าง พิมพ์หนังสือ งานเก็บหลักฐาน จัดทำ ประกาศ คำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ บันทึกการประชุมประสานการติดต่อ บุคคลและหน่วยงานทั้ง ภายในและภายนอก ทะเบียนหนังสือเข้า - ออก (พิชัย เหลี่ยมจิตต์, 2542, น. 176)

ประเสริฐ เชษฐพันธ์ (2542, น. 101) ที่ได้กล่าวว่า งาน สารบรรณเป็นงานที่ เกี่ยวกับการบริหารงานเอกสาร ตั้งแต่การจัดทำ การรับ การส่ง การเก็บรักษา การยืมจนการทำลาย และรัชพล คชชารุ่งโรจน์ (2548, น. 105) ได้กล่าวถึงงานธุรการว่า ปัจจุบันได้นำระบบเทคโนโลยี สารสนเทศมาบริหารจัดการระบบงานธุรการที่ทันสมัย ได้แก่ ระบบ สำนักงานอัตโนมัติ [office

Automation) ได้แก่ งานสารบรรณ การจัดทำเอกสารและการส่ง จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ งานแฟ้มเอกสาร งานบันทึกการนัดหมายผู้บริหาร

2.4.2 งานอาคารสถานที่

การบริหารอาคารสถานที่ หมายถึง โรงเรียน คือ หน่วยงาน ทางการศึกษาซึ่งประกอบด้วย อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และบุคคลในโรงเรียนจะต้อง มีความสมบูรณ์ในส่วนประกอบทุกด้านผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อันจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตได้ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งในสถานศึกษา ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะ ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาหรือการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาได้ โดยจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่อาคารสถานที่ด้วยการวางแผนให้เป็นระเบียบ เหมาะสมเป็นสัดส่วน สะอาด ร่มรื่น สวยงาม อันจะส่งผลให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วย ความเรียบร้อย ช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการทางความคิดและจิตใจ ตลอดจนการปลูกฝัง คุณธรรมอันพึงประสงค์ได้

การบริหารอาคารสถานที่ เป็นภารกิจที่สำคัญส่วนหนึ่งของ การบริหารในสถานศึกษา ในทุกระดับการศึกษา และถือเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารจะต้องทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารอาคารสถานที่เป็นอย่างดี จึงจะทำให้การบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะอาคารสถานที่ที่ดี ย่อมเอื้ออำนวยต่อการจัด การเรียนการสอน และบรรยากาศ การปฏิบัติงานในสถานศึกษานั้นๆ ด้วย การใช้อาคารสถานที่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด บรรลุเป้าหมายที่ต้องการต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ซึ่งผู้บริหาร ต้องจัดแบ่งหน้าที่ให้ถูกต้องเพื่อเป็นการ อำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอน ซึ่งจะเป็นงานที่ ส่งเสริมงานวิชาการให้ดียิ่งขึ้น (สุฤทธิ บุนนาค, 2547, น. 17)

รัชพล คชชารุ่งโรจน์ (2546, น. 105) ได้กล่าวถึง งานอาคาร สถานที่ว่า อาคารสถานที่ของโรงเรียนถือว่าเป็นหน้าตาของโรงเรียน เมื่อบุคคลภายนอกมองเห็น โรงเรียนจากภายนอกทำให้รู้ ได้เลยว่าโรงเรียนทันสมัยหรือไม่ ต้องมีการวางแผนผังระบบอาคาร และบริเวณโรงเรียนให้เอื้ออำนวย สร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้ สะอาด ปลอดภัย ส่งเสริม การเรียนรู้ด้วยอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัยทั้งในห้องเรียน ห้องประชุม โรงอาหาร สามารถให้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง โรงเรียนที่ทันสมัย อาคารสถานที่เป็นเอกลักษณ์ภายนอกที่มองเห็น จะเป็นภาพลักษณ์ของโรงเรียนในการ ประชาสัมพันธ์ภายนอก และจะเป็นการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนอย่างสมบูรณ์

กระทรวงศึกษาธิการ 445, น. 65 - 73) การบริหารจัดการ อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย

1. กำหนดแนวทางการวางแผน การบริหารจัดการอาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

2. บำรุง ดูแล และพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงปลอดภัย เหมาะสมพร้อมที่จะใช้ประโยชน์

3. ติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้

4. สรุปประเมินผล และรายงาน การใช้อาคารสถานที่ และ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

งานอาคารสถานที่เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้ การจัดการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบข่ายของงานบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีดังนี้ (พิชัย เสงี่ยมจิตต์, 2540, น. 204)

1. การออกแบบและควบคุมการก่อสร้างอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม
2. การก่อสร้างและซ่อมแซมอาคารสถานที่
3. ารบำรุงรักษาและการพัฒนาอาคารสถานที่
4. การใช้อาคารสถานที่
5. การรักษาความปลอดภัยและควบคุมการใช้อาคารสถานที่
6. การประเมินผลอาคารสถานที่

สรุปได้ว่า งานอาคารสถานที่ ได้แก่ งานการวางแผนบริเวณ สถานศึกษาเพื่อการปรับปรุงบริเวณสถานศึกษา กำหนดแผนการใช้สอยอาคารสถานที่ ควบคุมการ ก่อสร้างและปรับปรุงอาคาร ความปลอดภัย ทะเบียนประวัติการใช้ และการซ่อมแซมอาคาร สถานที่ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกันทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณสถานศึกษา

2.4.3 งานทะเบียนและรายงาน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา (2545, น. 231) ได้กล่าว ว่า ทะเบียน หมายถึง หลักฐานต่างๆ ที่บันทึกไว้เพื่อสะดวกในการค้นคว้า อ้างถึง วางแผน แก้ปัญหา หรือดำเนินการบริหาร ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน งานทะเบียนของ โรงเรียนก็จะมีหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน และบุคลากรในโรงเรียน ที่ผู้บริหารจะได้ นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปรับปรุง แก้ปัญหา หรือหาแนวทางส่งเสริมให้กิจการของโรงเรียนได้ เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

รายงาน หมายถึง การเสนอเรื่องราว เอกสารหรือการบอก กล่าวให้ทราบรายละเอียดข้อเท็จจริง เพื่อเป็นแนวทางประกอบการวินิจฉัยหรือแก้ปัญหาอย่างไรใด อย่างหนึ่ง โดยปกติแล้วทางโรงเรียนจะต้องรายงานสภาพหรือเหตุการณ์ภายในโรงเรียนให้บุคคล อื่นทราบอยู่เสมอ เช่น รายงานสถิติ ข้อมูลของโรงเรียนให้ผู้บังคับบัญชาทราบเพื่อประโยชน์ใน การบริหารงานหรือพิจารณาวางแผน

ในระดับที่สูงขึ้น รายงานการมาเรียนของนักเรียนให้ ผู้ปกครองทราบเพื่อติดตามสอบถามหรือขอร้องให้ผู้ปกครองปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น

ทะเบียนและรายงานมักจะต้องควบคู่ไป เพราะกิจกรรม ทั้งสองลักษณะนี้ต่างอาศัยซึ่งกันและกัน งานทะเบียนและรายงานของโรงเรียนถือได้ว่าเป็น

ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในสายงานธุรการที่ผู้บริหารไม่ควรปล่อยปละละเลย เพราะในการบริหารและ - จัดการศึกษาในสถานศึกษาต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยงานทะเบียนและรายงานเป็นเครื่องมือ อยู่ตลอดเวลา

2.4.4 ขอบข่ายของงานทะเบียน

งานทะเบียนในโรงเรียนอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

2.4.4.1 งานทะเบียนที่เกี่ยวกับนักเรียน ได้แก่ การจัดทำหลักฐาน ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน นับแต่เริ่มเข้าอยู่ในโรงเรียน จนกระทั่งออกจากโรงเรียน เช่น การดำเนินการตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาในการรับและจำหน่ายนักเรียน ทะเบียนนักเรียน บัญชีเรียกชื่อ ระเบียนสะสมหรือหลักฐานอื่นๆ ที่โรงเรียนจัดทำขึ้น เพื่อให้ทราบรายละเอียดและ ข้อมูลต่างๆ ของนักเรียนแต่ละคนในโรงเรียนให้มากที่สุด ยิ่งโรงเรียนมีรายละเอียดหรือข้อมูลเหล่านั้นมาใช้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนหรือวางแผนแก้ปัญหาใน ส่วนที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนได้มากเท่านั้น

2.4.4.2 งานทะเบียนที่เกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ หลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับครู คนงาน ภารโรงในโรงเรียน เช่น ทะเบียนครู ทะเบียนคนงาน ภารโรง แฟ้มประวัติบุคลากรในโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งในเอกสารหลักฐานดังกล่าว จะทำให้ได้ทราบประวัติ การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคน การเปลี่ยนแปลงในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และ รายละเอียดส่วนต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ และให้ความสะดวกในการมอบหมายหน้าที่การปฏิบัติ การสั่งงาน การให้สนับสนุนหรือรายงานผู้บังคับบัญชา เพื่อพิจารณาการดำเนินการในส่วนที่ เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลกรณีต่างๆ

2.4.4.3 งานทะเบียนที่เกี่ยวกับโรงเรียนได้แก่ หลักฐานต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับความเปลี่ยนแปลงหรือการดำเนินกิจการโรงเรียนเช่นสมุดหมายเหตุรายวัน ปฏิทิน ดำเนินงานของโรงเรียน สมุดเยี่ยม เป็นต้น งานทะเบียนประเภทนี้จะช่วยให้ได้ทราบประวัติ ความเป็นมาขององค์ประกอบต่างๆ ที่โรงเรียนดำเนินการมาแล้วและที่จะดำเนินการต่อไป อันจะ เป็นประโยชน์ทั้งในด้านการตรวจสอบ และบริหารงานของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

2.4.5 ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับงานทะเบียน

การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับ งานทะเบียนและรายงานมี ระเบียบปฏิบัติที่โรงเรียนจำเป็นจะต้องทราบและปฏิบัติให้ถูกต้องใน เรื่องการรับเด็กเข้าเรียน การขอ

ยกเว้นเด็กเข้าเรียนการรารปฏิบัติเมื่อนักเรียนขาดเรียน การย้ายเด็ก ไปเรียนที่อื่น ตลอดจนการ จำหน่ายเด็กออกจากทะเบียน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระเบียบ ขึ้น ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษา ทุกสังกัดจะต้องถือปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบนี้

2.4.5.1 ทะเบียนนักเรียน การดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนนักเรียน ว่าด้วยการถึงเด็ก เข้าเรียน จะมีแบบพิมพ์เรียกว่า แบบปศ. ซึ่งมีตั้งแต่แบบ ปศ. 01 ถึง ปศ. 02 สำหรับใช้ในกรณีต่างๆ กัน เช่น แบบ ปศ. 1 ใช้ประกาศให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียน แบบ ปศ. 05 ใช้สำหรับรายงานการรับ เด็กให้หน่วยเหนือทราบ เป็นต้น

2.4.5.2 บัญชีเรียกชื่อการจัดทำบัญชีเรียกชื่อ โรงเรียนจะต้อง ปฏิบัติตามข้อบังคับ ของกระทรวงธรรมการว่าด้วยบัญชีเรียกชื่อนักเรียน ซึ่งใช้บังคับตั้งแต่ 6 พฤษภาคม 2480 และ ปัจจุบันก็ยังบังคับใช้อยู่

2.4.5.3 ทะเบียนครู คณงาน โรงเรียนมีการจัดทำทะเบียนครู คณงาน ภารโรง โรงเรียนอาจจะกำหนดแบบฟอร์มการกรอกรายการของตนเองหรือจะใช้แบบสมุดประวัติหรือแฟ้ม ประวัติข้าราชการก็ได้ การจัดทำในลักษณะที่โรงเรียนกำหนดแบบฟอร์มเอง อาจใช้กระดาษแข็งพิมพ์ เป็นแบบสำหรับใช้แต่ละคนหรือตีเส้นจัดทำรวมไว้ในสมุดปกแข็งก็ได้

2.4.5.4 สมุดเหตุร้ายวัน สมุดเหตุร้ายวันเป็นทะเบียนที่สำคัญของ โรงเรียนจะต้องถือ ปฏิบัติตามข้อบังคับของกระทรวงธรรมการ ว่าด้วยสมุดหมายเหตุร้ายวัน พุทธศักราช 2480 ซึ่งมีผล ใช้บังคับอยู่จนปัจจุบัน

2.4.5.5 สมุดเยี่ยม ถือเป็นหลักฐานของโรงเรียนอย่างหนึ่ง ที่จะใช้ ในการตรวจสอบ หรือศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน เพราะสมุดเยี่ยมจะเตรียม เอาไว้สำหรับผู้ที่มา เยี่ยมชมกิจการหรือมาใช้บริการต่างๆ ในโรงเรียนได้แสดงความรู้สึกรู้สึกหรือ ความคิดเห็นในการบริหาร กิจการโรงเรียน ผู้ที่จะลงบันทึกในรายการสมุดเยี่ยม มักจะเป็นคนละ กลุ่มกับผู้ที่จะลงรายการในสมุด หมายเหตุร้ายวันข้อปฏิบัติในการลงสมุดเยี่ยม ไม่มีระเบียบกำหนดไว้แน่ชัด เช่น การลงรายการใน สมุดหมายเหตุร้ายวัน แต่ละโรงเรียนมักจะกำหนดแบบฟอร์มขึ้นเอง สำระสำคัญที่ควรให้ผู้ลงรายการ บันทึกไว้ก็คือ ให้ทราบว่าใคร มาจากไหน มาเยี่ยมเมื่อไร มีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอะไรบ้าง เป็นต้น

2.4.5.6 ปฏิทินดำเนินงานของโรงเรียน ปฏิทินดำเนินงานของโรงเรียน นอกจากจะใช้ เป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับงานทะเบียนของโรงเรียนแล้ว ยังจะใช้เป็นแนวทางใน การติดตาม ควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายได้อย่างดีอีกด้วย

2.4.6 การเสนอข้อมูลและรายงาน

การเสนอข้อมูลมีหลายวิธี โรงเรียนควรเลือกใช้ให้เหมาะกับข้อมูล ของโรงเรียน ในที่นี้จะ กล่าวถึงในบางวิธี ซึ่งโรงเรียนสามารถนำไปใช้ได้คือ

1. การเสนอข้อมูลในรูปตาราง
2. การเสนอข้อมูลโดยใช้แผนภูมิแท่ง
3. การเสนอข้อมูลโดยใช้แผนภูมิเส้น
4. การเสนอข้อมูลโดยใช้แผนภูมิวงกลม
5. การเสนอข้อมูลโดยใช้แผนภูมิภาพ

สรุปได้ว่างานทะเบียน สถิติและรายงาน ได้แก่ การจัดทำทะเบียน สถิติครูและลูกจ้าง รายงานผลการเรียนของนักเรียนเป็นระยะๆ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา รายงานข้อมูลผลการดำเนินงานหรือกิจการต่างๆ ต่อหน่วยงานที่กำกับดูแลและ ต่อสาธารณชน เก็บรักษาข้อมูลต่างๆ ของโรงเรียนจัดให้มีตารางการปฏิบัติงานของโรงเรียน

2.4.7 งานกิจการนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียน นักศึกษา ในสถาบันการศึกษา มีภารกิจที่ประกอบด้วย การบริหารกิจกรรมนักเรียนและการจัดรูปองค์การของนักเรียน การรับและ คัดเลือกนักเรียน ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับระเบียบและทะเบียนต่างๆ การจัดสวัสดิการหรือ การจัดบริการให้แก่ นักเรียน และการควบคุมความประพฤติ และระเบียบวินัยของนักเรียน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 1 - 3) ได้ระบุ งานกิจการนักเรียนไว้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยกล่าวถึงความหมายและความสำคัญของการบริหารงานกิจการนักเรียน จุดมุ่งหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียน และการจัดงาน กิจการนักเรียนดังต่อไปนี้

ความหมายและความสำคัญของการบริหารงานกิจการ นักเรียน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดย ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญ ที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็ม ศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

จุดมุ่งหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียน การจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา มุ่งพัฒนาให้บุคคลรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม และมีความสุข มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ โดยกำหนดจุดมุ่งหมาย ในการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายเกิดความรู้ ความชำนาญ ทั้งวิชาการและวิชาชีพอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น
2. ผู้เรียนค้นพบความสนใจ ความถนัด และพัฒนา ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมองเห็นช่องทางในการสร้างงานอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

3. ผู้เรียนเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่างๆ สามารถนำความรู้ และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและประกอบสัมมาชีพ

4. ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมในการดำเนิน ชีวิต และเสริมสร้าง ศีลธรรม จริยธรรม

5. ผู้เรียนมีจิตสำนึกและทำประโยชน์เพื่อสังคมและ ประเทศชาติ

ตำรง ประเสริฐกุล (2542, น. 5) ได้กล่าวถึง ความสำคัญ ของการบริหารกิจการนักเรียน ไว้ดังนี้

1. นักเรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมเพื่อเป็นคนดีและใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนและในสังคมอย่างมีความสุข

2. งานกิจการนักเรียนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของ นักเรียนได้อย่างกว้างขวาง

3. ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง มีความเจริญงอกงาม ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

4. องค์ประกอบการเรียนรู้ นอกจากการจัดการเรียนการสอน โดยตรงในห้องเรียนแล้ว การเรียนรู้สามารถเกิดจากการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนและสามารถ ทำได้กว้างขวางมาก

สง่า พุ่มพวง (2548, น. 6) กล่าวว่า การบริหารกิจการ นักเรียน ความหมายโดยรวมคือ งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในกิจการต่างๆ นอกห้องเรียน ซึ่ง ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่จะต้องจัดให้กับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การบริหารกิจการนักเรียนจะเริ่มตั้งแต่ว่าก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียน จนกระทั่งเด็กจบออกจากโรงเรียนไปแล้ว ขอบเขตของงานครอบคลุมงานต่างๆ ดังนี้

1. การสำรวจนักเรียนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์บังคับ

2. การรับเด็กเข้าเรียน

3. การลงทะเบียนเรียน

4. การแบ่งกลุ่มแบ่งชั้นเรียน

5. การปฐมนิเทศ

6. การจัดให้ทุนการศึกษา

7. การจัดกิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร

8. การจัดบริการและสวัสดิการ

8.1 บริการเรื่องอาหารกลางวัน

8.2 บริการสุขภาพอนามัย

8.3 บริการให้คำปรึกษาหารือหรือแนะแนว

8.4 บริการให้ทำงานเพื่อหารายได้พิเศษ

8.5 บริการสอนซ่อมเสริม

9. การรักษาวินัยและความประพฤติของนักเรียน
10. การทำระเบียบสะสมเก็บหลักฐานและประวัตินักเรียน
11. การจ่ายประเมินผลและติดตามผลเมื่อนักเรียนสำเร็จ ไปแล้ว

กิจกรรมนักเรียน หมายถึง บรรดากิจกรรมประกอบหรือ กิจกรรมที่จัดตามแนวปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ มีทั้งกิจกรรมเลือก กิจกรรมเสรี กิจกรรมอิสระ จัดขึ้นโดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าเรียนและดำเนินการเองโดยความเห็นชอบและสนับสนุน จากครูอาจารย์

กิจกรรมนักเรียนที่สำคัญๆ ประกอบด้วย

1. กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการสอนในชั้นเรียน ได้แก่ ชุมนุม ทางวิชาการต่างๆ
2. กิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาความสนใจเฉพาะ และ ความสามารถพิเศษ เช่น ชุมนุมละคร ชุมนุมดนตรี เป็นต้น
3. กิจกรรมที่เป็นการบริหารภายในโรงเรียน มุ่งฝึกปกครอง ตนเองและบริการส่วนรวม เช่น คณะกรรมการนักเรียนกลุ่มพัฒนาบริเวณโรงเรียน เป็นต้น
4. กิจกรรมที่พัฒนาทางด้านจิตใจ น้ำใจและศีลธรรม
5. กิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ
6. กิจกรรมทางด้านกีฬา

กิจกรรมนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการนักเรียน กิจการนักเรียนเน้นที่ตัวนักเรียนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม และดำเนินการจัดการด้วยตนเอง โดยมี อาจารย์เป็นที่ปรึกษาหารือ และจะต้องเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ มิใช่เป็นการบังคับ

งานกิจการนักเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนและ กิจกรรมนักเรียนทั้งหมด ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน และเพื่อช่วย ส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุผลยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า งานกิจการนักเรียนและบริการต่างๆ ได้แก่ การควบคุม ดูแลความประพฤติ และระเบียบวินัย การแนะแนวด้านการศึกษาและอาชีพ จัด กิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตร บริการอาหารกลางวัน บริการด้านสุขภาพ นำนักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ ประสานงานกับผู้ปกครอง นักเรียน จัดหาทุนการศึกษา จัดพาหนะรับ - ส่งนักเรียน บริการด้านกีฬาและแหล่งพักผ่อน เกณฑ์เด็กเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับกำหนดแผนชั้นเรียน รับนักเรียนเข้าเรียน จัดบริการโสตทัศนอุปกรณ์ จัดบริการน้ำดื่มน้ำใช้ ปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ จัดโครงการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา

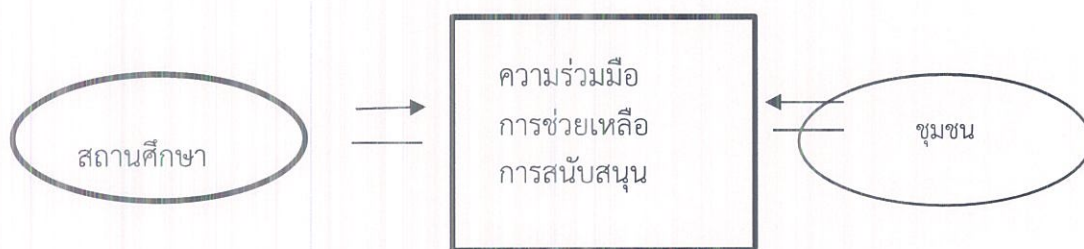
2.4.8 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นงานที่มี ความสำคัญยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องดำเนินการให้ต่อเนื่อง เป็นงานที่สนับสนุนการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพได้โดยส่งเสริม

ความเข้าใจแก่ชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา สถานศึกษาทั้งในด้านวิชาการ กิจกรรม ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ และตามภาระหน้าที่ ของสถานศึกษาแล้วสถานศึกษาจะต้องเป็น ศูนย์กลางหรือเครือข่ายร่วมกับชุมชน พัฒนาให้มี ความเจริญก้าวหน้าในทุกด้าน ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โรงเรียนเทศบาล เป็นโรงเรียนในชุมชนมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับ ชุมชนท้องถิ่น จึงอาจกล่าวได้ว่า นอกจากเป็น สถานศึกษาแล้วยังมีลักษณะเป็นสถาบันทางสังคม ระดับท้องถิ่นอีกด้วย การสร้างความสัมพันธ์กับ ชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นประโยชน์และมี ความสำคัญต่อการบริหารงานโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง (ลัดดาวรรณ อินทรีย์ม, 2547, น. 19)

รัชพล คชชารุ่งโรจน์ (2548, น. 106 - 108) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการงานสัมพันธ์ กับชุมชนว่า โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ กันอย่างต่อเนื่องกับชุมชน สิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบๆ โรงเรียนเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างการจัด การศึกษาร่วมกัน การบริหาร จัดการงานสัมพันธ์กับชุมชน เช่น สร้างความสัมพันธ์โดยใช้กีฬาเป็น สื่อสร้างสมาคมศิษย์เก่า สมาคม ผู้ปกครองและครู การสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อช่วย ดูแลนักเรียน และยังได้กล่าวถึง โรงเรียนที่ทันสมัยต้องบริหารจัดการเทคโนโลยีให้ทันสมัยด้วย แนวทางในการบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัยสำหรับโรงเรียน ได้แก่ เทคโนโลยี สารสนเทศสำหรับการความรู้ ซึ่งได้แก่ คอมพิวเตอร์ การประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์ในระบบ การบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับเพิ่มพูนความรู้ ได้แก่ การนำระบบโสตทัศน สื่อผสม สื่อมัลติมีเดีย การสืบค้นอินเทอร์เน็ต การเขียนแบบ e-learning เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพิ่มพูนความรู้

ทัศนาศ แสงศักดิ์ (2548, น. 46 - 49) การสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างสถานศึกษากับ ชุมชน กล่าวโดยสรุป เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพ เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ให้สถานศึกษาใช้ทรัพยากรใน ชุมชนให้เกิด ประโยชน์ และส่งเสริมให้สถานศึกษา ประชาชน ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมีหลักสำคัญ คือ สถานศึกษาเป็นผู้ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนชุมชนและชุมชนก็เป็น ผู้ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนสถานศึกษาเช่นเดียวกัน ซึ่งสถานศึกษาต้องเป็นฝ่ายเริ่มต้น ก่อน ผู้บริหาร และ บุคลากรในสถานศึกษาให้ความสำคัญ และคำนึงถึงแนวทางในการดำเนินงาน เรื่องนี้ ซึ่งที่ผ่านมาการ สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเพราะสถานศึกษาเป็น ฝ่ายรับฝ่ายเดียว ดัง ภาพประกอบ

ภาพที่ 2.1 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ที่มา : ทศมา แสงศักดิ์ (2548, หน้าจอ)

ชุมชนร่วมคิด ร่วมปรึกษา ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ รวมประเมนผล ช่วยรับผลประโยชน์ในกิจกรรมหรือเรื่องต่างๆ เป็นต้นว่า เป็นวิทยากร เป็นผู้สอน เป็นสถานที่ฝึกงาน เป็นแหล่งเรียนรู้ ร่วมจัดทำหลักสูตร ร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการ ร่วมลงทุนทางการศึกษา ร่วมติดตามประเมนผล เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษากับชุมชน ควรดำเนินการดังนี้

1. เรียนรู้ชุมชน ปรึกษาการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เข้ากับสภาพชุมชน
2. ดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจและต่อเนื่อง
3. ใช้กระบวนการสัมพันธ์ 2 ทาง สถานศึกษาเป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับ
4. ใช้วิธีการหลายๆ วิธี ที่ง่าย คล่องตัว และยืดหยุ่น

ซึ่งถ้าสถานศึกษาดำเนินการดังที่กล่าวมา การได้รับ ความร่วมมือจากชุมชนจะมีมากขึ้น ปัญหาที่พูดกันว่า ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากชุมชนจะลดน้อยลงในทางตรงกันข้าม ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนจะได้รับการพัฒนาขึ้นไปตามลำดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง ฯลฯ ต้องให้ความร่วมมือกันทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำควรให้ ความสนใจอย่างจริงจัง และพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือให้การสนับสนุนตลอดเวลา

2.4.9 งานประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและ จำเป็นต่อการบริหารงานของโรงเรียนเพราะความสำเร็จของโรงเรียนนั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะ โรงเรียนได้จัดให้มีระบบการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้เกิดการรับอย่างกว้างขวาง ขณะเดียวกันก็ต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลจาก กลุ่มชนต่างๆ ด้วยการบริหารงาน

ประชาสัมพันธ์ จึงมีหน้าที่เป็นผู้ฟัง ผู้ติดต่อสื่อสาร ที่ปรึกษาและ ประเมินผล จึงมีความจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะต้องมีส่วนในการบริหารงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน อย่างเป็นขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่สำคัญเช่นเดียวกับการบริหารกิจกรรมอื่นใน องค์กร จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการหรือ ขั้นตอนการบริหารงาน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของ องค์กรได้จึงมีนักประชาสัมพันธ์ (วันชัย สูงเนิน, 2546, น. 25- 30)

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 65 - 73) การประชาสัมพันธ์ประกอบด้วย

1. ศึกษาความต้องการในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล และ ผลการปฏิบัติงานของ สถานศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการศึกษา ของชุมชน
2. วางแผนการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์กร สถาบัน และสื่อมวลชนในท้องถิ่น
3. จัดให้มีเครือข่ายการประสานงานประชาสัมพันธ์
4. พัฒนาบุคลากร ผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ ให้มี ความรู้ความสามารถใน การดำเนินการประชาสัมพันธ์ผลงานของสถานศึกษา
5. สร้างกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายรูปแบบ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมเครือข่ายประชาสัมพันธ์
6. ติดตาม ประเมินผลการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทราบถึงผล ที่ได้รับและนำไป ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้เหมาะสมต่อไป

2.4.10 งานคณะกรรมการสถานศึกษา

ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงาน ร่วมกับสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถ บริหารจัดการศึกษาด้วยตัวเองได้ตาม กรอบที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น ความหลากหลายของบุคคล ที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ จึงเอื้อต่อ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ต่างๆ ของบุคคลที่ ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา (จำเนียร ตามัง, 2548, น. 2) และเมื่อมี การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 ซึ่งได้บัญญัติหลักการบริหาร และการจัด การศึกษาไว้ในรูปขององค์คณะบุคคล หรือคณะกรรมการ ทั้งระดับส่วนกลางและระดับท้องถิ่นทั้งที่ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารและการจัด การศึกษาในรูปของคณะกรรมการมี ฐานกฎหมายรองรับชัดเจนขึ้น

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษา ปรากฏอยู่ใน หมวด 5 มาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ ที่ 2) พ. ศ. 2545 คือ ได้บัญญัติไว้ว่า ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน และในสถานศึกษา

ระดับอุดมศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของ แต่ละสถานศึกษา ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาคณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประกอบด้วย ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ และหรือผู้แทน องค์กรศาสนาในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

ส่วนจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธาน กรรมการ และกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งให้ เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของ คณะกรรมการสถานศึกษา

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบคณะกรรมการมีจำนวน 7 - 15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนทางศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่ 12 ประการ

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้อง กับความต้องการของท้องถิ่น
4. กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจน วิทยากรจากภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเติมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้ง สืบสานจารีตประเพณี ศิลปะวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของ ชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของ สถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน

11. แต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะกรรมการ เพื่อ ดำเนินการตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร

12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงาน ต้นสังกัดของสถานศึกษา นั้นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบของ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 นี้มีหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มาตรา 40)

ในปัจจุบันนี้ก็ได้พบว่า สถานศึกษาเป็นจำนวนไม่น้อยที่ คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นอยู่มีบทบาท กำกับ สนับสนุน และส่งเสริมกิจการของสถานศึกษา ได้ค่อนข้างดี สามารถทำงาน ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาในลักษณะที่เป็นความร่วมมือกัน ในขณะที่เดียวกันกับที่รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ได้ค่อนข้างดี ช่วยกันดำเนินงานของสถานศึกษา ให้ก้าวหน้าได้ไม่น้อย ถ้าหากได้ใช้แนวทางหน้าที่ 12 ประการ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้เคย จัดทำไว้เป็นแนวทางดำเนินการในการ พัฒนาการบริหารจัดการที่สถานศึกษากำหนดเป็นกรอบ หรือเป็นแนวทางขั้นต้นที่สะท้อนถึงบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อไป

2.4.11 งานเทคโนโลยีการศึกษา

เมื่อกล่าวถึง เทคโนโลยีโดยทั่วไปแล้วคนมักจะนึกถึง เทคโนโลยีในทางที่เกี่ยวกับเทคนิควิธีสมัยใหม่ เครื่องยนต์กลไกหรืออุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ที่มี ระบบการทำงานที่ยุ่ยากซับซ้อน และมีราคาแพงหรืออาจจะเป็นในแง่ของความรู้ระดับสูง ทฤษฎี หรือหลักการใหม่ๆ ที่นำไปใช้แล้วสามารถช่วยในการทำงานให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นและมีประสิทธิภาพสูง

ปัจจุบันคำว่า “เทคโนโลยีการศึกษา” (Education Technology) กำลังเป็นที่กล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางในวงการการศึกษา ส่วนความหมายของคำว่า เทคโนโลยีการศึกษานั้น อาจเข้าใจว่าเป็นสิ่งเดียวกับคำว่า โสตทัศนศึกษา (Audio Visual Education) เพราะเนื่องจากในสมัยหนึ่งได้ให้ความสำคัญกับโสตทัศนศึกษาหรือโสตทัศนอุปกรณ์ เป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากการวิจัยต่างๆ มักจะวิจัยเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน (Instructional Media) ทั้งในรูปการเปรียบเทียบระหว่างสื่อต่างชนิดกันหรือสื่อชนิดเดียวกันแต่ต่างวิธีการเพื่อต้องการจะทราบว่าสื่อประเภทใดที่ทำให้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนดีกว่าสื่อชนิดใด แท้ที่จริงแล้ว สื่อแต่ละชนิดไม่สามารถจะนำมาเปรียบเทียบกันได้ เนื่องจากสื่อแต่ละชนิดมีคุณสมบัติเฉพาะตัว ของมันเอง

ดังนั้น การที่เข้าใจว่า เทคโนโลยีการศึกษา คือ การนำเอา เครื่องมือหรือผลิตผลทางวิทยาศาสตร์มาใช้นั้นก็ไม่ผิดอะไร แต่ก็ไม่ถูกทั้งหมด เทคโนโลยี การศึกษามีได้หมายความเฉพาะแต่วิธีการหรือเทคนิคใหม่ๆ เพียงอย่างเดียว การปรับปรุงให้ วิธีการสอนหรือวิธีการจัดการศึกษามีผลดีหรือมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ก็ถือว่าเป็นเทคโนโลยีการศึกษา

เทคโนโลยีการศึกษาที่แท้จริงนั้นหมายรวมถึง กรรมวิธี ในการกำหนดจุดหมายปลายทางของการศึกษา การปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมและทันสมัย การทดลองใช้วิธีการและวัสดุต่างๆ การประเมินผลของระบบการศึกษาทั้งระบบ และเมื่อทราบผล ที่ประเมินแล้ว การที่จะปรับปรุงจุดมุ่งหมายของการศึกษาเสียใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความจริงที่ได้ทราบ (ตามพ์ กันแก้ว, 2547, น. 41 - 42)

กิดานันท์ มลิทอง (2543, น. 5) ได้ให้ความหมายเทคโนโลยี การศึกษาว่า เป็นการประยุกต์เอาเทคนิควิธีการ แนวคิด วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งต่างๆ อันสืบเนื่องมาจากเทคโนโลยีมาใช้ในการวงการศึกษาและเกี่ยวข้องถึงบุคคลและองค์กรต่างๆ โดยเป็น กระบวนการที่ซับซ้อนของการประยุกต์เอาสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นมาใช้เพื่อการวางแผนวิเคราะห์และ แก้ปัญหาทางการศึกษา ดังเช่นคอมพิวเตอร์ซึ่งประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการคิดคำนวณและในการธุรกิจก็ยังสามารถนำมาใช้ในการบริหารการศึกษาและช่วยในการเรียนการสอนได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 65 - 73) งานเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา ประกอบด้วย

1. สำรวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
2. วางแผนกำหนดนโยบายและแนวทางการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาใช้งานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา
3. สนับสนุนให้บุคลากรนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษามาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา
4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
5. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิต การพัฒนา เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. ติดตามประเมินผล การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้

งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวางแผนดำเนินการ นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษามาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาของ สถานศึกษา งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวางแผนดำเนินการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษามาใช้ในการบริหารและพัฒนา การศึกษาของสถานศึกษา

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545, น. 19) ได้ให้ความหมาย เทคโนโลยีการศึกษาไว้ว่า การประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีระบบเพื่อนำมาใช้ใน กระบวนการเรียนการสอน แก้ไขปัญหา และพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างมี ประสิทธิภาพ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีความหมายไม่เพียงแต่เป็นวิทยาศาสตร์ทางธรรมชาติ เท่านั้น แต่ยังรวมหมายถึง วิทยาศาสตร์ทางจิตวิทยาและ ศาสตร์ในการจัดบริหารงาน ครอบคลุม ทั้งด้านบริหารวิชาการและบริการ

กล่าวโดยสรุปแล้วเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การนำวิทยาการผสมผสานองค์ความรู้เพื่อการผลิต และประยุกต์ผลผลิตให้เกิดประโยชน์ในด้าน การศึกษา รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพให้เกิดความทันสมัยตามความต้องการของผู้เรียน และใน การบริหารจัดการตลอดจนเพื่อหนุนพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการบริหารงานเทคโนโลยีการศึกษาใน สถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 68) ได้กำหนดแนวทาง การบริหารงานตามขอบข่าย และภารกิจการบริหาร และกิจการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล กล่าวถึง แนวทางการบริหารการจัดการเทคโนโลยีการศึกษา ดังนี้

1. สํารวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
2. วางแผน กำหนดนโยบาย และแนวทางการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในการบริหาร และพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
3. ระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในด้านต่างๆ ของสถานศึกษา
4. สนับสนุนให้บุคลากรนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษาไปใช้ในบริการ และพัฒนาการศึกษา
5. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
6. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตการพัฒนา เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
7. ติดตามประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิด การใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้

พาสึกมา วงศ์เลขา (2547, น. 89 - 90) กล่าวว่า สื่อการเรียน การสอนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพแต่ในช่วงที่ ผ่านมาสื่อการเรียนการสอนที่ใช้อยู่ในสถานศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่รัฐเป็นผู้ผลิต ซึ่งตามสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศ “นโยบายสื่อเสรี ขึ้นมีสาระสำคัญดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตและ พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทุกประเภท ทุกสาระการเรียนรู้และทุกช่วงชั้น โดย เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันผลิตอย่างเสรีและเป็นธรรม และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา มีและใช้สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพในกระบวนการเรียนการสอน

จากนโยบายดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการมิได้สนับสนุน เฉพาะสื่อที่เป็นหนังสือเรียนของภาคเอกชนเท่านั้น ยังได้ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีและใช้ สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพและหลากหลาย

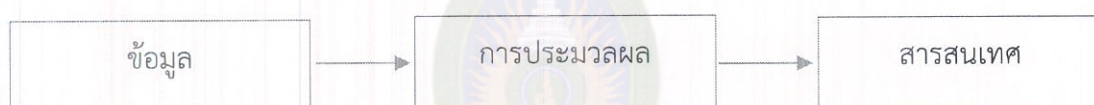
2.4.12 งานสารสนเทศและการวางแผน

การพัฒนาาระบบข้อมูลสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียน ปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ จะทำให้การบริหาร การตัดสินใจในการจัดกิจกรรม การศึกษา หรือการแก้ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไป อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โรงเรียนควรสร้างฐานข้อมูล หรือระบบสารสนเทศเพื่อ การตัดสินใจในการบริหาร ซึ่ง ข้อมูลเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของโรงเรียนอยู่แล้ว เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน บุคลากร ทรัพยากร อาคารสถานที่ และต้องสำรวจวิจัยหาข้อมูล เชิงประจักษ์ ความต้องการจำเป็นต่างๆ ความ มีประสิทธิภาพของการบริหารหรือการจัดการเรียน การสอน (นรินทร์ ภาระศรี, 2545, น. 195 -196)

ความหมายของสารสนเทศ

สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผล ผ่าน การวิเคราะห์หรือสรุปให้อยู่ในรูปที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์

ความสัมพันธ์ของข้อมูลและสารสนเทศ แสดงให้เห็นได้ดังนี้

ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ของข้อมูลและสารสนเทศ

ที่มา : จิตติมา เทียมบุญประเสริฐ (2551 หน้า 2)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จิตติมา เทียมบุญประเสริฐ (2551, น. 2 - 13) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ของข้อมูลกับสารสนเทศเปรียบเสมือนวัตถุดิบกับสินค้าสำเร็จรูป วัตถุดิบในที่นี้ก็คือ ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ถูกเก็บรวบรวมจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ข้อมูล ยังไม่ใช่สารสนเทศ จนกว่าจะมีการนำข้อมูลมาประมวลผลให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการจึงจะจัดเป็นสารสนเทศ ซึ่งเปรียบเสมือนสินค้าสำเร็จรูป การเปลี่ยนข้อมูลให้เป็นสารสนเทศเรียกว่า การประมวลผล ซึ่งเป็นการเปลี่ยนข้อมูลที่ยังใช้ ประโยชน์ไม่ได้ให้อยู่ในรูปที่ใช้ได้ตามความต้องการของผู้ใช้ เช่น จำนวนยอดขายของตัวแทน จำหน่ายแต่ละคนในเดือนมกราคมจัดเป็นข้อมูล เมื่อนำมาประมวลผลรวมกันทำให้ได้ยอดขาย รายเดือนของเดือนมกราคม ทำให้ผู้บริหารสามารถนำยอดขายรายเดือนมาพิจารณาว่ายอดขาย เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรหรือไม่ ยอดขายรายนี้จึงจัดเป็นสารสนเทศ

ประโยชน์ของระบบสารสนเทศ

1. เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยระบบสารสนเทศช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน
2. เพิ่มผลผลิตองค์กรต่างๆ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยในการเพิ่มผลผลิตให้มีประสิทธิภาพและได้ผลผลิตมากขึ้น
3. เพิ่มคุณภาพของสินค้าและบริการ
4. สร้างทางเลือกในการแข่งขัน งานระบบบริหารและข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน

ระบบสารสนเทศเป็นระบบที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวม จัดเก็บ และใช้สารสนเทศสนองความต้องการของหน่วยงาน ทั้งนี้โดยมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ปัจจุบัน ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อมนุษย์อย่างมาก คือ ช่วยในการวางแผน การดำเนินงานและเพื่อประกอบการตัดสินใจเป็นเครื่องชี้้นำในการดำเนินงานต่างๆ ได้ตาม วัตถุประสงค์ และการประเมินผลการดำเนินงาน (เกรียงศักดิ์ พราวศรี, 2544, น. 2 - 4)

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 65 - 73) ได้ให้แนวทางใน การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ประกอบด้วย

1. สำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
2. จัดทำทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
3. จัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา เพื่อใช้ในการบริหาร จัดการภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษา
4. พัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบระบบเครือข่ายข้อมูล สารสนเทศให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติภารกิจ
5. จัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับ สถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่การศึกษาและส่วนกลาง
6. นำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการและการประชาสัมพันธ์
7. ประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ และปรับปรุงพัฒนาเป็นระยะๆ

2.4.13 การวางแผน

ตามที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2543, น. 19 - 23) ได้กล่าวถึงการวางแผนว่า เป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และ

ทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ขั้นตอน การวางแผน ในการวางแผนใดๆ ก็ตามจะมีขั้นตอนการวางแผนที่สำคัญ 6 ประการคือ

1. การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนควรจะเริ่มจากการกำหนด เป้าหมายที่แสดงถึงคุณลักษณะหรือคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งควรระบุให้ ชัดเจนในธรรมนูญสถานศึกษา และใช้เป็นหลักหรือทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา การกำหนดเป้าหมายอาจทำได้โดยวิธีการดังนี้

1.1 ศึกษาวิเคราะห์ก่อนการวางแผน เช่น เป้าหมาย หรือมาตรฐานการศึกษาหลักที่เป็นความต้องการส่วนรวมของประเทศชาติ สภาพเศรษฐกิจ สังคม ของชุมชน ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา

1.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดเป้าหมาย ของสถานศึกษา การวิเคราะห์เพื่อพิจารณาสอดคล้องของข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น

2. การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย จะช่วยให้ การวางแผนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะสถานศึกษาจะได้ทราบว่าเป้าหมายต่างๆ ที่ต้องการนั้น เป้าหมายใดสำคัญมากน้อยกว่ากันเพียงใด เพื่อกำหนดกิจกรรม บุคลากร ทรัพยากร และช่วง ระยะเวลาเหมาะสมต่อไป

3. กำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือวิธีปฏิบัติงานที่ยาว การนำเป้าหมายที่มีลักษณะเป็นความคิดเชิงนามธรรมมาทำให้เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ (Men) โครงการหรือกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จหรือ ตัวบ่งชี้ให้มีความชัดเจนขึ้น

จากความหมายทั้งหมดนี้ สรุปได้ว่า การวางแผนเป็นภารกิจ หลักของผู้บริหาร โดยมีขั้นตอนการวางแผนที่ชัดเจนส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ หากมี การวางแผนที่ดี สามารถเลือกวิธีการดำเนินการที่เหมาะสม สถานศึกษาจะได้กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางปฏิบัติได้ชัดเจน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานได้ตามแผนงานที่วางไว้ เพราะมีการกำหนดระยะเวลาและผู้รับผิดชอบ ส่งผลให้การเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ตาม เป้าหมายที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพขอหน่วยงานบริหารทั่วไปตามแนวทางการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ สถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550

แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, น. 28 - 122) กล่าวว่าไว้ว่า แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหาร งานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านการบริหารทั่วไป ขอบข่ายการดำเนินงานของสถานศึกษา

1. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

1.1 จัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อใช้ในการบริหาร การจัดการภายในสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษา

1.2 จัดระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเชื่อมโยงกับสถานศึกษา อื่น เขตพื้นที่การศึกษาและส่วนกลาง

1.3 นำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการ และการประชาสัมพันธ์

2. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

2.1 ประสานงานเครือข่ายการศึกษาเพื่อแสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 เผยแพร่ข้อมูลเครือข่ายการศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

2.3 กำหนดแผนโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเครือข่ายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

2.4 ให้ความร่วมมือและสนับสนุนทางวิชาการแก่เครือข่าย การศึกษาของสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. การวางแผนการบริหารงานการศึกษา

3.1 จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ เป้าหมายและทิศทางของเขตพื้นที่การศึกษาและสนองความต้องการของชุมชนและสังคม โดย การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์กร สถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

3.2 เสนอแผนพัฒนาการศึกษาให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รับทราบ

3.3 การดำเนินการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้น

พื้นฐาน

4. งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน

4.1 ศึกษาวิเคราะห์วิจัยการจัดและพัฒนาการศึกษาของ สถานศึกษาตามกรอบทิศทางของเขตพื้นที่การศึกษา และตามความต้องการของสถานศึกษา

4.2 แจ้งผลการศึกษาวิจัยของสถานศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษา รับทราบ

4.3 เผยแพร่ผลการศึกษาวิจัยของสถานศึกษาให้บุคลากรใน สถานศึกษา

และสาธารณชนทราบ

5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
 - 5.1 ศึกษาวิเคราะห์จัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาสถานศึกษา และ แผนปฏิบัติการพัฒนาสถานศึกษา
 - 5.2 กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารจัดการ
 - 5.3 จัดระบบการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่ ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ
 - 5.4 ประเมินผลงานและรายงาน
 - 5.5 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารงานสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง
6. การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
 - 6.1 กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ผลการปฏิบัติงานแต่ละด้านของสถานศึกษา
 - 6.2 เผยแพร่มาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ ผู้รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้อง
 - 6.3 ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน การปฏิบัติงานของสถานศึกษา
 - 6.4 ปรับปรุงและพัฒนาทั้งมาตรฐานการปฏิบัติงานและระบบ การประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
7. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
 - 7.1 วางแผนและดำเนินการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษามาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
 - 7.2 ระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา
 - 7.3 สนับสนุนและพัฒนาให้บุคลากรสามารถนำนวัตกรรมและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา
 - 7.4 ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา
 - 7.5 ติดตามประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
8. การดำเนินงานธุรการ
 - 8.1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพระบบงานธุรการและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- ปฏิบัติงานธุรการ
- ได้ตามระบบงานที่กำหนดไว้
- รวดเร็ว ประหยัดและคุ้มค่า
- 8.2 วางแผนออกแบบระบบงานธุรการ โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อลด
- 8.3 จัดบุคลากรรับผิดชอบและพัฒนา ให้มีความรู้ความสามารถ ในการ
- 8.4 จัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สามารถรองรับการปฏิบัติงาน ด้านธุรการ
- 8.5 ดำเนินงานธุรการตามระบบที่กำหนดไว้ โดยยึดหลัก ความถูกต้อง
- 8.6 ติดตามประเมินผลและปรับปรุงงานธุรการให้มีประสิทธิภาพ
9. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 9.1 กำหนดแนวทางวางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่และ
- สภาพแวดล้อม
- 9.2 บำรุง ดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของ
- สถานศึกษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ มั่นคงปลอดภัย และสวยงาม
- 9.3 ติดตามและตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของ
- สถานศึกษา
10. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- บทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา
- 10.1 ประสานกันชุมชนและท้องถิ่นในการสำรวจและจัดทำสำมะโน
- ผู้เรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาของสถานศึกษา
- 10.2 เสนอสำมะโนผู้เรียนให้เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ
- 10.3 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศจากการสำมะโนผู้เรียน
- 10.4 เสนอข้อมูลสารสนเทศการสำมะโนผู้เรียนในเขตพื้นที่ การศึกษา
11. การรับนักเรียน
- 11.1 ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดเขตพื้นที่บริการ
- การศึกษาของแต่ละสถานศึกษา โดยประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา
- 11.2 กำหนดแผนการรับนักเรียนของสถานศึกษาโดยประสานงาน กับ
- เขตพื้นที่การศึกษา
- 11.3 ดำเนินการรับนักเรียนตามแผนที่กำหนดโดยความเห็นชอบ ของ
- คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

12. การเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิก สถานศึกษาเสนอข้อมูลและความต้องการในการยุบรวม เลิก หรือเปลี่ยนสภาพ สถานศึกษาไปยัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

13. การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตาม อัจฉริยะ

13.1 สำรวจความต้องการในการเข้ารับบริการการศึกษาทุกระดับ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัจฉริยะ

13.2 กำหนดแนวทางและความเชื่อมโยงในการจัดและพัฒนา การศึกษาของสถานศึกษาทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัจฉริยะ ตาม ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษา

13.3 ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้ง 3 รูปแบบ ตามความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษารวมทั้งเชื่อมโยงประสานความร่วมมือ และ ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ที่จัด การศึกษา

14. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

14.1 กำหนดแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของ สถานศึกษา

14.2 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาในทุกด้าน ซึ่ง ครอบคลุมถึงการประสานความร่วมมือกับบุคคล ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และสถานศึกษาในการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ร่วมกัน

14.3 ดำเนินการโดยความเห็นชอบคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน

15. การทัศนศึกษา

15.1 วางแผนการนำนักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานศึกษา

15.2 ดำเนินการนำนักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานศึกษาตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

16. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

ดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้มี ส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน สรุปร ประเมินผลเพื่อ ปรับปรุง

17. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

วางแผนการประชาสัมพันธ์งานการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการประชาสัมพันธ์งานการศึกษาตามแนวทางที่กำหนด ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุง และ พัฒนาการประชาสัมพันธ์การศึกษาของสถานศึกษา

18. การส่งเสริม สนับสนุน และประสานการจัดการศึกษาของ บุคคล

ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับ บุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

19. งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

19.1 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคใน การจัด และพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

19.2 ประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดและพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน

20. การรายงานผลการปฏิบัติงาน

20.1 จัดระบบการติดตาม ตรวจสอบประเมินผล และการรายงาน ผลการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

20.2 จัดทำเกณฑ์มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

20.3 ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบที่กำหนดไว้

20.4 รายงานผลการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชนทราบ

20.5 ปรับปรุงและพัฒนาระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและการรายงานผลการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

21. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

21.1 วิเคราะห์กำหนดมาตรการ ในการป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินงานของสถานศึกษา

21.2 วางแผนการจัดระบบการควบคุมภายในสถานศึกษา

21.3 ดำเนินการควบคุมตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินกำหนด

พื้นที่การศึกษาทราบ

21.4 ติดตามและประเมินผลการควบคุมภายในและรายงานให้ เขต

22. แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใน การลงโทษนักเรียน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

22.1 ศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน ระเบียบ

22.2 การวางแผนงานปกครองนักเรียน

22.3 การบริหารงานปกครองนักเรียน การกำหนดหน้าที่ ความ
รับผิดชอบการประสานงานปกครอง

22.4 การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ได้แก่
การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการใช้
เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี

22.5 การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ได้แก่
การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดใน
โรงเรียนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ในโรงเรียน |

22.6 การประเมินผลงานปกครองนักเรียน

2.4.14 การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นหัวใจของการทำงานในโรงเรียน เพื่อพัฒนาผลผลิตคือ นักเรียน ให้มี
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเป้าหมายของหลักสูตร องค์ประกอบที่มี เกี่ยวข้องกับงานด้านวิชาการ
ได้แก่ ผู้บริหาร ซึ่งทำหน้าที่บริหารและบริการหลักสูตร ครูผู้สอนเป็น ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการ
เรียนการสอน นักเรียนเป็นผลผลิตของการจัดการด้านวิชาการ โปรแกรมการสอนเป็นแกนหลักของ
การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ทางการศึกษา เป็นส่วนสนับสนุนและ
อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านวิชาการ

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงาน และ

สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2.4.15 การบริหารงานกิจการนักเรียน

การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนและ กิจกรรมนักเรียนทั้งหมด ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุความสำเร็จ

ขอบข่ายการบริหารงานกิจการนักเรียน

1. กิจกรรมที่สถานศึกษาต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติ ประถมศึกษาพุทธศักราช 2523 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน
2. กิจกรรมบริหารงานส่งเสริมประสิทธิภาพนักเรียน เป็นงานบริการ และช่วยส่งเสริมให้ การเรียนของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ การเรียน ในหลักสูตรมีความ สมบูรณ์มากขึ้น พร้อมทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มากยิ่งขึ้น
4. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับศิษย์เก่า เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริม ให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา ศิษย์เก่า และชุมชน

2.4.16 การบริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุ

การบริหารงานธุรการการเงิน และพัสดุในการควบคุมการดำเนินงาน ทั่วไปของโรงเรียนด้านงาน หลักฐานเอกสาร รวมทั้งการเงิน การพัสดุ ให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ และเป็น ปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้บริการแก่งานฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียนได้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

ขอบข่ายการบริหารงานธุรการ

1. หน้าที่ทั่วไป
2. หน้าที่ประจำ
3. อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ขอบข่ายการบริหารงานการเงิน
 - 3.1 จัดทำหลักฐานการเงินต่างๆให้ถูกต้องยังเป็นปัจจุบัน และรับผิดชอบ หลักฐาน การเงินต่างๆ จัดดำเนินการให้ครบขั้นตอน ฎุกระเปียบปฏิบัติ
 - 3.2 รับผิดชอบการเก็บรักษาเงินและเอกสารทางการเงิน คือ เอกสารการเงิน และบัญชี ต่างๆ ให้ครบถ้วนถูกต้อง เก็บรักษาเงินและเอกสารการเงิน ปฏิบัติให้เรียบร้อยปลอดภัย ถูกต้องตาม ระเบียบ

3.3 ควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนให้ถูกต้อง ช่วยผู้บริหาร ควบคุม ตรวจสอบการรับ - จ่ายเงินให้ถูกต้องตามระเบียบ

3.4 รวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณและการขออนุมัติเบิกเงิน งบประมาณ ทำฎีกาเบิกจ่ายเงินเดือน เงินค่าจ้าง เงินสวัสดิการต่างๆ

3.5 ดำเนินการเก็บเงินบำรุงการศึกษา ทำทะเบียนคุมการเก็บเงิน เก็บ รักษาใบเสร็จ ทำบัญชี ควบคุมการใช้ใบเสร็จ เก็บเอกสารการจ่าย ตรวจสอบใบสำคัญ ทำสมุด บัญชีเงินสด รายงาน เงินคงเหลือ รายงานการรับ - จ่ายเงินบำรุงการศึกษา ลงทะเบียนรับเงินบำรุง การศึกษารายบุคคล ทะเบียนคุมใบเสร็จรับเงิน ทะเบียนคุมรายรับเงินบำรุงการศึกษา รายงาน ประเภทเงินคงเหลือสมุด คู่มือเบิกเงินเพื่อจ่ายในราชการ ทะเบียนคุมหลักฐานการขอเบิก ทะเบียนคุมเอกสารแทนตัวเงิน สมุด คู่มือฝาก ทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณทุกประเภทและทำงบรายละเอียดประจำเดือนรายงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.6 เงินนอกงบประมาณที่ไม่ใช้เงินบำรุงการศึกษา

3.7 เงินบริจาคโดยวัตถุประสงค์ ออกใบเสร็จรับเงินแก่ผู้บริจาค เก็บรักษาเงิน หนังสือแสดงความจำนงบริจาค ทำบัญชีเงินบริจาคทุกประเภท เก็บรักษาเงิน โดย นำฝากธนาคาร ตรวจสอบหลักฐานการจ่ายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และประกาศอนุโมทนา ตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการขอบคุณและอนุโมทนา

3.8 รับเงินภาษีหัก ณ ที่จ่าย จัดเก็บรักษา นำส่งเขตตามระเบียบจัดทำ บัญชีพิเศษ ให้เรียบร้อยถูกต้อง

3.9 เงินอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

3.10 งานตรวจสอบเงินอื่นๆ ภายในโรงเรียนทุกประเภท เช่น งานสหกรณ์ งานจัดการ ขายวัสดุฝึกจากการจัดกิจกรรมต่างๆ งานกิจกรรมชุมนุมต่างๆ

3.11 วิเคราะห์รายจ่ายของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงการใช้จ่ายให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ

3.12 ควบคุมเงินงบประมาณของโรงเรียนตามประเภทและหมวด งบประมาณ

3.13 ทำรายงานและแสดงฐานะทางการเงินประจำสัปดาห์

3.14 จัดเก็บเอกสารการเงินไว้เป็นระเบียบเรียบร้อยและปลอดภัย

3.15 ประสานงานกับคณะกรรมการตรวจสอบภายในของโรงเรียนให้มี การตรวจสอบ ภายในสม่ำเสมอ

3.16 ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ขอบข่ายการบริหารงานพัสดุ

3.16.1 ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง จัดหา การจัดทำเรื่องการเช่าการแลกเปลี่ยน วัสดุให้ฝ่าย/หมวด/งาน โดยประสานกับเจ้าหน้าที่พัสดุของแต่ละฝ่าย

3.16.2 ตรวจรับลงทะเบียนพัสดุ รับผิดชอบการเก็บรักษาพัสดุ ดำเนินการครบขั้นตอน เป็นไปตามระเบียบ ถูกต้อง และรวดเร็วทันเวลา

3.16.3 จัดทำบัญชี และทะเบียนครุภัณฑ์ และดำเนินการขึ้นทะเบียนที่ ราชพัสดุ จัดทำทะเบียน อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และการรื้ออาคารสิ่งปลูกสร้างให้เป็นปัจจุบัน

3.16.4 ควบคุมการเบิกจ่ายพัสดุ การยืมพัสดุ ให้ถูกต้องตามระเบียบ ปัจจุบันอยู่เสมอ โดยคำนึงถึงความถูกต้องและประหยัด

3.16.5 จัดให้มีการวางแผนปรับซ่อมและบำรุงรักษาพัสดุในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนโดยการจัดตั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายในการปรับซ่อมและการบำรุงรักษา และจัดทำเอกสารแนะนำวิธีใช้ การปรับซ่อมหรือระเบียบต่างๆที่จำเป็น

3.16.6 จัดทำแบบฟอร์มในการจัดซื้อจัดจ้าง ไว้บริการในสำนักงาน

3.16.7 ดำเนินการให้มีการตรวจสอบประจำปี และควบคุมการจำหน่าย พัสดุ

3.16.8 ควบคุมดูแลการให้บริการด้านวัสดุครุภัณฑ์แก่บุคลากรฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียนให้รวดเร็ว

3.16.9 ควบคุมดูแลรับผิดชอบการลงทะเบียนครุภัณฑ์ การเขียนเลข ครุภัณฑ์ และการจำหน่ายจากทะเบียน และทำให้เป็นปัจจุบัน

3.16.10 ติดตามดูแล และดำเนินการตามระเบียบพัสดุ กรณีมีของโรงเรียน สูญหาย ให้มีการดำเนินการสอบสวนหาผู้รับผิดชอบตามระเบียบ

3.16.11 ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

2.4.17 การบริหารงานบุคลากร

บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงาน พัฒนาการศึกษาในโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ การบริหารงานบุคลากรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องดำเนินงานให้ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

ขอบข่ายการบริหารงานบุคลากร

1. การจัดแผนงาน โครงการเกี่ยวกับบุคลากร
2. การจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน
3. การสร้างและบำรุงขวัญบุคลากร การบริหารงานอาคารสถานที่

อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะ ช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรู้จักใช้อาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการควบคุมดูแลรักษา การให้บริการแก่ชุมชน การรู้จักส่งเสริมทำนุบำรุงอาคารสถานที่ที่มี อยู่ให้คงสภาพดีและสนองความต้องการ ได้เพียงพอ

ขอข่ายการบริหารงานอาคารสถานที่

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา
2. การวางแผนงานอาคารสถานที่
3. การดำเนินการตามแผนงานอาคารสถานที่
4. การประเมินผลการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ การบริหารงานความสัมพันธ์กับ

ชุมชน

ปัจจุบันการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นใน การบริหารการศึกษา เพราะโรงเรียนต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนช่วยในการพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคาร สถานที่ หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะเห็นได้จากแนวทาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นให้ใช้แหล่ง วิทยาการ สถานประกอบการและสถาน ประกอบอาชีพอิสระของชุมชน มาเสริมการเรียนรู้อใน โรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนกับชุมชนจึงจำเป็นต้อง มีความร่วมมือและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพตรงตาม ความต้องการของหลักสูตร

ขอข่ายการบริหารงานความสัมพันธ์ชุมชน

1. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
2. การร่วมกิจกรรมของชุมชน
3. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
4. การให้บริการแก่ชุมชน
5. การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน และองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

2.5 การบริหารงานกิจการนักเรียน

2.5.1 ความหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียน

สมชาย หิรัญกิตติ (2542, น. 20) ได้ให้ความหมายการบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับนักเรียน เช่น การปฐมนิเทศนักเรียน การปกครองนักเรียน การ จัดบริการแนะแนว การบริการเกี่ยวกับสุขภาพนักเรียน การจัดกิจกรรม และการบริการต่างๆ เป็นต้น การบริหารกิจการนักเรียนถือว่าเป็นการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดี คนเก่ง ได้อย่างมากเช่นกัน เช่น การปกครองให้เด็กมีระเบียบวินัย การจัดกิจกรรม กีฬา กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางวิชาการ การจัดบริการแนะแนว เหล่านี้ล้วนทำให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง ยิ่งขึ้น ในมหาวิทยาลัยจะมีบุคลากร ที่ทำหน้าที่นี้โดยตรง คือ รองอธิการบดีฝ่ายนิสิต หรือรองอธิการบดีฝ่ายนักศึกษา ในโรงเรียนทั่วไป

จะมี ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง หรือ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายปกครอง ถ้าหากจะเปลี่ยนมาใช้ “ฝ่ายกิจการนักเรียน” ก็น่าจะตรงกับการบริหารงานกิจการนักเรียนอย่างยิ่ง

สถิติ กองคำ (2542, น. 3-6) กล่าวว่าการบริหารในลักษณะที่เป็นกิจกรรมนี้หมายถึง การปฏิบัติการของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหมายถึง การกระทำต่างๆของบุคคลหลายคน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์ โดยที่บุคคลมาร่วมกันทำงานนั้นมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันด้วย การบริหารนั้นถ้าจะพิจารณาแต่เพียงว่าหากได้ดำเนินการเสร็จสิ้นบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แต่เพียงอย่างเดียวแล้วถือเป็นการบริหารที่ดี น่าจะไม่เพียงพอ การบริหารที่ดีต้องเป็นมีประสิทธิภาพเสมอไป แต่งานที่มีประสิทธิภาพมักจะมี ประสิทธิภาพ งานที่มีประสิทธิผลและประสิทธิผล และจะเป็นการดียิ่งถ้าการบริหารงานแล้วบรรลุทั้ง ประสิทธิภาพด้วย ถ้าพิจารณาในแง่นี้ ประสิทธิภาพอาจสำคัญกว่าประสิทธิภาพ การบริหารที่ดีจะต้อง เป็นไปในลักษณะที่มีประสิทธิผลคือบรรลุเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ คือ เป็นการใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างประหยัด เกิดผลเร็ว โดยการนำเวลาเข้าพิจารณาด้วยและยังได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความ จำเป็นและความสำคัญของการงานกิจการนักเรียนไว้ 7 ประการ คือ

1. สังคมเป็นตัวกำหนดปรัชญาของการดำรงชีวิต ซึ่งชีวิตต้องการหลายอย่าง โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีสถาบันหลายแห่งในสังคมที่เป็นตัวกำหนดความต้องการของบุคคล ในขณะเดียวกัน ก็เป็นตัวกำหนดบทบาทของโรงเรียนอีกด้วย สถาบันดังกล่าวนี้ ได้แก่ บ้าน ศาสนา รัฐบาล เป็นต้น โรงเรียนมีบทบาททั้งส่งเสริมและควบคุมบุคคลากรต่างๆ ซึ่งบุคคลากรต่างๆ เหล่านี้เป็น ผู้สร้างหลักสูตร และกระบวนการเรียนซึ่งนักเรียนจำเป็นต้องเรียน นักเรียนมาโรงเรียนมิใช่จะมาเรียน หนังสือเพียงอย่างเดียวแต่มาเรียนรู้เพื่อที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่สับสนและซับซ้อนได้อย่างมีความสุข โรงเรียนจำเป็นต้องช่วยเหลือในเรื่องเหล่านี้และกิจการนักเรียนจะเป็นส่วนที่จะช่วยเหลือได้อย่างมาก

2. เรายอมรับกันว่ากระบวนการเรียนรู้มิได้เกิดขึ้นในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว นักเรียนได้เรียนรู้อะไรหลายๆอย่างนอกห้องเรียน คนส่วนใหญ่ต้องเรียนรู้จากคนอื่น คนเราต่างก็ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน การบริหารกิจการนักเรียนเป็นงานที่อยู่นอกห้องเรียน จึงมีส่วนให้นักเรียนได้ เรียนรู้อย่างกว้างขวางขึ้น

3. เป็นความจริงที่ว่าคนสอบได้ 1 ไม่จำเป็นต้องมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้ากว่าคนที่สอบไล่ที่รองๆ หรือท้าย คนที่สอบได้ที่ 1 มักจะมีความรู้ดีในห้องเรียน คนที่สอบได้ที่ท้ายๆอาจมีความรู้ หลายๆ อย่างนอกห้องเรียนดีกว่าคนที่สอบได้ที่ 1 เสียอีก การบริหารกิจการนักเรียนจึงส่วนช่วย นักเรียนได้เป็นอย่างมาก

4. คนเราโดยปกติจะไม่นิ่งเฉย มีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอทั้งการกระทำและความคิด มโนภาพของแต่ละบุคคลจะมีพลังมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวัยและสิ่งแวดล้อม ถ้าอยู่ในวัยเด็กจะมี พลังกายมากกว่าพลังความคิด ในวัยผู้ใหญ่ก็จะมีพลังความคิดมากกว่าพลังกาย ส่วนวัยหนุ่มสาวจะมี

ทั้งพลังกายและพลังความคิดควบคู่กันไป พลังที่มีอยู่ในตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็นพลังกายหรือพลังความคิด ย่อมมีการใช้และควบคุมส่วนเกินควบคู่กันไป พลังส่วนเกินนี้หากใช้ไม่ถูกทางก็จะนำเข้าสู่การทำลายสร้างความเสียหายหรือความเสื่อมเสียต่างๆได้ ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องพยายามหาหนทางควบคุมพลังส่วนเกินนี้เอาไว้ และไปแสดงออกในทางที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและสังคม

5. เป้าหมายของการศึกษา คือ การให้เด็กนักเรียนมีความเจริญงอกงามทุกด้านทั้งทางกายสติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อการเจริญเติบโตเป็นคนที่สมบูรณ์ การศึกษาในห้องเรียนมีส่วนช่วยให้นักเรียนเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา ส่วนการศึกษานอกห้องเรียน มีส่วนซ่อมแซมต่อเติมความเจริญงอกงามของนักเรียนเพิ่มขึ้นอีกทั้งทางกาย สังคม และอารมณ์ ดังนั้น การศึกษานอกห้องเรียนก็อาจนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการนักเรียน

6. มนุษย์เราจะหวงแหน ทะนุถนอม บำรุงรักษาในสิ่งที่ตนเองรู้สึกว่ามีส่วนเป็นเจ้าของ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การบริหารกิจการนักเรียนก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่แสดงให้นักเรียนเห็นว่า เขามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของโรงเรียนของเขา เมื่อเป็นเช่นนี้เขาย่อมจะไม่ทำลายโรงเรียน และชื่อเสียงของโรงเรียนของเขาเอง กิจกรรมเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการนักเรียน

7. การศึกษาในห้องเรียน ส่วนใหญ่เป็นการนำไปสู่อาชีพหลัก กิจกรรมนักเรียนในหลายๆอย่างเป็นการส่งเสริมอาชีพรอง มีคนไทยไม่น้อยที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จด้วยอาชีพรอง

สถิต กองคำ (2542, น. 2-3) ยังได้กล่าวถึงแนวคิดของ (Miller and Prince, 1977, p. 11) ไว้ว่าขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียนว่าควรมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อมั่น 4 ประการ คือ

1. ความเชื่อมั่นและคุณค่าในความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้นักเรียนแต่ละคน ได้พัฒนาถึงขีดความสามารถของแต่ละคน
2. ความเชื่อมั่นในความเสมอภาค ด้านความคิดและความรู้สึก ในการทำงานหรือทำกิจกรรม ซึ่งไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ งานด้านกิจการนักเรียนควรให้ความสนใจในคุณค่าของความเป็นคน อย่างเสมอเหมือนกันทุกคน
3. มีความเชื่อมั่นโลกนี้มีไว้สำหรับมนุษย์ทุกคน มีสังคมและชีวิตครอบครัวสำหรับเขาและมนุษย์จะต้องมีอาชีพทำ จึงเป็นหน้าที่ของงานกิจการนักเรียน ในการที่จะช่วยนักเรียน โดยเฉพาะวัยรุ่นให้เขาสามารถปรับตัวและช่วยเหลือตนเองได้ เมื่อเขาเหล่านั้นเจริญเติบโตและพัฒนาบุคลิกภาพของเขาได้อย่างเต็มความสามารถ
4. มีความเชื่อว่า หากบุคคลมีประสบการณ์จะทำให้เขาเป็นคนทันสมัยทันต่อเหตุการณ์เสมอ

ตำรา ประเสริฐกุล (2542, น. 1) ได้อ้างถึงแนวคิดของ Good (1973 p. 563) ที่ให้ความหมายของการบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษาว่า การบริการของสถาบันแก่นักเรียน นักศึกษา เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ในแง่ของการให้คำปรึกษา การบริการ และสวัสดิการของนักเรียน นักศึกษา เช่น การแนะแนวทางการศึกษา และอาชีพ การจัดหางาน การบริการหอพักและการให้คำปรึกษา แก่องค์กรนักศึกษาและการบริหารกิจการนักเรียนเป็นหนึ่งในผู้บริหารกิจการนักเรียน เป็นหนึ่งในกรหลายๆ งานของการบริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่งของผู้บริหาร เพราะเป็นการบริหารโรงเรียนซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่งของผู้บริหาร เพราะเป็นการบริหารที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนอกห้องเรียนที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การบริหารกิจการนักเรียน เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนหลายด้านด้วยกัน เช่น งานที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียน การจัดสวัสดิการ การพัฒนาบุคลิกภาพ การปลูกฝังประชาธิปไตยแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาไปในทางที่ถูกต้อง เมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว จะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติมีคุณค่าต่อสังคมสืบไป

ธีรวิทย์ ประทุมรัตน์ (2543, น. 7) กล่าวว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นการช่วยพัฒนาเยาวชนของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เป็นพลเมืองที่ดี มีวินัยในตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต เชื่อมั่นในตนเองเสียสละ เห็นประโยชน์ ส่วนรวม พุดเป็น คิดเป็น ทำเป็น มีน้ำใจนักกีฬา ยกย่องผู้อื่นอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นผู้นำที่ดีเป็นผู้ตามที่ดี และปรับตัวเข้ากับสังคมแวดล้อมได้ ทั้งช่วยให้เด็กมีโอกาสสำรวจตนเองเข้าใจความต้องการความสนใจ ความถนัดและความสามารถ ช่วยให้เด็กเสริมสร้างศักยภาพในตนเองมีความสุข ทั้งส่งเสริมการปกครองตามแนวประชาธิปไตยที่ดีอีกด้วย

นอกจากความหมายการบริหารงานกิจการนักเรียนดังกล่าวข้างต้น ยังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของขอบข่ายการบริหารงานกิจการนักเรียนเพิ่มเติมดังนี้

เชาว์ มณีวงศ์ (2538, น. 13) ได้แบ่งขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. งานกิจการนักเรียนที่เกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับของทางราชการ หรือนโยบายของรัฐบาล เช่น การรับนักเรียน งานทะเบียนนักเรียน วินัยและการลงโทษ
2. การจัดบริการต่างๆ เท่าที่โรงเรียนและผู้บริหารพึงจัดให้ได้ตามกำลังความสามารถได้แก่ งานแนะแนว โครงการอาหารกลางวัน สุขภาพอนามัย สภากีฬาหรือสโมสรนักเรียน เป็นต้นและแนวคิดของ

พนัส หันนาคินทร์ (2529, น. 174) ที่กล่าวว่า งานกิจการนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ครอบคลุมและมีขอบข่ายอยู่ในภารกิจหลัก 3 การ คือ

1. การให้บริการแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดความสะดวกในการศึกษาเล่าเรียนตลอดจนการให้บริการแนะแนวเพื่อช่วยนักเรียนแก้ปัญหาของตนเอง

สอนยิ่งขึ้น

2. การจัดกิจกรรมนักเรียนเพื่อเสริมสร้างให้เกิดความความสมบูรณ์ในการเรียนการ

3. การปกครองนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยอันดีงามสำหรับการจัดการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา ได้กำหนดความมุ่งหมายของงานกิจการ นักเรียนดังต่อไปนี้

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540, น. 7) ได้กล่าวถึงการกำหนดขอบข่ายและความมุ่งหมาย
ของงานกิจการนักเรียนไว้ 9 ประการ

1. เพื่อเสริมประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเรียนวิชาต่างๆ ตามความสนใจ
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้
4. เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง
5. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของนักเรียน
6. เพื่อให้มีคุณธรรมเพื่อส่วนรวม
7. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
8. เพื่อให้นักเรียนมีความภูมิใจในความเป็นไทย อันมีชาติ ศาสนา และ

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

9. เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นการบริหารการใช้ทรัพยากรบุคคลให้
มาร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนแต่ละ
คนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเอง มีความเชื่อมั่นในความเสมอภาคและความเป็นคนอย่าง
เสมอเหมือนกันทุกคน เป็นการพัฒนาเยาวชนของชาติเพราะเป็นการบริหารนักเรียนนอกห้องเรียนที่
ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน ช่วยให้นักเรียนสำรวจตนเองเข้าใจความต้องการความถนัด
ความสามารถ ปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ปลูกฝังการ
อยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุข

2.5.2 กิจกรรมนักเรียน

การจัดกิจกรรมนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาที่มีส่วนช่วยผู้เรียนให้มีการพัฒนา
ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และสติปัญญา อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการปลูกฝังคุณลักษณะอัน
พึงประสงค์ ส่งผลให้เยาวชนสามารถเป็นพลเมืองที่ดีของชาติในอนาคตต่อไป มีนักวิชาการได้ให้
ความหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้หลายท่านดังนี้

ตำรวจ ประเสริฐกุล (2542, น. 184) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่
โรงเรียนและนักเรียนร่วมกันจัดขึ้นทั้งภายในและนอกโรงเรียน เพื่อสนองความต้องการและความ

สนใจของนักเรียนในการเสริมสร้างประสบการณ์ เพิ่มพูนความรู้ให้นักเรียนมีความเจริญก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ควร

สรุปได้ว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนและนักเรียนร่วมกันจัดขึ้น นอกเหนือจากเวลาเรียนปกติ และมีการวางแผนในการทำกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม การตรวจสอบประเมินผล และมีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนากิจกรรม เพื่อสนอง ความต้องการของผู้เรียนได้

2.5.3 ด้านการแยกประเภทของกิจกรรมนักเรียน

กรมวิชาการ (2542, น. 5) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมนักเรียนตามความแตกต่างของกิจกรรมได้ 2 ลักษณะดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ ต้องการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความ ถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะทาง สังคมและปลูกฝังจิตสำนึกเพื่อการพัฒนาประโยชน์ทางสังคม

2. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่มุ่ง ปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่างๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ ให้แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งขบวนการจัดให้ เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และ กรมรักษาดินแดน

ส่วนหลักในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กรมวิชาการ (2545ก, น. 3-4) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
2. จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของ ผู้เรียน
3. บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการ เรียนรู้ตลอดชีวิต และรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน
4. ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
5. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม
6. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และ เป้าหมายของสถานศึกษา
7. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดย คำนึงถึงความปลอดภัย

8. ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรของรัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

9. มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียนพร้อมกันนั้น ยังได้ให้แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

9.1 การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์กรความรู้จากกลุ่มการเรียนรู้ เป็นต้น

9.2 จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการ เป็นต้น

9.3 จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

9.4 จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่างๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น บริการห้องสมุด เพื่อช่วยเพื่อน สหกรณ์ พยาบาล เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการที่จะได้มาซึ่งผู้เรียนที่มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์พร้อมนั้น จะต้องอาศัยกิจกรรมที่หลากหลายและสามารถสนองความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี จึงจำเป็นต้องยิ่งที่ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาจะต้องศึกษาทำความเข้าใจ วางแผนพัฒนากิจกรรมนักเรียนให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา รวมถึงมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้กิจกรรมที่ดีและเหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

2.5.4 กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน

คำว่า “กิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน” ได้มีนักการศึกษาได้ให้คำนิยามไว้มากมาย ดังนี้

เซอร์ มณีวงศ์ (ม.ป.ป., น. 148) ได้ให้ความหมายของคำว่า คณะกรรมการนักเรียน หมายถึง คณะกรรมการผู้แทนนักเรียนที่ได้รับเลือกตั้งมาจากนักเรียนภายในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนักเรียนทั้งหมด ในการที่จะพิจารณาถึงความต้องการความสนใจของนักเรียน พร้อมทั้งเป็นสื่อกลาง ในการที่จะบอกให้ผู้บริหารและคณะครูได้รู้ถึงความต้องการและความสนใจเหล่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ พันธ์ หันนาคินทร์ (2542, น. 221) ที่กล่าวถึงกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนว่าการจัดกิจกรรมประเภทนี้ โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกผู้แทนคณะหนึ่ง เรียกว่า สภานักเรียน(Student Council) มีหน้าที่ช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ในโรงเรียน ใหญ่ๆ สภานักเรียนจะเป็นตัวประสานระหว่างครูกับนักเรียน

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการนักเรียน หมายถึง คณะกรรมการผู้แทนของนักเรียนที่ได้รับเลือกตั้งมาจากนักเรียนภายในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมด ในการพิจารณาถึงความต้องการของนักเรียน และเป็นสื่อกลางที่จะบอกให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูได้รู้

ถึงความต้องการเหล่านั้น สำหรับจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อเป็นแหล่งฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยและเป็นการเตรียมตัวเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ
3. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่างๆ
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาทางด้านอารมณ์และสติปัญญา
5. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน
6. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
7. เพื่อเป็นแหล่งกลางของการจัดกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน
8. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักวางโครงการดำเนินงานและประสานงานกับผู้อื่น
9. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนและระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง

ส่วนประโยชน์ของการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน เชาวน์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป., น. 149) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
2. ช่วยให้นักเรียนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น
3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และมีจิตวิญญาณ
4. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
5. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการบริหารงาน การวางโครงการ การดำเนินงาน และประสานงานกับผู้อื่นได้ดี
6. ส่งเสริมความสามัคคีของนักเรียนและความมีน้ำใจต่อหมู่คณะและสังคม
7. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน
8. ช่วยให้นักเรียนรู้จักฐานะของตนเองในสังคม เช่น เมื่อเป็นผู้นำก็สามารถจะนำหมู่คณะไปด้วยดี เมื่อเป็นผู้ตามก็สามารถเป็นผู้ตามที่ดีเช่นกัน

ขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียน เชาวน์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป., : 154) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นศึกษางาน ได้แก่ การศึกษาข้อมูลการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ตลอดจนไปเยี่ยมชมโรงเรียนศึกษาที่ได้ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการ

นักเรียนไปแล้วหรือเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ทางด้านนี้มาบรรยายที่โรงเรียน พิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เสียก่อน เพื่อที่ว่า การจัดตั้งในโรงเรียนในโอกาสต่อไปจะสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

2. การจัดรูปแบบคณะกรรมการ

2.1 แบบเจ้าที่ของโรงเรียน คือ การให้นักเรียนทำหน้าที่ต่างๆ ในโรงเรียน เช่น หัวหน้าชั้น รองหัวหน้าชั้น เข้าไปนั่งเป็นคณะกรรมการนักเรียน

2.2 แบบชุมนุม เป็นแบบที่ให้ประธานชุมนุมหรือผู้แทนชุมนุมต่างๆ เป็นสมาชิกคณะกรรมการนักเรียน

2.3 แบบรัฐสภา เป็นแบบที่แบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการนักเรียนออกเป็น 3 ลักษณะ คือ หน้าที่บริการ หน้าที่นิติบัญญัติ และหน้าที่ตุลาการ ซึ่งสมาชิกของคณะกรรมการนักเรียน จะได้รับเลือกมาจากนักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียน

2.4 แบบสภาวิคุณ เป็นแบบที่สมาชิกคณะกรรมการนักเรียนได้รับเลือกมาจากนักเรียนส่วนใหญ่ในโรงเรียน เป็นแบบที่จัดให้มี 2 คณะ สำหรับนักเรียนในระดับสูงคณะหนึ่ง และสำหรับนักเรียนในระดับต่ำคณะหนึ่ง พร้อมทั้งจัดให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่ประสานงานระหว่างคณะทั้งสอง

2.5 แบบผสม เป็นแบบที่เอาวิธีการจากแบบที่กล่าวมาข้างต้นมาผสมผสานกัน

3. ขั้นตอนเตรียมงาน

3.1 การเตรียมสถานที่ ทางโรงเรียนควรจะได้เตรียมสถานที่ไว้สำหรับเป็นที่ทำงานของคณะกรรมการนักเรียน ก่อนที่จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อสะดวกในการทำงานเก็บเอกสารตลอดจนวัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ

3.2 การเตรียมบุคลากร เมื่อได้รับอนุมัติให้มีคณะกรรมการนักเรียนแล้ว บุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องทราบและเข้าใจบทบาทของตนเองว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ดังนั้นในการเตรียมบุคลากรจะต้องมีการปรึกษาและตกลงกันเสียก่อน เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เข้ามาดำเนินการนั้นได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองว่าจะต้องทำอะไรบ้าง ดังนั้นในการเตรียมบุคลากรจะต้องมีการปรึกษาและตกลงกันเสียก่อน เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เข้ามาดำเนินการนั้นได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง

3.3 การเตรียมอุปกรณ์ ทางโรงเรียนควรที่จะได้เตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่สำคัญ เช่น ป้ายนิเทศ เครื่องเขียน กระดาษ โต๊ะ เก้าอี้ ม้านั่ง ฯลฯ สำหรับใช้ในกิจกรรมของคณะกรรมการนักเรียนไว้เรียบร้อย

3.4 การเตรียมงบประมาณ ทางโรงเรียนจะต้องจัดสรรงบประมาณไว้ส่วนหนึ่งสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของคณะกรรมการนักเรียน รายได้ที่น่ามาจ่ายควรได้มาจากเงินค่าสมัครเป็นสมาชิก เงินที่มีผู้บริจาค เงินอุดหนุนจากรัฐบาล เงินรายได้อื่นๆ เป็นต้น

4. ขั้นตอนการ

4.1 เลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการ ซึ่งจะต้องประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน

4.2 การคัดเลือกครู ผู้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการนักเรียน ซึ่งควรจะไปด้วยลักษณะดังนี้ คือ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริงทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องมุ่งหมาย วิธิดำเนินงาน และประโยชน์ของการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีความเข้าใจจุดมุ่งหมาย วิธิดำเนินงาน และประโยชน์ของการจัดตั้งคณะกรรมการนักเรียนเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีความเข้าใจถึงความต้องการของนักเรียน และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์อันดีและเป็นที่เคารพของนักเรียน

4.3 พิจารณาร่างธรรมนูญการปกครองของนักเรียน หลักในการพิจารณาร่างธรรมนูญคณะกรรมการนักเรียน ควรมีดังนี้

4.3.1 ธรรมนูญของคณะกรรมการนักเรียน จะต้องกำหนดหน้าที่และขอบเขตของคณะกรรมการนักเรียนไว้อย่างชัดเจนและจะต้องไม่ก้าวล่วงหน้าที่ก่งงานบริหารของโรงเรียน

4.3.2 ต้องยึดหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

4.3.3 กฎข้อบังคับต้องให้ผลดีแก่สมาชิก และเกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน

4.3.4 ในธรรมนูญของคณะกรรมการนักเรียน ควรเขียนวัตถุประสงค์ไว้ด้วยเพื่อคณะกรรมการนักเรียนจะได้บริหารงานตามวัตถุประสงค์ได้

4.3.5 ธรรมนูญของคณะกรรมการนักเรียน ควรมีบทบัญญัติที่เปิดโอกาส ให้คณะกรรมการนักเรียนแก้ไขธรรมนูญได้ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสมต่อการดำเนินงานธรรมนูญที่จะแก้ไขใหม่นั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการนักเรียนอย่างน้อย 2 ใน 3

4.3.6 ธรรมนูญคณะกรรมการนักเรียน ควรกำหนดวิธีเลือกตั้งจำนวนสมาชิกการนับคะแนน การดำเนินงานต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน

4.3.7 การยกร่างธรรมนูญนั้น ไม่ควรเอาแบบอย่างมาจากโรงเรียนอื่นทั้งหมดควรดัดแปลงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน

4.3.8 เมื่อได้ธรรมนูญคณะกรรมการนักเรียนแล้ว ควรร่างระเบียบการประชุมของคณะกรรมการไว้อีกฉบับหนึ่ง เพื่อที่จะได้เกิดความเรียบร้อยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการประชุมคณะกรรมการนักเรียน

4.4 พิจารณาธรรมนูญที่คณะกรรมการร่างธรรมนูญเสนอขึ้นมา โดยมีคณะกรรมการอีกชุดหนึ่ง ประกอบด้วยตัวแทนของนักเรียนทั้งหมดเลือกขึ้นมา รวมทั้งคณะครูด้วย ถ้าคณะกรรมการพิจารณาธรรมนูญนี้เห็นพ้องต้องกันว่าเหมาะสม ก็เสนอให้ผู้บริหารเป็นผู้อนุมัติ แต่ถ้าเห็นว่าควรมีการแก้ไขอีก จะต้องส่งคืนให้คณะกรรมการร่างธรรมนูญเป็นผู้แก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

4.5 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่ได้รับอนุมัติจากผู้บริหารแล้วและให้นักเรียนได้ทราบโดยทั่วกัน กำหนดการเลือกตั้ง โดยระบุตำแหน่งและคุณสมบัติของผู้สมัครตามตำแหน่งไว้ด้วยในเวลาเดียวกัน

4.6 ดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน ซึ่งอาจประกอบด้วยตำแหน่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.6.1 ประธาน

4.6.2 รองประธาน

4.6.3 เลขานุการ

4.6.4 เกร์ญญิก

4.6.5 ผู้แทนนักเรียนแต่ละห้องเรียน

4.6.6 ประธานชุมนุมต่างๆ

4.6.7 กรรมการที่ปรึกษา

การดำเนินการบริหารสภานักเรียน บังอร อนุเมธางกุล (2542, น. 46) จะต้องกำหนดเรื่องเหล่านี้ให้ชัดเจน

1. การตั้งชื่อ
2. วัตถุประสงค์
3. การบริหารงานสภานักเรียน การแบ่งหน่วยงาน
4. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร
5. สิทธิและหน้าที่ของสภานักเรียน
6. สิทธิและหน้าที่ของประธานนักเรียน
7. สิทธิและหน้าที่ของรองประธานนักเรียน
8. สิทธิและหน้าที่ของการบริหาร
9. คุณสมบัติและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
10. การขาดสมาชิกสภาพของกรรมการสภา

11. คุณสมบัติและผู้มีสิทธิเลือกตั้งชมสภาและข้อบังคับประชุม
13. การควบคุมสภานักเรียน
14. หน้าที่ของคณะกรรมการที่ปรึกษา
15. การขาดสภาพของคณะครูที่ปรึกษา
16. การขาดสภาพของสภา

จุดมุ่งหมายของการจัดตั้งสภานักเรียน

1. เพื่อเป็นแหล่งฝึกหัดให้นักเรียนปกครองกันเองแบบประชาธิปไตย และเป็น การเตรียมตัวให้เป็นพลเมืองดีในอนาคต
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับประชาธิปไตย ทั้ง ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ
3. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน
4. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสทางด้านสังคม อารมณ์ และสติปัญญา
5. เพื่อให้นักเรียนคิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน
6. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
7. เพื่อเป็นแหล่งกลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน
8. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการดำเนินงานและประสานงานกับผู้อื่น
9. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน
10. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
11. ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
12. ส่งเสริมความสามัคคีให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน
13. ส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น

2.5.5 การจัดตั้งสภานักเรียน

การดำเนินงานจัดตั้งสภานักเรียน สามารถแบ่งขั้นตอนการทำงานออกเป็น 3 ขั้นใหญ่ๆ คือ

2.5.5.1 ขั้นศึกษางาน ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ควรได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะและการตั้งสภานักเรียนเป็นอย่างดีก่อน จะได้จัดขึ้นในโรงเรียนของตน วิธีการศึกษาอาจทำได้ หลายวิธี เช่น เรียนจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตลอดจนไปเยี่ยมชมโรงเรียนซึ่งดำเนินการไปแล้วหรือเชิญ วิทยากรที่มีความรู้ทางสภานักเรียนเป็นอย่างดีมาบรรยายที่โรงเรียน

2.5.5.2 ขั้นเตรียมงาน ในการทำงานทุกประเภท ถ้าผู้เตรียมการไว้ล่วงหน้าย่อมจะ ทำ ให้งานนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วและราบรื่น การเตรียมงานจัดตั้งสภานักเรียน ควรมี ขั้นตอนต่อไปนี้

1) การเตรียมสถานที่ โรงเรียนควรเตรียมห้องว่างห้องใดห้องหนึ่ง เพื่อสะดวกในการเก็บเอกสาร

2) เตรียมบุคลากร เมื่อได้มีการอนุมัติให้จัดสถานักเรียนขึ้นแล้ว ก่อนที่จะดำเนินการจัดตั้งสถานักเรียน บุคคลเหล่านี้จะต้องทราบบทบาทและหน้าที่ของตนเองว่าจะต้องทำอย่างไรบ้าง ดังนั้น การเตรียมอุปกรณ์ควรจะต้องมีการปรึกษาและตกลงกันเสียก่อน เพื่อให้บุคคลทุกฝ่ายที่เข้ามาดำเนินการนั้นได้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตัวเอง

2.5.5.3 เตรียมอุปกรณ์ ทางโรงเรียนควรที่จะได้เตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่สำคัญ เช่น ป้ายนิเทศ ตู้ เครื่องเขียน กระดาษ เป็นต้น เพื่อสำหรับใช้ในการทำกิจกรรมของนักเรียน

2.5.5.4 การเตรียมงบประมาณ ทางโรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณไว้ส่วนหนึ่ง สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสถานักเรียน รายได้ที่นำมาใช้จ่ายควรได้มาจากค่าสมัครสมาชิก เงินที่มีผู้บริจาค เงินอุดหนุนจากรัฐเป็นเงินงบประมาณ เงินจากการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

2) ขั้นตอนดำเนินงาน วิธีการดำเนินงานจัดตั้งสถานักเรียนนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียน ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปบ้าง

2.1) เลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญของสถานักเรียน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน

2.2) คัดเลือกครูผู้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของสถานักเรียน ซึ่งครูที่ปรึกษามีคุณสมบัติดังนี้

2.2.1) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

2.2.2) เข้าใจจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงาน และประโยชน์ในการจัด

สถานักเรียนเป็นอย่างดี

2.2.3) ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน

2.2.4) เข้าใจความต้องการของนักเรียน

2.2.5) มีมนุษยสัมพันธ์อันดีและเป็นที่ยอมรับของนักเรียน

2.3) พิจารณาร่างธรรมนูญของนักเรียน ควรมีหลักดังนี้

2.3.1) ธรรมนูญของนักเรียน จะต้องกำหนดหน้าที่และขอบเขตของสถานักเรียนไว้อย่างชัดเจน และจะต้องไม่ก้าวก่ายหน้าด้านบริหารงานของโรงเรียน

2.3.2) ต้องนึกถึงหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

2.3.3) กฎข้อบังคับต้องให้ผลดีแก่สมาชิก

2.3.4) ในธรรมนูญควรเขียนจุดประสงค์ไว้ด้วย เพื่อที่สถานักเรียน

จะได้กระทำการต่างๆ ตามที่เขียนไว้

2.3.5) ธรรมนูญสถานักเรียน ควรมิบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้สถานักเรียนมีโอกาสแก้ไขธรรมนูญได้ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสมต่อการดำเนินงานของสถานักเรียนธรรมนูญจะแก้ไขใหม่ได้นั้น ต้องได้รับความเห็นชอบอย่างน้อย 2 ใน 3 ของคณะกรรมการสถานักเรียน

2.3.6) ธรรมนูญสถานักเรียน ควรกำหนดวิธีการเลือกตั้ง จำนวนสมาชิกการนับคะแนน และการดำเนินงานต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน เพื่อที่จะได้ไม่มีปัญหาขัดแย้งกันภายหลัง

2.3.7) การร่างรัฐธรรมนูญนั้นไม่ควรลอกเลียนแบบให้เหมือนโรงเรียนอื่นควรปรับให้เข้ากับสภาพของโรงเรียน

2.3.8) เมื่อได้สภารัฐธรรมนูญของสถานักเรียนแล้ว ควรร่างระเบียบในการประชุมของสถานักเรียนไว้อีกฉบับหนึ่ง เพื่อจะได้เกิดความเรียบร้อยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการประชุมสถานักเรียน

2.4) พิจารณารัฐธรรมนูญของสภารัฐธรรมนูญที่สภารัฐธรรมนูญร่างขึ้นมา โดยจะมีคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งพิจารณารัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งคณะกรรมการนี้ประกอบด้วยตัวแทนของนักเรียนที่นักเรียนทั้งหมดเลือกขึ้นมารวมทั้งครูด้วย ถ้าคณะกรรมการพิจารณาธรรมนูญสถานักเรียนนี้เห็นพ้องว่าเหมาะสมแล้วก็เสนอให้ชุดผู้บริหารเป็นผู้อนุมัติ แต่ถ้าเห็นว่าควรจะมีการแก้ไขอีกก็จะต้องส่งให้คณะกรรมการร่างธรรมนูญแก้ไข

2.5) ประกาศธรรมนูญซึ่งได้รับอนุมัติจากผู้บริหารแล้วให้นักเรียนทราบทั่วกันจากนั้นก็กำหนดการเลือกตั้ง โดยระบุตำแหน่งและคุณสมบัติของผู้สมัครไว้ในเวลาเดียวกัน

2.6) ดำเนินการเลือกตั้งสถานักเรียนและคณะกรรมการสถานักเรียนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารนักเรียน

2.6.1) คณะกรรมการสถานักเรียน ประกอบด้วย

2.6.1.1) ประธานสถานักเรียน

2.6.1.2) รองประธานสถานักเรียน

2.6.1.3) ประธานชุมนุมต่างๆ

2.6.1.4) เลขานุการ

2.6.1.5) เกร็ดญิก

2.6.1.6) หัวหน้าชั้นทุกชั้น

2.6.2) คณะครูอาจารย์ที่ปรึกษา ประกอบด้วย

2.6.2.1) ผู้ช่วยผู้บริหารทุกฝ่าย

2.6.2.2) อาจารย์หัวหน้าแผนมัธยมศึกษาตอนต้น

- 2.6.2.3) อาจารย์หัวหน้าแผนมัธยมศึกษาตอนปลาย
 2.6.2.4) ครู-อาจารย์ที่ผู้บริหารโรงเรียนเห็นเหมาะสม

สิทธิและหน้าที่

- ต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภา
 จะนำความเจริญมาสู่โรงเรียน และไม่ขัดต่อนโยบายของโรงเรียน
 ประพฤติตนไม่เหมาะสม อันจะนำความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและโรงเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
 ของสภาฯ ได้ตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี
- 1) สิทธิและหน้าที่ของสภานักเรียน
- 1.1) มีสิทธิจะวางโครงการและดำเนินงาน
 - 1.2) มีสิทธิเสนอนโยบายและแนวคิดเห็นที่
 - 1.3) มีสิทธิที่จะพิจารณาโทษนักเรียนที่
 - 1.4) มีสิทธิที่จะแก้ไขกฎข้อบังคับต่างๆ
- ประชุมวิสามัญ
 เป็นไปตามนโยบายของสภา
 ละฝ่ายออกเสียงฝ่ายละเท่าๆกัน
 เห็นสมควรเข้าร่วมประชุมได้
 สังกัดการณ์ออกจากที่ประชุมได้
 สภานักเรียน
 มอบหมายงานพิเศษแล้วแต่กรณี
 ไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
- 2) สิทธิและหน้าที่ของสภานักเรียน
- 2.1) มีสิทธิเป็นประธานที่ประชุม
 - 2.2) มีสิทธิเสนอญัตติเพื่อให้ประธานเปิด
 - 2.3) มีสิทธิควบคุมงานกรรมการบริหารให้
 - 2.4) มีสิทธิที่จะชี้ขาดในกรณีที่สมาชิกแต่
 - 2.5) มีสิทธิที่จะเชิญบุคคลอื่นๆ ซึ่ง
 - 2.6) มีสิทธิที่จะเชิญสมาชิกหรือผู้
 - 2.7) มีหน้าที่รับรองรายงานผลการประชุม
 - 2.8) มีสิทธิที่จะแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อ
- 3) สิทธิและหน้าที่ของรองประธานสภานักเรียน
- 3.1) ทำหน้าที่แทนประธาน เมื่อประธาน

- แทนประธานสภา)
- ประธาน
- ประชุมสภา
- ต่อที่ประชุมสภา
- เปิดประชุมวิสามัญ
- ต่อที่ประชุมสภา
- นักเรียนในชั้นต้น
- ประชุมวิสามัญ
- และแถลงให้นักเรียนทั้งหมดทราบหลังจากประธานสภาได้ให้การรับรองโดยถูกต้องแล้ว
- กำหนดหัวข้อการประชุมตามความเห็นชอบของประธาน
- และเรื่องราวต่างๆ ที่นักเรียนเสนอมา
- 3.2) มีสิทธิออกเสียงได้ (เมื่อไม่ได้ทำหน้าที่
 - 3.3) ทำหน้าที่ได้ตามที่ได้รับมอบหมายจาก
 - 3.4) มีสิทธิเสนอญัตติและข้อคิดเห็นต่อที่
 - 4) สิทธิและหน้าที่ของกรรมการบริหาร
 - 4.1) มีสิทธิที่จะเสนอญัตติและข้อคิดเห็น
 - 4.2) ดำเนินงานตามมติของสภานักเรียน
 - 4.3) มีสิทธิเสนอญัตติเพื่อให้ประธานสภา
 - 5) สิทธิและหน้าที่ของกรรมการโดยตำแหน่ง
 - 5.1) มีสิทธิที่จะเสนอญัตติและข้อคิดเห็น
 - 5.2) ให้ความร่วมมือต่อมติของสภา
 - 5.3) ประสานงานระหว่างสภานักเรียนกับ
 - 5.4) มีสิทธิที่จะเสนอญัตติให้สภาเปิด
 - 6) เลขานุการ
 - 6.1) มีหน้าที่บันทึกผลการประชุมทุกครั้ง
 - 6.2) มีหน้าที่เก็บเอกสารต่างๆ ของสภา
 - 6.3) มีหน้าที่เรียกประชุมสามัญและ
 - 6.4) มีหน้าที่รับคำร้องต่างๆ ของนักเรียน
 - 6.5) มีสิทธิออกเสียงได้
 - 7) เกร็ดญุก
 - 7.1) มีหน้าที่ควบคุมเงินของสภานักเรียน

7.2) มีสิทธิออกเสียงได้

7) หน้าที่ของคณะกรรมการที่ปรึกษา

8.1) ให้คำแนะนำต่อสภานักเรียน

8.2) พิจารณามติของสภานักเรียนเพื่อ

อนุมัติหรือยับยั้ง

การเลือกตั้ง

1. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นนักเรียนปัจจุบันตั้งแต่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานสภานักเรียน

2.1 ต้องเป็นนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2.2 ต้องมีมารยาทความประพฤติเรียบร้อย

2.3 มีมนุษยสัมพันธ์ดี

3. วิธีการเลือกตั้ง

3.1 การกำหนดการเลือกตั้ง ควรจะเป็นระยะปลายปีการศึกษา เพื่อจะให้ได้ นักเรียนเข้ารับหน้าที่ในปีต่อไป ได้มีโอกาสศึกษางานที่จะต้องรับช่วงจากกรรมการรุ่นก่อนงานจะได้ไม่ขาดตอนเมื่อเริ่มปีการศึกษาใหม่จะได้เริ่มงานทันที

3.2 การดำเนินการเลือกตั้ง

3.2.1 การสมัครรับเลือกตั้ง จะต้องนำหลักฐานมาแสดงคือ รูปถ่าย หนังสือรับรองความประพฤติจากครูประจำชั้น

3.2.2 การหาเสียง ผู้สมัครจะหาเสียงโดยวิธีใดให้แจ้งผู้ช่วยฝ่ายปกครอง ทราบเพื่ออำนวยความสะดวก

3.2.3 กำหนดสถานที่เลือกตั้ง

3.2.4 กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

3.2.5 ผลจากการลงคะแนนเสียง ผู้ได้คะแนนเสียงมากที่สุดดำรง ตำแหน่งประธานสภา ผู้ที่ได้คะแนนเสียงรองลงมาเป็นรองประธานสภา

3.2.6 ตำแหน่งเลขานุการ เภรัญญิก กรรมการ และอนุกรรมการต่างๆ ให้ประธานกับรองประธานเป็นผู้พิจารณาเลือกเอง

การขาดสมาชิกภาพของกรรมการสภานักเรียน

1. ถึงแก่กรรม

2. ลาออก

3. หมดสภาพจากการเป็นนักเรียน
4. ประพฤติตนไม่เหมาะสมจนคณะอาจารย์ที่ปรึกษาลงมติให้ออกจากสมาชิกภาพ โดยถือคะแนนเสียง 2 ใน 3 จากสมาชิก
5. ประพฤติตนไม่เหมาะสมจนคณะอาจารย์ที่ปรึกษาลงมติให้ออกจากสมาชิกภาพ โดยถือคะแนนเสียงส่วนใหญ่ของคณะอาจารย์ที่เข้าประชุมทั้งหมด
6. ถึงคราวออกตามวาระ คือ 1 ปีการศึกษา
7. ยุบสถานักเรียน

หมายเหตุ ถ้ามีการเลือกตั้งซ่อม ผู้ได้เลือกใหม่จะอยู่ในตำแหน่งได้เพียงชั่วระยะเวลาที่เหลือของปีการศึกษาเท่านั้น

การควบคุมสถานักเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารเป็นผู้อนุมัติให้สภาดำเนินการได้ แต่เพียงผู้เดียวการประชุมสภา

1. การประชุมสถานักเรียนมี 2 ประเภท คือ
 - 1.1 การประชุมสามัญ ควรมีเดือนละ 2 ครั้ง
 - 1.2 การประชุมวิสามัญ ควรแจ้งให้ทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน
2. การเรียกประชุมสภา ให้กรรมการสภาแจ้งล่วงหน้าให้ประธานสภาทราบ หรือปิดประกาศให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 2 วัน
3. การประชุมใดๆ ที่มีได้นัดหมาย ไม่ให้ถือว่าเป็นการประชุมสถานักเรียน
4. ในการนัดประชุม ให้ส่งระเบียบวาระการประชุมไปด้วยเว้นแต่ในการประชุมที่รีบด่วนจะแจ้งระเบียบวาระให้ทราบในขณะที่เปิดประชุมก็ได้
5. ถ้ากรรมการสภาไม่ครบองค์ประชุม คือมาต่ำกว่า 2 ใน 3 ประธานสภาควรเลื่อนการประชุม
6. ถ้าประธานไม่อยู่ให้รองประธานสภาดำเนินการประชุมแทน
7. การจัดระเบียบวาระการประชุมตามปกติให้เป็นดังนี้
 - 7.1 เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
 - 7.2 รับรองรายงานการประชุม
 - 7.3 เรื่องด่วนหรือเรื่องที่ยกมาจากการประชุมครั้งก่อน
 - 7.4 กระตุ่ถาม
 - 7.5 เรื่องที่เสนอเพื่อพิจารณา
 - 7.6 เรื่องอื่นๆ ถ้ามี

7.7 ประธานสภาจะปิดประชุมก่อนหมดระเบียบวาระไม่ได้ เว้นแต่กรณีที่เห็นว่าจะเกิดความไม่สงบเรียบร้อย

8. กรรมการสภาผู้ใดต้องการแก้ไขรายงานการประชุม ต้องได้รับอนุมัติจากที่ประชุมสภาก่อน

9. เมื่อที่ประชุมได้รับรองรายงานการประชุมครั้งใด ให้ประธานสภาลงชื่อในรายงานไว้เพื่อเป็นหลักฐาน

10. เมื่อมีการอภิปราย กรรมการสภาจะต้องอภิปรายเฉพาะเรื่องที่กำลังปรึกษา หรือหารือเท่านั้น จะกล่าวข้อความซ้ำหรือนอกประเด็นและจะใช้ถ้อยคำหยาบคายใส่ร้ายป้ายสีผู้ใดมิได้ มิให้สมาชิกกล่าวถึงพระมหากษัตริย์หรือบุคคลใดๆ โดยไม่จำเป็น

11. การออกเสียงลงคะแนนเพื่อลงมติมี 2 วิธี คือ

11.1 การออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผย

11.2 การออกเสียงลงคะแนนลับ

12. ในกรณีที่มีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานสภาออกเสียงชี้ขาด

13. ในกรณีที่สมาชิกบางคนได้ดำรงตำแหน่งมากกว่า 1 ตำแหน่งในคราวเดียวกัน ให้สมาชิกนั้นมีสิทธิออกเสียงได้เพียง 1 เสียง เท่านั้น

14. ที่ประชุมของสภานักเรียนย่อมเป็นที่เคารพ ผู้ใดเข้าที่ประชุมจะต้องแต่งกายให้เรียบร้อยมีสัมมาคารวะ

15. การเสนอญัตติใดๆ จะต้องมิสมาชิกรับรองญัตตินั้นเสียก่อนจึงจะเปิดการอภิปรายได้

16. ในการประชุมสภาทุกครั้ง จะต้องมียาจารย์ที่ปรึกษาเข้าประชุมในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนที่มีอยู่

การแก้ไขธรรมนูญ

จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภานักเรียนด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของคณะกรรมการทั้งหมด เมื่อแก้ไขธรรมนูญแล้วให้แจ้งให้นักเรียนทั้งหมดทราบ เพื่อขอความเห็นจากนักเรียน เมื่อได้รับความเห็นชอบจากนักเรียนด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของนักเรียนทั้งหมด และได้รับการรับรองจากผู้บริหารโรงเรียนแล้ว ให้ประกาศเป็นธรรมนูญของสภานักเรียนต่อไปได้และมีผลสมบูรณ์ตั้งแต่วันประกาศใช้เป็นต้นไป

ประโยชน์ของการตั้งสภานักเรียนในโรงเรียน

1. ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญของระบบประชาธิปไตย

2. ช่วยให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตน และรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น

3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และวิจารณ์ญาณ

4. นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
5. ฝึกให้นักเรียนให้รู้จักวางโครงการและดำเนินงานประสานงานกับผู้อื่นด้วยดี
6. ส่งเสริมความสามัคคีของนักเรียนและความมีน้ำใจต่อหมู่คณะ
7. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน
8. ช่วยให้นักเรียนรู้จักฐานะของตนเองและสังคม เช่น เมื่อเป็นผู้นำก็สามารถนำหมู่

คณะได้ด้วยดี เมื่อเป็นผู้ตามก็สามารถเป็นผู้ตามที่ดีได้เช่นกัน

สถานักเรียนที่ดีมีลักษณะ

1. ต้องกำหนดอำนาจหน้าที่และขอบเขตของนักเรียนให้แน่ชัด เพราะไม่เช่นนั้น และจะก้าวไปก้าวก่ายอำนาจหน้าที่บริหารของโรงเรียน
2. การดำเนินงานต้องดำเนินไปตามหลักประชาธิปไตย อันเป็นจุดหมายของสถานักเรียนอยู่ในอำนาจของนักเรียนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด
3. คณะครูต้องเข้าใจจุดประสงค์ และช่วยส่งเสริมกิจกรรมนี้ ผู้บริหารต้องทำให้ คณะครูเข้าใจว่าสถานักเรียนไม่ได้มีอำนาจเหนือครู
4. สถานักเรียนถือว่าเป็นเกียรติที่ได้มีส่วนช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนทำ ด้วยความเต็มใจกิจกรรมต่างๆที่สถานักเรียน อาจจัดขึ้นมีดังนี้คือ
 - 4.1 ทำหนังสือคู่มือนักเรียน
 - 4.2 ช่วยเหลือการพิจารณาการจัดตั้งชุมนุม
 - 4.3 ช่วยหาเงินอุดหนุนของกิจกรรมชุมนุม
 - 4.4 ช่วยทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ติดต่องานต่างๆ ในโรงเรียน
 - 4.5 จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่วนรวม เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดงาน

โรงเรียนการเชิญวิทยากรมาบรรยาย การจัดงานฉลองปีใหม่ การดำเนินงานของชมรมวิชาการ เป็นต้น

- 4.6 กิจกรรมที่สถานักเรียนเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการช่วยพัฒนาชุมชน และสังคมโดยส่วนรวม เช่น งานลูกเสือ-เนตรนารี
- 4.7 ช่วยผู้บริหารโรงเรียนดูแลให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน ตลอดจนร่วมมือช่วยปรับปรุงโรงเรียนทั้งทางด้านวิชาการ สังคม ตลอดจนกิจกรรมสหนาการ

2.5.6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของประเทศชาติความอยู่รอดของสังคมไทย และการยืนหยัดอยู่ในสังคมโลก โรงเรียนซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดการศึกษา คงจะไม่สามารถจัดการศึกษาเพียงฝ่ายเดียวได้ การแสวงหาความร่วมมือให้ทุกฝ่ายเขามามีส่วนร่วมใน

การจัดการศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนซึ่งใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด การจัดการศึกษาเน้นการจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญอันดับแรก การร่วมมือกันจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนจึงเป็นเรื่องที่จะต้องหาวิธีดำเนินการให้ สอดคล้องเหมาะสม และต่อเนื่องการเรียนการสอนจะเปลี่ยนบทบาทการท่องจำเป็นการให้ความรักความสนใจในชีวิตของนักเรียนแต่ละคน จัดประสบการณ์การเรียนรู้อันหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนร่วมเรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในสถานการณ์จริง นักเรียนแต่ละชั้นจะมีครูอันหลากหลาย เช่น พ่อแม่พี่น้อง ผู้นำชุมชนปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอนควรเปลี่ยนความรู้สึกให้มีต้องนำไปสู่อิสรภาพและมิตรภาพเพราะการเรียนรู้เป็นกระบวนการอันละเอียดอ่อนของความเป็นมนุษย์(ประเวศ วะสี, 2544, น. 50)

ในด้านการเรียนการสอนเป็นภารกิจหลักของโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้สัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์การส่งเสริมให้ เกิดการมีส่วนร่วมในด้านการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นภารกิจที่โรงเรียนจะต้องทำให้ มีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมช่วยให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจในคุณค่าของตนและนำคุณค่านั้นมาสนับสนุนส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้ พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนมิใช่เขตหวงห้ามเข้าอีกต่อไป หากแต่ละโรงเรียน ชุมชน สถาบันชุมชนคือการสร้างพลังอันเข้มแข็ง คำจูน เพื่อให้เกิดผลแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นความหวังของเราทุกคน พ่อแม่ ผู้ปกครอง นักเรียน เข้ามามีบทบาทมากขึ้นโดยร่วมมือกับครูและผู้บริหาร ในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของลูกหลานทั้งที่บ้านและโรงเรียน รวมทั้งในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ชุมชนเข้ามาร่วมกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้ และเป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานกลางกระจายอำนาจในการกำหนดเป้าหมายแก่สถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอนตลอดจนสื่อมวลชนมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาร่วมสร้างเครือข่ายและเจตคติที่ถูกต้องแก่สังคมและส่งเสริมการปฏิบัติผลที่มีส่วนร่วมจะได้ รับผู้เรียนได้ พัฒนาเต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเองได้ เรียนรู้ตลอดชีวิตพ่อแม่รู้และเข้าใจความถนัดความสนใจ ความสามารถและศักยภาพในการศึกษาเรียนรู้ของลูก มีความเข้าใจบทบาทของตนเองการสนับสนุนการเรียนรู้ของลูก

2.5.7 ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน นับว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อนักเรียน เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยตอบสนองต้องการทางจิตวิทยาของเด็ก การต้องการยอมรับจากบุคคลวัยเดียว การต้องการความสำเร็จช่วยให้ นักเรียนได้ ทราบถึงความสามารถพิเศษ ความถนัดตามธรรมชาติ และความสนใจของเขา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยดึงสิ่งเหล่านี้ให้นักเรียนได้ แสดงออกมา และได้ มีหน่วยงานทางการศึกษารวมทั้งนักการศึกษาหลายคนได้ กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2544, น. 9) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. ได้ค้นพบความสนใจและความถนัดที่แท้จริงของตนซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง
2. ได้พบความเหมาะสมกับบทบาทใดในกลุ่มและยอมรับบทบาทนั้น
3. ทำให้รักและผูกพันกับโรงเรียน รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
4. ฝึกนิสัยของการอยู่ในสังคม เช่น การยอมรับผู้อื่น ความอดทนและการถนอมน้ำใจกัน

เจเนการ์ณ เพียงปราษฎ์ (2540, น. 18) ได้ กล่าวไว้ว่า ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร นั้นตามปกติแล้ว นักเรียนควรจะต้องเป็นผู้ริเริ่ม และดำเนินการจัดเองโดยมีผู้บริหารและครูทำหน้าที่ เป็นผู้ให้คำปรึกษาแต่การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในปัจจุบัน นักเรียนยังอยู่ในวัยที่ยังไม่มีความพร้อมความสามารถและประสบการณ์เพียงพอที่จะดำเนินการจัดกันเองตามลำพังได้ ดังนั้นครูจะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกาจัดกิจกรรมหลักสูตร ทั้งนี้มีได้ หมายความว่า ครูจะต้องเป็นผู้จัดฝ่ายเดียวครู ควรจะฝึกนักเรียนมีประสบการณ์โดยให้ เข้าร่วมในกิจกรรมด้วยทุกครั้ง และพยายามกระตุ้นให้นักเรียนออกความคิดเห็นหลาย ๆ ด้าน และให้นักเรียนเลือกว่าเขาต้องการอย่างไร ครูไม่ควรเป็นผู้ กำหนดข้อปฏิบัติใด ๆ ทั้งสิ้นโดยที่ไม่ได้ รับความคิดเห็นชอบจากนักเรียน

นักการศึกษาชาวอเมริกันกล่าวไว้ว่าวิธีการเรียนรู้ที่จะให้เกิดผลดีแก่ตัวผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) จากแนวคิดนี้เองจึงนำไปสู่การสอน โดยใช้ กิจกรรมเข้าช่วยด้วยการส่งเสริมให้ เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริม การเรียนของเด็กนั้น สามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมหลักสูตร หรืออาจเรียนว่ากิจกรรมในห้องเรียน
2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร หรืออาจเรียนว่ากิจกรรมนอกห้องเรียน

จากความหมายของกิจกรรมที่กล่าวมานี้ สรุปได้ ว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมนักเรียนตามความถนัด ความสามารถและส่งเสริมให้ นักเรียนค้นพบความสามารถของตนภายใต้การแนะนำของครูที่ปรึกษา

2.5.8 ความจำเป็นที่ต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในยุคปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ ผู้เรียนคิดเป็น ทำป็น และแก้ปัญหาเป็น นับเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นส่วนที่ชี้ความสำเร็จการจัดการศึกษา ดังที่ ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา (อ้างถึงใน สุดใจ อ่อนฤชา, 2545, น. 22-23) สรุปได้ ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านจิตวิทยา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความจำเป็นเพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวกับนักเรียน ซึ่งต้องการยอมรับจากเพื่อนต้องการเป็น

สมาชิกของกลุ่มต้องการปลดเปลื้องความเหงา ต้องการเพื่อที่มีความสนใจอย่างเดียวกัน ต้องการให้ตนเองเกิดความสำคัญในกลุ่มเพื่อต้องการการทดแทนในสิ่งที่ตนขาด เช่น ในบางครั้งเรียนเก่งก็มาเอาดีทางกีฬา นอกจากนี้นักเรียนที่พ่อแม่ไม่มีความสนใจ ไม่มีเวลาให้ ความรัก กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยให้ ความอบอุ่นทางใจแก่นักเรียนที่ได้มา

2. การดึงเอาความสนใจและความกระตือรือร้น กิจกรรมเสริมหลักสูตรบางอย่างถ้าหากได้ วางแผนและดำเนินการอย่างดีแล้ว จะนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายได้ หลายอย่าง เป็นต้นว่าสามารถที่จะดึงความสนใจสามารถพิเศษ และความกระตือรือร้นของนักเรียนให้ ออกมาอย่างเด่นชัด เช่น กิจกรรมจัดนิทรรศการ ศิลปะ วาดเขียน และกิจกรรมประกวดต่าง ๆ

3. การใช้เวลาว่างให้ เกิดคุณค่าและมีประโยชน์กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะทำให้ เด็กรู้สึกถึงการใช้เวลาว่างให้ เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์แก่ตนเองและส่วนร่วมกิจกรรมจะทำให้ นักเรียนได้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดสัมพันธภาพและจุดสนใจต่าง ๆ ขึ้น เช่นเด็กวัยรุ่นสนใจเรื่องการเจริญเติบโตของร่างกาย ก็จะคิดถึงการออกกำลังกาย ทำให้ รวมกลุ่มกันมาศึกษาด้านการบริหารร่างกายให้ สมบูรณ์กิจกรรมเสริมหลักสูตรบางประเภท อาจทำให้ เด็กได้ พบกับสิ่งที่มีค่าในชีวิตภายหลัง เช่น ความรักดนตรี ทำให้ เล่นดนตรีเป็น การทำสวนครัว การเลี้ยงกล้วยไม้ อาจทำให้นักเรียนดำเนินชีวิตตามที่สนใจปฏิบัติเมื่อตอนเด็ก

4. สร้างมิตรภาพระหว่างนักเรียนด้วยกัน และระหว่างนักเรียนกับครูให้ แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นนักเรียนที่สนใจสิ่งเดียวกันจะหาเวลาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนามิตรภาพกับครูเช่นกัน เกิดความสัมพันธในห้องเรียนย่อมเกิดขึ้นยากเพราะมีความเครียดและเป็นทางการมากกว่าถ้าหากครูได้ ช่วยกิจกรรมบางอย่างกับนักเรียนให้ นักเรียนได้ มีโอกาสพูดคุยสังสรรค์แบบไม่เป็นทางการแล้วก็จะช่วยให้ เกิดมิตรภาพและความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ทั้งนี้ก็ต้องพึงระวังเกี่ยวกับจรรยาบรรณและวัฒนธรรมบางอย่างของไทยซึ่งเป็นอุปสรรคอยู่บ้าง

5. เพื่อพัฒนาการเป็นผู้นำกิจกรรมนักเรียน ซึ่งอยู่นอกหลักสูตรจะช่วยพัฒนาการการเป็นผู้นำของนักเรียน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างเสริมประสบการณ์ให้ แก่ผู้เรียนได้ พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับสถานักเรียน

2.6.1 กิจกรรมสถานักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, น. 24) ได้กล่าวถึงหลักการและแนวคิดการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียน ไว้ดังนี้ เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่ายิ่ง หากได้รับการพัฒนาและได้รับโอกาสให้ใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ ย่อมเป็นกำลังสำคัญ ในการสืบทอดความเป็นชาติ ศาสนา ภูมิปัญญา วัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญงอกงามเทียบเท่านานาชาติอารยประเทศ เด็กและเยาวชนทุกคน จึงเป็นอนาคตของสังคมทุกระดับและเป็นความหวังของแผ่นดิน

องค์การสหประชาชาติ ได้มีการลงนามในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ปีพุทธศักราช 2533 เพื่อให้การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยให้ค้ำประกันว่าจะให้การปกป้องคุ้มครองเด็กทุกคน ให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ภายใต้การดูแลเลี้ยงดูจากครอบครัว ด้วยความรัก ความอบอุ่น ให้มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีโดยได้ให้การรับรองสิทธิพื้นฐานของเด็ก 4 ประการ คือ

1. สิทธิที่จะมีชีวิต (Right to Life)
2. สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง (Right to be Protected)
3. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Right to be Developed)
4. สิทธิที่จะมีส่วนร่วม (Right to Participated)

อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับแรกที่บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมมีสิทธิ มีช่องทางในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมทุกระดับตั้งแต่การร่วมรับรู้ข้อมูล การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ การร่วมตรวจสอบ โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาภายใต้นโยบายคุณธรรมนำความรู้ การสร้างความตระหนักและความสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความสมานฉันท์ การใช้สันติวิธี และวิถีประชาธิปไตยโดยมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมียุทธศาสตร์การดำเนินงาน ตามกลยุทธ์ที่ 1 เรื่อง เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตยในจุดเน้นด้านการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน และกลยุทธ์ที่ 5 เรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษาซึ่งมีจุดเน้นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรนักเรียน ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะสถานศึกษาจึงควรพัฒนานักเรียนให้ได้เรียนรู้ใน

บทบาทหน้าที่ตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย สามารถพัฒนาตนเอง ได้อย่างเต็มศักยภาพ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาสังคมไทย โดยใช้หลักธรรมมาภิบาลเป็นกลไกในการสร้างประสิทธิภาพความเป็นประชาธิปไตย ความเป็นธรรม สันติวิธี ความเป็นผู้มีจิตอาสา และความพอเพียงในสังคมตั้งแต่สังคมระดับโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนตลอดจนถึงสังคมใหญ่ระดับประเทศ สถานักเรียนที่จัดตั้งขึ้น จะเป็นองค์กรหนึ่งที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้มีความเป็นผู้นำ มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติสืบไป

2.6.2 ความหมายของสถานักเรียน

งานสถานักเรียนเป็นงานที่มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักเรียน และถือเป็นงานที่สำคัญที่โรงเรียนจะต้องจัดให้กับนักเรียน ดังที่ จินตนา โพธิ์คำ (2553, น. 1) กล่าวว่างานสถานักเรียน คือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2554) ได้ให้ความหมายว่างานสถานักเรียน คือกิจกรรมนอกหลักสูตร ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะมีการจัดตั้งสถานักเรียนในแต่ละโรงเรียน จะแยกจากคณะกรรมการนักเรียน โดยการจำลองเสมือนระบบนิติบัญญัติ และ ระบบบริหารของระบอบประชาธิปไตยโดยให้สถานักเรียนเปรียบเสมือน ฝ่ายนิติบัญญัติ และ คณะกรรมการนักเรียน เสมือนเป็นฝ่ายบริหารซึ่งในบางโรงเรียนนั้น ยังใช้ระบบคณะกรรมการนักเรียนอย่างเดียว และมีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย ซึ่งสมาชิกประกอบไปด้วย ประธานสภาเด็ก และเยาวชนของทุกจังหวัดรวมทั้งจังหวัดกรุงเทพมหานคร ตามมาตราที่ 32 ใน พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ส่วนในระดับอุดมศึกษานั้น ก็มีการจัดตั้งหน่วยกิจกรรมของนักศึกษาเช่นกัน ซึ่งรับผิดชอบโดยฝ่ายพัฒนาศักยภาพนักศึกษา โดยมีการจัดตั้งสถานักศึกษากับองค์กรนักศึกษา (Student Organization) ซึ่งมีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่างานสถานักเรียนคืองานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ซึ่งจัดขึ้นนอกเหนือจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ และมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2.6.3 ความสำคัญของสถานักเรียน

งานสถานักเรียน เป็นงานที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนานักเรียนในด้านต่างๆ ให้มีความสมบูรณ์โดยมีนักวิชาการได้ให้ความสำคัญ ดังนี้

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2535, น. 5) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสถานักเรียนว่า งานสถานักเรียนช่วยพัฒนาเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เป็นพลเมืองดีที่มีวินัยในตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต เชื่อมมั่นในตนเอง เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม พุดเป็น ฟังเป็น คิดเป็น ทำเป็น มีน้ำใจเป็นนักกีฬาหย่อมผู้อื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี เป็นผู้นำที่ดี เป็นผู้ตามที่ดีและปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมแวดล้อมได้ดีจินตนา โพธิ์คำ (2553, น. 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสถานักเรียน ว่ากิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกัน แก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเองในการอยู่ร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่าความสำคัญของงานสถานักเรียนคือ งานที่ช่วยพัฒนาเยาวชนของชาติ ให้เป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ช่วยพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพและใช้ความสามารถของตนในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

2.6.4 รูปแบบสถานักเรียน

ประกอบ สาระวรรณ (2552, น. 1-2) ได้ศึกษาการนำเสนอรูปแบบสถานักเรียนในสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของสถานักเรียน

1. เพื่อส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย
2. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกตนเองอย่างจริงจัง เพื่อเตรียมเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย
3. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนและโรงเรียน
4. สถานักเรียนมีส่วนช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีวินัยและผู้ตามที่ดีในสังคมประชาธิปไตย

องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบของสถานักเรียน

- 4.1 สถานักเรียนของโรงเรียนจะประกอบไปด้วย
 - 4.1.1 คณะกรรมการบริหารงานของสถานักเรียน
 - 4.1.2 คณะกรรมการผู้แทนนักเรียน
 - 4.1.3 คณะกรรมการตุลาการ
- 4.2 คณะกรรมการผู้แทนนักเรียนประกอบไปด้วย
 - 4.2.1 หัวหน้าห้อง
 - 4.2.2 หัวหน้ากิจกรรม

4.3 คณะกรรมการตุลาการของสถานักเรียนประกอบด้วย

4.3.1 ผู้แทนฝ่ายบริหารหรือครู

4.3.2 ผู้แทนฝ่ายนักเรียน

4.3.3 ผู้แทนผู้ปกครองหรือสมาคมศิษย์เก่า

4.4 คณะกรรมการบริหารงานสถานักเรียนประกอบด้วย

4.4.1 คณะกรรมการอำนวยการบริหาร

4.4.2 คณะกรรมการที่ปรึกษาการบริหารงานของสถานักเรียน

5. การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการผู้แทนนักเรียน และ คณะกรรมการตุลาการ ควรเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามระเบียบที่โรงเรียนกำหนด

องค์ประกอบที่ 3 สิทธิและหน้าที่ของสถานักเรียน

1. สถานักเรียนควรมีสิทธิออกกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติ โดยไม่ขัดต่อนโยบายของโรงเรียน

2. สถานักเรียนควรมีสิทธิแก้ไขเพิ่มเติม กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ในธรรมนูญโรงเรียน

3. สถานักเรียนควรมีสิทธิจะขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับต่างๆ ของสถานักเรียนได้ตามความเหมาะสม

4. สถานักเรียนควรมีสิทธิและหน้าที่ที่จะกำกับดูแลความประพฤติของนักเรียนในโรงเรียน

5. สถานักเรียนมีสิทธิในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของสถานักเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ

องค์ประกอบที่ 4 การเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน

1. สถานักเรียนควรมีส่วนช่วยในการจัดการให้มีการเลือกตั้งประธานสถานักเรียนเป็นไปโดยสุจริต เทียงธรรม โปร่งใส

2. สถานักเรียนควรมีส่วนช่วยในการจัดการให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสถานักเรียนเป็นไปโดยสุจริต เทียงธรรม โปร่งใส

3. สถานักเรียนควรมีส่วนช่วยในการจัดการให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสถานักเรียนเป็นไปโดยสุจริต เทียงธรรม โปร่งใส

องค์ประกอบที่ 5 การดำเนินงานของสถานักเรียน

1. ได้ช่วยเหลือสนับสนุนในการจัดประชุมชี้แจงเรื่องการปฏิบัติตนและระเบียบวินัยของนักเรียนใหม่

2. ได้ช่วยเหลือสนับสนุนในการจัดการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน

ใหม่

3. ได้ช่วยเหลือสนับสนุนในการจัดกิจกรรมนักเรียนเก่าทำหน้าที่พี่เลี้ยงนักเรียน

องค์ประกอบที่ 6 การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาของสถานักเรียน

1. อาจารย์ที่ปรึกษาสถานักเรียนควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์อย่างยิ่ง
2. อาจารย์ที่ปรึกษาสถานักเรียนควรเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของสถานักเรียน

3. อาจารย์ที่ปรึกษาสถานักเรียนควรเป็นผู้ที่มีจิตใจในระบอบประชาธิปไตยยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

องค์ประกอบที่ 7 การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสถานักเรียน

1. มีส่วนช่วยให้นักเรียนรู้จักปกครองตนเองและสังคมประชาธิปไตย
2. มีส่วนช่วยให้นักเรียนรู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น
3. ควรนำผลการดำเนินงานมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานสถานักเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่ารูปแบบงานสถานักเรียนจะมีองค์ประกอบหลายด้านทั้งวัตถุประสงค์ของสถานักเรียนที่แสดงถึงการส่งเสริมการปฏิบัติงานของสถานักเรียน ที่มาจากตัวแทนของนักเรียน หัวหน้าห้อง ตัวแทนครู ผู้ปกครอง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเสนอสิทธิและหน้าที่ของสถานักเรียน ให้ปฏิบัติโดยเป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน มีการจัดการเลือกตั้งให้เป็นประชาธิปไตย มีความสุจริต โปร่งใส สถานักเรียนจึงมีส่วนช่วยให้นักเรียนรู้จักการปกครองตนเองในสังคมประชาธิปไตยอย่างถูกต้องและมีคุณภาพ

2.6.5 ระเบียบวินัยนักเรียน

ชนิดของปัญหาทางวินัยนักเรียน

ปัญหาทางวินัยที่พบในโรงเรียนนั้นอาจมีมากมาย ซึ่งแต่ละปัญหาก็มีความแตกต่างกันไปทั้งในด้านสาเหตุ ด้านการแสดงพฤติกรรม ด้านผลกระทบของการแสดงพฤติกรรม และวิธีการแก้ไขปัญหา

ดังนั้นเพื่อให้สะดวกต่อการจัดการกับปัญหาทางวินัย ต่าง ๆ จึงควรมีการจำแนกปัญหาทางวินัยนักเรียนที่สำคัญ ๆ ไว้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งในเรื่องนี้ กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2535, น. 228 - 229) ได้สรุปถึงปัญหาทางวินัยของนักเรียนไว้ดังนี้ โรงเรียนแต่ละแห่งย่อมมีปัญหาแตกต่างกันออกไป แต่ความแตกต่างนั้นมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความหนักเบา ของปัญหามากกว่าชนิดของปัญหา แม้ว่าโรงเรียนต่าง ๆ จะรายงานว่าจะประสบปัญหาด้านวินัยมากมาย แต่ปัญหาเหล่านั้นก็มักจะแบ่งออกได้เป็นเพียง 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ปัญหาการผิดวินัยในชั้นเรียน 2) ปัญหาการผิดวินัยนอกชั้นเรียน 3) ปัญหาการหนีโรงเรียน 4) ความเฉื่อยชา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) ความประพฤติผิดในชั้นเรียน
 - 1.1) การตอบโต้กับครู
 - 1.2) การไม่ตั้งใจเรียน
 - 1.3) การรบกวนคนอื่น
 - 1.4) การกินขนมในชั้น
 - 1.5) การชอบทำลายของ
 - 1.6) การพูดหยาบคาย
 - 1.7) การพูดปด
 - 1.8) การทำร้ายคนอื่น
- 2) ความประพฤติผิดนอกชั้นเรียน (แต่อยู่ภายในบริเวณโรงเรียน)
 - 2.1) การต่อสู้กัน
 - 2.2) การทำลายสิ่งของ
 - 2.3) การสูบบุหรี่
 - 2.4) การใช้ยาเสพติด
 - 2.5) การแต่งกายผิดระเบียบ
 - 2.6) การขโมย
 - 2.7) การเล่นเกมพนัน
 - 2.8) การทำสกปรกกรงรัง
 - 2.9) การต่อต้านครู - โรงเรียน
 - 2.10) การเข้าไปในบริเวณที่หวงห้าม
- 3) การหนีโรงเรียน
 - 3.1) การไม่เข้าชั้นเรียน
 - 3.2) การขาดโรงเรียน
- 4) ความเฉื่อยชา
 - 4.1) การเข้าชั้นเรียนช้าบ่อย ๆ
 - 4.2) การมาโรงเรียนสายบ่อย ๆ

ดังนั้น ปัญหาทางวินัยนักเรียนจึงแบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ ปัญหาความประพฤติผิดในชั้นเรียนและความประพฤติผิดนอกชั้นเรียน การหนีโรงเรียน และความเฉื่อยชา ความประพฤติผิดในชั้นเรียนและความประพฤติผิดนอกชั้นเรียนปัญหาความประพฤติผิดในชั้นเรียนนั้นอาจแบ่งได้หลายกรณีขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้พิจารณา ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีผู้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

สมพร สุทัศนีย์ (2541, น. 57 - 86) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาความประพฤตินิดในชั้นเรียนสรุปได้ว่า ในชั้นเรียน นักเรียนอาจประพฤตินิดได้ดังนี้

1. แสดงความโมโหร้าย นักเรียนจะแสดงอารมณ์ออกมา เพราะควบคุมไม่ได้ อารมณ์อาจจะแสดงออกในรูปของโมโหร้าย ลงมือลงเท้า ทำลายข้าวของ ร่างกายตนเองและผู้อื่น บางครั้งจะแสดงอารมณ์แม้ถูกขัดใจเพียงเล็กน้อย
2. แสดงความก้าวร้าวหรือเกร มักเป็นนักเรียนที่ชอบรังแกผู้อื่นให้ได้รับความเจ็บปวดและเดือดร้อนรำคาญ ชอบทำลายความสงบเรียบร้อยของห้องเรียน มีนิสัยหยาบคาย เป็นพฤติกรรมกรรมการปรับตัวทางสังคมที่เป็นปัญหา แบ่งได้เป็น 3 ประเภท
 - 2.1 เด็กที่ชอบรังแก มักจะรังแกเด็กที่เล็กกว่าและอ่อนแอกว่า เช่น ล้อเลียน เย้าแหย่แย่งของ ข่มขู่ บังคับเพื่อความสนุก
 - 2.2 เด็กที่ชอบเห็นผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด เช่น แกล้งตีตบ แกล้งเหยียบเท้า ผลักเชกหัวตบหน้า หรือทรมานสัตว์ ฯลฯ
 - 2.3 เด็กที่ชอบทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอาย เช่น พุดถึงจุดอ่อนหรือปมด้อยของผู้อื่น
3. แสดงความซนผิดปกติ ได้แก่เด็กที่อยู่ไม่นิ่งตลอดเวลา ลูกจากที่ ทำเสียงดัง ขว้างปาสิ่งของ ลากโต๊ะหรือเก้าอี้ ไม่ฟังครูสอน ไม่เอาใจใส่งานที่ครูให้ทำ
4. พฤติกรรมก่อกวนชั้นเรียน เด็กที่มีพฤติกรรมรบกวนห้องเรียน สร้างความรำคาญแก่เพื่อนในระดับสูง มีลักษณะของการตื้อตึงอยู่ด้วย เช่น เดินออกนอกห้องโดยไม่ได้รับอนุญาตและมีลักษณะชอบ ความก้าวร้าวรวมอยู่ด้วย มักจะใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายไปกระทบร่างกายของผู้อื่นเพื่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญหรือความเจ็บปวด
5. การลักขโมย เด็กที่ชอบหยิบฉวยสิ่งของของผู้อื่นเมื่อเจ้าของผลออ บางทีก็ขโมยเพราะนิสัยหรืออาจขโมยเพื่อเป็นการแกล้งเพื่อนให้ได้รับความเดือดร้อน
6. การโกหก เด็กที่โกหกมิได้หมายความว่าเด็กต้องการหลอกลวงผู้อื่น แต่เป็นลักษณะของการเพื่อฝัน บางคนก็เพื่อฝันเกินจริง บางทีก็เลียนแบบความไม่ซื่อสัตย์ของผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ที่ทำตัวอย่างที่ไม่ดีให้เด็กเห็น นอกจากนี้การโกหกของเด็กมักจะเป็นการหลีกเลี่ยงการลงโทษการชู้ว่าจะลงโทษของพ่อแม่และครู การโกหกของเด็กโตเกิดจากการต้องการหนีการลงโทษการไม่ยอมรับและการเยาะเย้ยถากถางในสิ่งที่ตนกระทำ

2.6.6 การปฏิบัติงานวินัยนักเรียน

เมื่อเกิดปัญหาการผิดวินัยนักเรียนขึ้น ครูก็จำเป็นต้องหาหนทางแก้ปัญหา เพื่อเป็นการหยุดยั้งพฤติกรรมนั้นไม่ให้เกิดซ้ำอีก ครูต้องแสดงบทบาทในการแก้ปัญหาเพื่อให้นักเรียนเห็นว่าพฤติกรรมที่เขาแสดงออกนั้นไม่ถูกต้อง และจะไม่ได้รับการยอมรับ การปฏิบัติงานวินัยนักเรียน จึง

เป็นเรื่องที่ครูจะต้องศึกษาและนำมาใช้อย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ไขปัญหาทางวินัยนักเรียน โดยให้เกิดผลกระทบต่อตัวนักเรียนน้อยที่สุด ตามแต่ความจำเป็นของเหตุผลในการกระทำผิดของนักเรียน ซึ่งในเรื่องนี้

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2535, น. 245 - 275) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวินัยเรียน ไว้ดังนี้ โรงเรียนมีนักเรียนที่ทำผิดระเบียบวินัย มีคำถาม 2 ข้อที่ควรจะถามต่อไปนี้ คือ

1. ถ้าปัญหาวินัยนักเรียนเกิดขึ้น ผู้บริหารจะอย่างไร
2. จะทำอะไรที่จะไม่ให้ปัญหาเหล่านั้นเกิดขึ้นอีก

แนวทางที่จะตอบคำถามทั้ง 2 ข้อ ดังกล่าว โดยจะวิเคราะห์ที่ได้แก่วิธีดำเนินการ กับการกระทำผิดของนักเรียนโดยไม่ใช้การลงโทษ และการลงโทษที่มีใช้กันอยู่ทั่วไปตามโรงเรียนต่าง ๆ วิธีดำเนินการกับการกระทำผิดของนักเรียนโดยไม่ใช้การลงโทษ (Nonpunitive Approaches to Student Misbehavior) ในขณะที่การลงโทษยังจำเป็นจะต้องนำมาใช้ในการควบคุมและระงับการกระทำผิดของนักเรียนไว้เป็นการชั่วคราว และเพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหวังของครูและบิดามารดาของนักเรียนนั้น โรงเรียนยังมีวิธีการอื่น ๆ ที่จะเลือกใช้สำหรับแก้ปัญหาคณะประพฤติดังกล่าวอีกหลายวิธี ซึ่งเรื่องนี้ สามารถเสนอแผนผังแสดงขั้นตอนการดำเนินการโดยสรุป ไว้ดังนี้ ชั้นแรกในการแก้ปัญหา ผู้บริหารควรขอความร่วมมือจากครู บิดามารดาและคนอื่น ๆ ที่มีส่วนต้องรับผิดชอบในการกระทำของนักเรียนให้ช่วยกันวิเคราะห์หาสาเหตุของการประพฤติดังนั้นเพราะพฤติกรรมแต่ละชนิดของนักเรียนนั้นย่อมเกิดจากสาเหตุหรือเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละเรื่องซึ่งไม่เหมือนกัน เป็นความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องยอมรับว่าการวิเคราะห์สาเหตุของการกระทำผิดนั้นย่อมมีผลอย่างมากต่อการเลือกวิธีแก้ไขไม่ให้ปัญหานั้นเกิดขึ้นอีกถ้าผู้บริหารตัดสินใจว่าสาเหตุของปัญหาเกิดขึ้นจากตัวนักเรียนเองก็จะได้ใช้วิธีการปรับปรุงแก้ไขที่ตัวนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น แนะนำแนวทาง การให้คำปรึกษาหรือการสอนซ่อมเสริมแต่ในทางตรงข้าม ถ้าปัญหาพฤติกรรมนั้นเกิดจากสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนหรือที่บ้านและชุมชน ผู้บริหารก็จะได้แก้ไขปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เป็นสาเหตุของปัญหานั้นให้ดีขึ้น

ก. ใช้วิธีให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในตัวนักเรียนเอง

ข. ช่วยปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและวิธีการต่างๆ ที่ใช้กับนักเรียน แนะนำแนวทาง การชี้ชวนการสอนซ่อมเสริม ให้คำปรึกษา การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภายในห้องเรียนและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมภายในบ้านและในชุมชนการรับรู้ของผู้บริหารเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมที่ผิดนั้นเองจะเป็นจุดสำคัญที่จะทำให้สามารถตัดสินใจได้ว่าจะใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหาพฤติกรรมแต่ละอย่างไม่ให้เกิดขึ้นอีกวิธีดำเนินการกับการกระทำผิดของนักเรียนโดยไม่ใช้วิธีลงโทษไว้ว่า เมื่อเด็กกระทำความผิด ผู้ใหญ่มักจะใช้วิธีการลงโทษเพื่อควบคุมพฤติกรรมทันที ซึ่งที่จริงนั้นหากไม่จำเป็นจะต้องควบคุมเหตุการณ์ไว้ในทันทีแล้ว วิธีการที่ดีกว่าน่าจะได้แก่การวิเคราะห์หาสาเหตุและวางแผนเพื่อดำเนินการกับความประพฤติที่ผิดระเบียบเหล่านั้น

วิธีการในทางบวกและวิธีการขจัดสาเหตุน่าจะเป็นวิธีที่นำมาใช้กันมากกว่าถ้าทำได้ โดยปกติโรงเรียนย่อมไม่สามารถขจัดสาเหตุได้ทั้งหมด เกิดการต่อต้านและในที่สุดอาจถึงขั้นขัดขืน หรือเกิดการจลาจลขึ้นได้ แต่ถ้าผู้ใหญ่เอาวิธีการทางบวกมาใช้และได้รับความร่วมมือด้วยดีจากทุกฝ่ายแล้วความสำเร็จในเรื่องวินัยของนักเรียนย่อมจะเกิดขึ้นได้โดยง่าย การที่นักเรียนจะกระทำความผิดนั้นย่อมเป็นไปได้น้อยมากการประนีประนอมกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่นั้นเป็นเรื่องที่จำเป็นมากเมื่อเกิดกรณีที่จะต้องทำความตกลงกันในเรื่องต่าง ๆ เช่น ระเบียบการแต่งกาย ทรงผม การสูบบุหรี่ในโรงเรียน หรือเรื่องอื่น ๆ ในทำนองเดียวกันนี้ นอกจากนี้มาตรฐานการดำเนินการด้านวินัยในโรงเรียนก็จะต้องจัดให้มีขึ้นด้วยความตกลงยินยอมจากทุกฝ่ายซึ่งเท่าที่ใช้กันอยู่ตามโรงเรียนต่าง ๆ ก็ได้แก่ วิธีการดังต่อไปนี้

1. วิธีเปลี่ยนที่ตัวนักเรียน (Changing the Student)

1.1 โดยการชักจูงและแนะนำทาง ครูและผู้บริหารส่วนมากเมื่อพบนักเรียนทำผิดในเรื่องที่ไม่ใหญ่โตนัก ก็มักจะว่ากล่าวตักเตือนไม่ให้ทำเช่นนั้น และแนะนำให้ทำอย่างอื่นที่ดีกว่าซึ่งโดยปกติแล้วการใช้วิธีนี้มักไม่ค่อยได้ผลนักสำหรับเด็กที่มีปัญหาความประพฤติอยู่แล้วที่จะได้ผลบ้างก็เฉพาะนักเรียนบางคนที่ไม่มียินดียชอบทำผิด การที่ผู้ใหญ่ชอบใช้วิธีนี้อยู่เสมอมักเป็นเพราะเป็นวิธีการที่เคยกระทำตาม ๆ กันมาในสังคมทั่ว ๆ ไป และอีกประการหนึ่งก็มักจะเป็นเพราะไม่มีความรู้ว่ามีวิธีการ แบบอื่นที่จะนำมาใช้ได้ผลดีกว่า นอกเหนือจากการทำโทษที่เคยใช้กันอยู่การชักจูงแนะนำให้เด็กเลิกกระทำผิดนั้น อาจจะใช้ได้ผลหากมีการวิเคราะห์หาสาเหตุของการทำผิดนั้นให้ได้เสียก่อนอย่างถูกต้อง แต่ถ้าการวิเคราะห์ได้ผลที่ไม่ถูกต้อง การชักจูงแนะนำก็จะไม่สามารถขจัดปัญหาพฤติกรรมนั้นให้หมดไปได้ นอกจากนี้หากนักเรียนมองผู้บริหารด้วยรู้สึกที่ไม่มีความเชื่อถือ และไม่ไว้วางใจก็เป็นกรยากที่จะชักจูงแนะนำให้นักเรียนปฏิบัติตามได้ฉะนั้น การที่จะใช้วิธีการชักจูงแนะนำให้นักเรียนเลิกกระทำผิดนั้น อาจจะใช้ได้ผลเมื่อ

1.1.1 พิจารณาใช้กับนักเรียนบางรายที่ไม่มียินดียชอบทำผิดระเบียบอยู่ก่อนแล้ว

1.1.2 สามารถทำการวิเคราะห์หาสาเหตุของการกระทำผิดได้อย่างถูกต้อง

1.1.3 ผู้ชักจูงวางตนเป็นที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจของนักเรียน

1.2 โดยการให้คำปรึกษา (Counseling) ผู้บริหารหลายคนพยายามใช้วิธีการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เพื่อแก้ปัญหาด้านพฤติกรรม ซึ่งก็เป็นวิธีที่ดีน่าจะนำมาใช้ แต่อย่างไรก็ตามความสำเร็จในการใช้วิธีนี้จะมียาก – น้อย เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารว่ามีความรู้ความชำนาญในเทคนิค การแนะนำเพียงใด และขึ้นอยู่กับว่านักเรียนมองผู้บริหารว่าเป็นที่ปรึกษาที่ดีของตนหรือเป็นคนคอยดูแลควบคุมพฤติกรรมของตน ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายว่านักเรียนส่วนใหญ่มักจะเห็นว่าผู้บริหารเป็นผู้คอยควบคุมตนให้อยู่ในระเบียบวินัยเสียมากกว่า แม้กระนั้นผู้บริหารก็ยังคงพยายาม

ใช้เทคนิคในการให้คำปรึกษาต่อไปให้เกิดประโยชน์ให้ได้มากที่สุด หรืออีกทางหนึ่งซึ่งผู้บริหารอาจจะใช้วิธีนี้ได้อย่างได้ผลดี ก็คือ การใช้บุคลากรด้านการแนะแนวที่มีอยู่แล้วในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์แก่เด็กให้ได้มากที่สุด การแนะแนวความประพฤติแก่นักเรียนอาจทำได้กับนักเรียนทั้งแบบรายตัวและแบบเป็นกลุ่ม ทั้งในปัญหาการต่อต้าน ปัญหาการติดยาเสพติดตลอดจนปัญหาการหนีโรงเรียน ทั้งนี้การแนะแนวแก่กลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาที่จัดไว้อย่างเป็นระบบจะช่วยลดปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคันได้อย่างมาก นอกจากนี้ยังมีรายงานหลายฉบับแนะนำไว้อย่างแข็งขันว่า การแนะแนวนักเรียน เป็นรายบุคคลและในแบบกลุ่มสามารถใช้ได้ผลในการช่วยเหลือให้เด็กประพฤติดีขึ้นแต่ประสิทธิภาพของการแนะแนวจะมีมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายประการ ได้แก่

1.2.1 ระดับความเชี่ยวชาญในการแนะแนวของคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนักเรียน

1.2.2 เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จัดไว้เหมาะสม

1.2.3 เวลาที่จะให้กับงานด้านนี้

1.2.4 ระดับความรุนแรงของการประพฤติผิดของนักเรียนแต่อย่างไรก็ตาม

ตัวแปร ที่สำคัญที่สุดน่าจะได้แก่ความเข้าใจและการยอมรับในหลักการแนะแนวของเจ้าหน้าที่แนะแนวและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในฝ่ายกิจการนักเรียนมากกว่าอย่างอื่น ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องช่วยให้บุคคลคณะนี้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในงานด้านแนะแนวเป็นอย่างดี เพื่อจะได้สามารถช่วยจัดปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนอย่างได้ผล

1.3 การสอนซ่อมเสริมเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนของเด็ก (Remediation of Learning Problems) ปัญหาการเรียนเป็นต้นเหตุสำคัญของการประพฤติผิด และในขณะเดียวกัน การประพฤติผิดก็ทำให้เกิดปัญหาแก่การเรียน เด็กที่ไม่เคยมีปัญหาทางความประพฤติมาก่อนอาจกลายเป็นเด็กมีปัญหาได้ง่าย ๆ ถ้าเขาเกิดความเบื่อหน่ายอย่างมาก ๆ กับโรงเรียน และหลังจากนั้นถ้าเหตุการณ์ไม่ดีขึ้นก็จะเกิดการประพฤติผิดเพื่อเป็นการระบายอารมณ์ขุ่นมัวเหล่านั้น พฤติกรรมที่ผิดอาจประกอบด้วย การพูดโต้แย้งกับครู การเกะกะระรานทั่วไปในชั้นเรียน การหนีเรียน และการหนีโรงเรียน พฤติกรรมเหล่านี้โดยเฉพาะการหนีเรียนและหนีโรงเรียนมักมีต้นเหตุมาจากการเรียนไม่รู้เรื่อง ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่สุด(โดยเฉพาะกับเด็กผู้ชาย)และในที่สุด มักนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ อีกหลายอย่างที่ร้ายแรงยิ่งขึ้น ดังนั้นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กในกรณีเช่นนี้ ผู้บริหารจึงควรที่จะค้นหาสาเหตุ ของความประพฤติผิดนั้นว่า เกิดจากความผิดปกติของร่างกายที่ทำให้เรียนไม่ได้ หรือเกิดจากปัญหาการขาดแรงจูงใจ ในการค้นหาสาเหตุนี้ควรขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านและด้านการศึกษาพิเศษตลอดจนบุคลากรฝ่ายกิจการนักเรียนให้ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียนด้วย เมื่อพบว่า ปัญหาความประพฤติของนักเรียนเกิดจากปัญหาการเรียนแล้ว ก็ควรแก้ไข โดยการปรับปรุงงานด้านการเรียนการสอนเสียใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น สำหรับการสอนซ่อมเสริมนั้น

อาจจะต้องจัดให้นักเรียนเป็นพิเศษโดยอาจสอนให้เป็นรายบุคคล สอนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยใช้หนังสือ ตำรา วัสดุอุปกรณ์และการจัดชั้นเรียนที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างออกไปตามสภาพของปัญหา การแก้ปัญหาการเรียนของเด็กนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องทำกันเป็นระยะยาว และปัญหาสำคัญ ที่ผู้บริหาร จะต้องเผชิญก็คือแรงกดดันจากฝ่ายครูผู้สอนที่มักคิดว่า ความล้มเหลวในการเรียนของเด็กมักเกิดจากความประพฤติไม่ดีของเด็กมากกว่าที่จะคิดว่าเด็กประพฤติไม่ดีเพราะการสอนไม่ดี ดังนั้น จึงค่อนข้างจะรุ้กว่าให้ผู้บริหารใช้การลงโทษทางกายแก่เด็กทันทีมากกว่าที่จะคิดแก้ไขปัญหาด้วยวิธีอื่น ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องพิสูจน์ให้ได้แน่ชัดว่าการประพฤติผิดของนักเรียนนั้น มีปัญหาการเรียนของนักเรียนเป็นต้นเหตุหรือเป็นผลของการประพฤติไม่ดีของนักเรียนเองแล้ว จึงจัดการช่วยเหลือนักเรียน ด้วยการสอนซ่อมเสริมซึ่งเป็นวิธีที่ตรงกับสาเหตุของพฤติกรรมนั้นต่อไป

2. การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของนักเรียน สำหรับเด็กหลาย ๆ คน สิ่งแวดล้อม มักจะเป็นสาเหตุเบื้องต้นของการประพฤติผิดของเขา สิ่งแวดล้อมของเด็ก อาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมที่บ้านและชุมชน

2.1 การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ประกอบด้วยสภาพห้องเรียน สภาพตัวโรงเรียนทัศนะและความมุ่งหวังของครูที่มีต่อนักเรียน รูปแบบหรือระเบียบวิธีการสอนของครู กฎและระเบียบต่าง ๆ ที่ใช้ในห้องเรียน และในโรงเรียน หลักสูตรหรือเนื้อหาวิชาที่นำมาสอน หนังสือตำรา และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน ขนาดของห้องเรียน และองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในชั้น การจัดที่นั่งให้นักเรียนภายในชั้นเรียน ตารางสอน และ โปรแกรมการเรียนของนักเรียนเป็นต้น การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน นอกจากจะทำได้ โดยปรับปรุงสภาพทางกายภายในโรงเรียนและห้องเรียนแล้ว ยังมีเรื่องสำคัญอย่างอื่นที่จะต้องพิจารณาปรับปรุงอีกหลายอย่างคือ วิธีการปรับปรุงพฤติกรรมของบุคคลที่แวดล้อมตัวเด็ก สำหรับวิธีการปรับปรุงพฤติกรรมนั้นเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยขจัดพฤติกรรมที่ผิดของนักเรียนไม่ให้เกิดขึ้นอีก ความหมายของวิธีการนี้ก็คือ ความพยายามที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยการเปลี่ยนปฏิกิริยาของบุคคลอีกคนหนึ่งหรือหลายคนที่แสดงตอบต่อพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นระเบียบวิธีนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่า ปฏิกิริยาที่แสดงออกโต้ต่อพฤติกรรมที่ไม่ดีนั่นเองที่เป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะตัดสินว่าพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นจะยังคงเกิดขึ้นอีกต่อไปหรือไม่ในสถานการณ์ที่มีนักเรียนกระทำ ความผิดขึ้นในโรงเรียน โดยปกติทั่วไปก็จะต้องมีปฏิกิริยาจากทางโรงเรียนเกิดขึ้น ซึ่งลักษณะของปฏิกิริยาของทางโรงเรียนจะมีตั้งแต่การใช้วิธีลงโทษจนกระทั่งถึงการให้คำแนะนำตักเตือนให้ประพฤติแต่ในสิ่งที่ดีที่ถูกต้อง

2.7 บริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาลำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นก่อนปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติเดิมเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่อยู่ห่างไกลจังหวัดหรืออำเภอได้มีโอกาสได้ศึกษาภาคบังคับ 12 ปี เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปัจจุบันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 31 โรงเรียน

1. ขนาดกลาง จำนวน 30 โรง
2. ขนาดใหญ่ จำนวน 1 โรง

วิสัยทัศน์ (Vision) โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาลำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 เป็นองค์กรขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดให้เป็นหนึ่งในสิบของประเทศ ภายในปีการศึกษา 2557

พันธกิจ (Mission) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ นำความรู้มีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพระดับสากล

กลยุทธ์ (Strategies)

พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความเสมอภาคทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

1. ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 2. ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงครอบคลุม ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
 3. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ
 4. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
 5. สร้างขวัญ กำลังใจ ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- จุดเน้น
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระวิชาหลัก เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 5 (ภาษาไทย คณิต วิทยาศาสตร์ สังคม ภาษาอังกฤษ)
 2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกคน อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น

3. เด็กปฐมวัย ได้รับการเตรียมความพร้อมตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย
 4. เพิ่มศักยภาพนักเรียนในด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์และด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ
 5. นักเรียนทุกคนมีความสำนึกในความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
 6. ประชากรวัยเรียนทุกคนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ลดอัตราการออกกลางคัน ศึกษาต่อและประกอบอาชีพ
 7. ส่งเสริมการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการขยายผลสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ
 8. นักเรียน ครูและสถาบันการศึกษาได้รับการพัฒนาเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน
 9. สถานศึกษาทุกแห่งผ่านการรับรองมาตรฐาน มีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งและผ่านการรับรองจากการประเมินคุณภาพภายนอก
 10. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาผ่านการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 11. โรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน คำนิยมองค์กร KKCC
- การจัดการความรู้ ผลงานคู่ความสามารถ ประกาศความเป็นเลิศ ชูเชิดสร้างผู้นำ “คุณภาพ”
- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 วิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม UNIVERSITY
- กลยุทธ์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดในการดำเนินงาน
- กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตร และส่งเสริมความเสมอภาคทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระวิชาหลักเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕
 2. ผู้เรียนที่มีปัญหาการอ่านการเขียนภาษาไทยต่ำกว่าเกณฑ์ลดลงร้อยละ 10
 3. นักเรียนมีความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90
- กลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
1. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีคุณธรรมจิตสำนึกความเป็นไทยร้อยละ 90
 2. ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าร้อยละ 90

3. โรงเรียนทุกโรงจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละ 100

4. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร้อยละ 100

กลยุทธ์ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุมผู้เรียน ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

1. ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยละ 100
2. ผู้เรียนได้เรียนจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายในกำหนดร้อยละ 90
3. อัตราการออกกลางคันของผู้เรียนลดลงเหลือร้อยละ 100
4. ผู้พิการได้รับการพัฒนาสมรรถภาพร้อยละ 100
5. ผู้เรียนทุกคนได้รับการสนับสนุนการศึกษา โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายสำหรับรายการร้อยละ 100

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

1. ข้าราชการครูได้รับการพัฒนา สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพร้อยละ 100
2. สถานศึกษาทุกแห่งมีความเข้มแข็งด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความพอใจในความมั่นคงของการประกอบวิชาชีพไม่น้อยกว่าร้อยละ 100
4. บุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ และสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 100

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน

1. สถานศึกษาทุกแห่งผ่านการรับรองมาตรฐานร้อยละ 100
2. จำนวนสถานศึกษาทุกแห่งได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือการดำเนินงานให้มีคุณภาพร้อยละ 100

3. ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90

กลยุทธ์ที่ 6 สร้างขวัญและกำลังใจ ทั้งครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างทั่วถึง

1. ครูและบุคลากรทางการศึกษาพึงพอใจต่อผลการประเมินผลการปฏิบัติงาน ประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนร้อยละ 90
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นร้อยละ 90

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยในประเทศ

สมพงษ์ แป้นพุดเย็น (2555) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานกิจกรรมสภานักเรียนของโรงเรียนวังแฉมวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร โดยมี วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานกิจกรรมสภานักเรียน ของโรงเรียน วังแฉมวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร 2) เพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานกิจกรรมสภานักเรียน ของโรงเรียนวังแฉมวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร และ 3) เพื่อพัฒนาแผนปฏิบัติการการดำเนินงาน กิจกรรมสภานักเรียน ของโรงเรียนวังแฉมวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้ให้ ข้อมูล ในการ สทนากลุ่ม จำนวน 10 คน วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ ข้อที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลในการประชุม เชิงปฏิบัติการ จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิง ปฏิบัติการ และแบบ ประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

วาสนา บุญขจร (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสภานักเรียนกับการ พัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเข็ญใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของสภานักเรียนกับการพัฒนาระเบียบวินัย ของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเข็ญใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของสภานักเรียนกับการพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียน โรงเรียน มัธยมศึกษา อำเภอเข็ญใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยแยกตามตำแหน่ง ผู้บริหาร ครู สภานักเรียนนักเรียน และเพศ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะบทบาทของสภานักเรียนกับการ พัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเข็ญใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครู สภานักเรียน นักเรียน โรงเรียน มัธยมศึกษา อำเภอเข็ญใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ปีการศึกษา 2552 กลุ่ม ตัวอย่างทั้งสิ้น 371 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 89 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบค่า t การทดสอบค่า F ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของสภานักเรียนกับการพัฒนาระเบียบ วินัยของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเข็ญใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ทั้งด้านการ ดำเนินงานสภานักเรียน และด้านระเบียบวินัยของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดย บทบาทของสภานักเรียนกับการพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเข็ญใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 การตรงต่อเวลา การปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์โรงเรียน และสังคม ความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิผู้อื่น ความอดทน อดกลั้นความเป็น

ผู้นำ แยกตาม ตำแหน่ง ผู้บริหารและครู สภานักเรียนและนักเรียน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน และในส่วนของข้อเสนอแนะบทบาท ของสภานักเรียนกับการพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเชิงไโน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า การที่สภานักเรียนมีส่วนร่วมในการ วางแผนระเบียบวินัยของนักเรียน มีการประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน มีกิจกรรมที่หลากหลาย มุ่งเน้นการปฏิบัติ ผู้บริหารจึงมีความสำคัญในการสนับสนุน ทั้งงบประมาณ สถานที่การจัด กิจกรรม มีการประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานของสภานักเรียนที่ชัดเจนเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข อันส่งผลให้การดำเนินงานของสภานักเรียนที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวินัยของนักเรียน มีการแก้ปัญหาของนักเรียนทั้งการให้คำปรึกษา การปลูกฝังความสามัคคี การใช้ประชาธิปไตยใน โรงเรียน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มารยาทการปฏิบัติตน ความมีวินัย รวมถึงการกำหนด บทลงโทษและแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนตามสาเหตุ ทั้งการแต่งกาย ความประพฤติข้อปฏิบัติใน การเรียนให้ประสบความสำเร็จ โดยมีครูคอยให้คำปรึกษา จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับโรงเรียนและส่งผลดีกับนักเรียนอย่างแท้จริง โดยครูกับนักเรียนมีการทำงานร่วมกันการปฏิบัติตนของ นักเรียนเป็นไปด้วยความเต็มใจ ไม่ถูกบังคับ ไม่มีความกดดัน การพัฒนาด้านระเบียบวินัยของ นักเรียนเป็นไปด้วยดี เพราะสภานักเรียนมาจากตัวแทนของนักเรียนที่เข้ามาช่วยดูแลนักเรียนให้ ประสบความสำเร็จในด้านระเบียบวินัยและด้านการเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของ โรงเรียนและอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข

สุดารัตน์ พิมพ์บุตร (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสภานักเรียนโรงเรียนบ้านนาอวนน้อย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสภานักเรียน โรงเรียนบ้านนาอวนน้อย สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เพื่อหาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำของ คณะกรรมการสภานักเรียน โรงเรียนบ้านนาอวนน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 3 และเพื่อติดตามและประเมินผล ผลการเสริมสร้างภาวะผู้นำของคณะกรรมการสภานักเรียน โรงเรียนบ้านนาอวนน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้ร่วมวิจัย 5 คน ผู้วิจัย 1 คน และผู้ร่วมวิจัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 32 คน กลุ่มผู้นิเทศ ครูจำนวน 11 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา คือ คณะกรรมการสภานักเรียนโรงเรียนบ้านนาอวนน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 3 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบประเมินพฤติกรรม แบบบันทึกการประชุมและแบบนิเทศ ดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action

Research) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ (Test) ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์ เชิงเนื้อหา

กึ่งกาญจน์ แสนจันแดง (2553) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการทำงานเป็นทีม ของสภานักเรียน โรงเรียนวังหินลาดวังเจริญ อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่น มีความมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาสภาพการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสภานักเรียนโรงเรียนวังหินลาดวังเจริญ อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่น เพื่อพัฒนาการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการสภานักเรียน ด้านความพึงพอใจในงาน ด้านการสื่อสารที่ดี ด้านการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ด้านการเสริมสร้างการรับรู้ ในการทำงานร่วมกัน ด้านความเชื่อถือไว้วางใจกัน และด้านการมีความขัดแย้งกันน้อย โดยใช้ รูปแบบ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของเคมมิส และแม็กแท็กการ์ท กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วยผู้ศึกษาค้นคว้า ครูที่ปรึกษา สภานักเรียน จำนวน 2 คน กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยคณะกรรมการสภานักเรียน จำนวน 21 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่าย บริหารงานทั่วไป จำนวน 1 คน ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวมข้อมูล มี 4 ชนิด ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน สภานักเรียน แบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.33-0.71 ค่าความความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 แบบสังเกต จำนวน 3 ฉบับ แบบสัมภาษณ์จำนวน 5 ฉบับ และแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ โดยการจัดกระทำข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูล หลายมิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่าการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพของสภานักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมาก ทุกด้านดังนี้ 1) ด้านมีความพึงพอใจในงานร่วมกัน 2) ด้านการสื่อสารที่ดี 3) ด้านการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค 4) ด้านการเสริมสร้างการรับรู้ในการทำงานร่วมกัน 5) ด้านความเชื่อถือไว้วางใจกัน 6) ด้านการมีความขัดแย้งกันน้อย โดยสรุป การพัฒนาการทำงานเป็นทีมของสภานักเรียนโรงเรียนวังหินลาดวังเจริญอำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่น โดยใช้กลยุทธ์การเข้าค่ายผู้นำ การประชุมระดมสมอง การมอบหมายงาน และการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้นักเรียน ได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานสภานักเรียนและมีความสามารถในการทำงานเป็น ทีมอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Kohlberg (1969, p. 39) สร้างแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นแบบทดสอบปลายเปิด โดยผูกเรื่องเป็นสถานการณ์เกี่ยวกับจริยธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนตัวกับกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม โดยการเล่าให้ผู้ถูกทดสอบได้ฟังแล้วก็จะให้คำตอบและให้เหตุผล พิจารณาระดับการให้เหตุผลว่าจะอยู่ในขั้นใดใน 3 ระดับ และ 6 ชั้น แบบทดสอบของ

Kohlberg ที่สร้างขึ้นมี 2 ชุด คือ ชุด A และชุด B แต่ละชุดมีเรื่องราว 3 เรื่อง แต่ละเรื่องมีอยู่ 2 ประเด็น ชุด B ใช้สำหรับสอบซ้ำและมีประเด็นคำถามเหมือนชุด A แต่เรื่องราวไม่เหมือนกัน

Bishop (2000, pp. 3314 – A) ได้ศึกษาการปรับความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองและประชาคมศึกษาความเชื่อครูและนักเรียนมัธยมศึกษา 3 ประเภทใน สาธารณรัฐเชก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรศึกษาและนักเรียนจำนวน 42 คน ที่เข้าร่วมประชุม ประชากรศึกษาและนักเรียนจำนวน 305 คนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเมืองต่างๆ 4 เมือง ในกลุ่ม ตัวอย่างเหล่านี้เขียนนิยามคำว่าประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองและประชาคมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ครูและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นผู้ปฏิบัติในด้านประชาธิปไตย นักเรียนมัธยมศึกษา ตอนต้นเป็นผู้ปฏิบัติประชาธิปไตย และนักเรียนอาชีวศึกษาเป็นผู้มีส่วนร่วมที่ไม่เอาจริงเอาจัง ทั้ง ได้รับสิทธิและหน้าที่ตามประชาธิปไตย

Brantingham (2001 pp. 969 – A) ได้ศึกษาการผสมผสานหลักประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพ ผสมผสานการเข้าชั้นเรียนระดับ ประถมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างซึ่งเลือกมาแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วยชั้นเรียนชั้นที่ ๓ คณาจารย์มหาวิทยาลัยเลือกว่าองค์ประกอบประชาธิปไตยที่รวมกัน ภายในองค์ประกอบที่เกิดขึ้น ประจำวันจากการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นและนักเรียนในกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า มีแนวคิด 3 ประการ หนึ่งเสรีภาพกับความรับผิดชอบสองการตัดสินใจเพื่อ ประโยชน์ส่วนรวม และสามารถเคารพระหว่างระดับต่างๆ กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจความสำคัญของ เสรีภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบ ควบคู่ไปกับเสรีภาพ แต่ละคนในกลุ่มตัวอย่างมีศรัทธาต่อกัน และกัน มีความเสมอภาคของเสียง ผู้วิจัยแต่ละคน ประการที่สองวิธีการตัดสินใจได้แก่ การเปิด ประชุมอภิปรายแบบเปิดเผย และกลยุทธ์การแก้ปัญหาที่จำกัดเฉพาะผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ประการสุดท้ายการเคารพระหว่างชั้นภายในชั้นเรียนและโรงเรียน พบว่า การรรมนักเรียนการศึกษา พิเศษเข้ากับนักเรียนปกติ มีการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งผู้ร่วมวิจัยรู้สึกว่าเป็นองค์ประกอบที่ เข้มแข็งวัฒนธรรมของชั้นเรียนการศึกษาครั้งนี้

Mckenna (2001 p. 336) ได้ศึกษาความเข้าใจในพลวัตในการให้การศึกษาแก่นักเรียน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 3 ชั้นเรียน เกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยพลวัตเหล่านี้ได้แก่ วิธี สอนประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีที่ครูมัธยมศึกษาตอนต้นมีแนวคิดเกี่ยวกับ ประชาธิปไตย และวิธีที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นดำเนินการภายใต้แนวคิดเหล่านี้ การศึกษาแบบสืบเสาะเชิงคุณภาพครั้งนี้เกิดขึ้นในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลายโรงเรียน การฝึกสอน ของนักศึกษารวมทั้งมีการเล่าเรื่องเชิงอธิบายเกี่ยวกับโรงเรียนเป็นแบบอย่างในอุดมคติทาง ประชาธิปไตยในชั้นเรียน เพื่อการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยในอนาคต

Lowry (2002 pp. 865 – A) ได้วิจัยการศึกษาเกี่ยวกับประชาธิปไตย : กรณีศึกษา
ที่ตั้ง 3 โรงเรียน งานวิจัย พบว่า

1. ครูทั้งหมดที่สอนนักเรียนแบบประชาธิปไตยสามารถแก้ไขปัญหาทางการเรียน
ด้วยตัวเอง

2. ครูเป็นผู้ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

3. ตั้งชมรมโดยมีนักเรียนเป็นผู้บริหารจัดการเอง

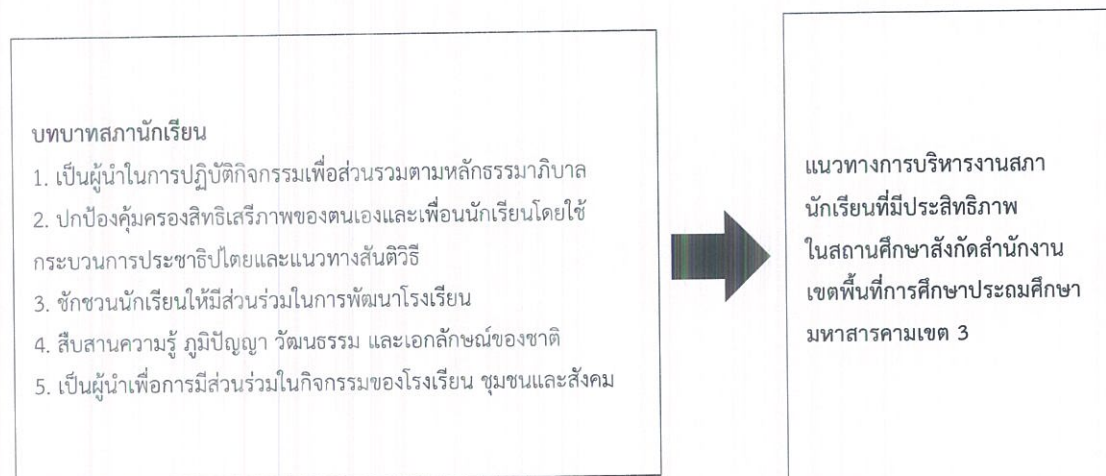
4. การสอนแบบประชาธิปไตยค่อนข้างดีกว่าการสอนที่ให้นักเรียนรับฟังเพียงอย่าง
เดียว

5. ครูส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กกล้าแสดงออก และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

Patterson (2003 pp. 3667 – A) ได้วิจัยการพัฒนาชมรมในโรงเรียนแบบ
ประชาธิปไตยในการเปลี่ยนแปลงสังคมในโรงเรียน จากการวิจัย พบว่า นักเรียนสามารถพัฒนาชมรม
ได้เป็นอย่างดี และมีความรู้ความเข้าใจในการเข้าร่วมกิจกรรม สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมที่เคย
ปลูกฝัง กลับเปลี่ยนให้เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นและกล้าแสดงออก สามารถเป็นผู้นำได้ในระดับหนึ่ง
ดังนั้นการตั้งชมรมทำให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การแสดงออก การอยู่ร่วมกับ
เพื่อนและความสามัคคี

จากเอกสารและงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทั้งงานวิจัยในประเทศและงานวิจัย
ต่างประเทศ สรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อสร้างแบบวัดคุณลักษณะประชาธิปไตยของนักเรียน ส่วนมากเป็น
การสร้างเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินค่า แบบสังเกตการณ์จัด
กิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ส่วนการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะประชาธิปไตยในรูปแบบการ
ทดสอบชนิดสถานการณ์สมมติ แบบเลือกตอบสามตัวเลือกรังมีน้อย โดยเฉพาะการสร้างแบบวัด
คุณลักษณะประชาธิปไตยซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะประชาธิปไตย 3 ด้าน คือ ด้านการยอมรับ ด้าน
สามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดคุณลักษณะประชาธิปไตย เพื่อนำไป
ประเมินคุณลักษณะประชาธิปไตยของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายระดับอื่นต่อไป

2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 มีวัตถุประสงค์คือเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 มีวิธีการดำเนินการดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

1. คำถามการวิจัย

สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เป็นอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 กลุ่มผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยพัฒนาการพัฒนาระบบการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ประกอบด้วย จำนวน 31 โรงเรียน

กลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล

3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

3.1.1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) จำนวน 31 คนประกอบด้วย

1) ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 จำนวน 31 คน

2) ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) จำนวน คน 250 ประกอบด้วย

ครูผู้ดูแลงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 จำนวน 62 คนนักเรียนผู้รับผิดชอบงานสถานักเรียนจำนวน 157 คน รวมประชากรทั้งหมด 250 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้ตาราง Krejcie และMorgan จากประชากร 250 คนจากผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย ต้องการสุ่มตัวอย่างโดยการเปรียบเทียบจากตาราง Krejcie และ Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ของจำนวนประชากรทั้งหมดดังนี้

รายการ	ผู้บริหารสถานศึกษา (คน)	ครู (คน)	นักเรียน(คน)	รวม (คน)
จำนวนประชากร	31	62	157	250
จำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง	-	-	-	152

จากสูตร
$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad (3-1)$$

โดยที่

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน จำนวนประชากร

e แทน ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้มีค่าเท่ากับ .05

แทนค่าในสูตร
$$n = \frac{250}{1 + 250(0.05)^2} \quad (3-2)$$

= 152 คน

จากการคำนวณ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 152 คน

การหาความต้องการจำเป็นจากการประเมินความต้องการการจำเป็นตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยแบบการเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล Modified Priority Needs Index: PNI_{Modified} ซึ่งปรับปรุงโดยนงลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวานิช (สุวิมล ว่องวานิช 2550, น. 279) เป็นวิธีการหาความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่แล้วหารด้วยสภาพที่เป็นอยู่ ทั้งนี้เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในช่วงพิสัยที่ไม่มากเกินไป โดยมีสูตรคำนวณดังนี้

$$PNI_{Modified} = \frac{(I-D)}{D} \quad (3-3)$$

เมื่อ PNI แทน ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
I แทน ค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น
D แทน ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นอยู่

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

4.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของไลเคิร์ท (Likert's Scale)

4.3 นำข้อมูลจาก ข้อ 1 และข้อ 2 มาสร้างแบบสอบถามเพื่อถามถึงความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 มีลักษณะเป็นแบบ

มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ โดยค่าแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง มีความต้องการพัฒนาในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความต้องการพัฒนาในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความต้องการพัฒนาในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความต้องการพัฒนาในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความต้องการพัฒนาในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open End)

เกณฑ์การให้ความหมายของคะแนนแบบสอบถามวัดความประสงค์ที่ฉบับแปลตาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51-5.00	มีความประสงค์มากที่สุด
3.51-4.50	มีความประสงค์มาก
2.51-3.50	มีความประสงค์ปานกลาง
1.51-2.50	มีความประสงค์น้อย
1.00-1.50	มีความประสงค์น้อยที่สุด

4.4 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) ความครอบคลุมเนื้อหาและความชัดเจนของภาษาที่ใช้ในข้อคำถาม ประกอบด้วย

4.4.1 นายขวัญเรือน แสบงบาล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

4.4.2 นายสิทธิชัย สมเดช รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

4.4.3 นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีหลวงเพชร ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

4.5 นำแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับจุดประสงค์

4.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาแก้ไขและนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่ง

4.7 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูผู้ฝึกสอนงานศึกษานักเรียนในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 42 คน แล้ววิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (r) โดยเลือกข้อคำถามที่มี ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป และระหว่างการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ตามแบบของ ครอนบาค (Cronbach, 1984, น. 161) นำแบบสอบถามเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาแล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมายต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ขออนุญาตแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

5.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ที่สร้างไว้เรียบร้อยแล้ว ไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งการติดตามแบบสอบถามจนครบทุกฉบับ เป็นเวลา 4 เดือน

5.3 เมื่อผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามและนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.3.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมดโดยนำแบบสอบถามที่มีคำตอบที่สมบูรณ์มาจัดกระทำข้อมูล

5.3.2 นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

6.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วคัดเลือกเฉพาะฉบับที่ตอบสมบูรณ์มาวิเคราะห์ตามตัวแปรที่ศึกษา แบบสอบถามวัดความความประสงค้ทั้งฉบับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51-5.00	มีความประสงค้มากที่สุด
3.51-4.50	มีความประสงค้ใจมาก
2.51-3.50	มีความประสงค้ปานกลาง
1.51-2.50	มีความประสงค้้น้อย
1.00-1.50	มีความประสงค้้น้อยที่สุด

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ และวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

7.1.1 หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามของเครื่องมือ ได้แก่ (Index of Item-objective Congruence) โดยหาจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง

7.1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของครอนบัค

7.1.3 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม (Discrimination Power) เป็นรายชื่อ

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

1. คำถามการวิจัย

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เป็นอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ศึกษาจากผู้วิจัยที่มี Best Practice ได้แก่ โรงเรียนที่มีดำเนินงานสถานักเรียนตามวิถีประชาธิปไตย 3 ด้านคือ 1) การยอมรับ สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม 2) โรงเรียนที่มีดำเนินงานสถานักเรียนที่เป็นรูปธรรม 3) โรงเรียนที่ได้รับการยอมรับจากสังคมและชุมชน 4) โรงเรียนที่ได้เข้าร่วมการแข่งขันสถานักเรียนในระดับชาติ 5) โรงเรียนที่ได้รับรางวัลที่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินงานสถานักเรียน จากหน่วยงานต่างๆ

การศึกษากลุ่มโรงเรียนที่มี Best Practice ในแต่ละโรงเรียนได้แก่

1. โรงเรียนบ้านโคกสว่าง ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 4

2. โรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอวาปีปทุม จังหวัด มหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2

3. โรงเรียนภูดินพัฒนา อำเภอนายูง จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

ขั้นที่ 2 กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา จำนวน 9 คน ประกอบด้วย

1. นายขวัญเรือน แสบงบาล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3
2. นายสิทธิชัย สมเดช รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3
3. นายศักดิ์สิทธิ์ ศรีหลวงเพชร ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3
4. นางสาวหยุด ศรีจันทร์ชัย ครูโรงเรียนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2
5. นางอาทิชา เนื่องมัจฉา โรงเรียนบ้านโคกสว่าง ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4
6. นายวรสรณ์ สมศรี โรงเรียนบ้านโคกสว่าง ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4
7. เด็กหญิงปนัดดา ทีบแก้ว นักเรียนชั้น ม.3 โรงเรียนบ้านโคกสว่าง ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4
8. เด็กหญิงวิลาสินี สระสม นักเรียนชั้น ม.2 โรงเรียนบ้านโคกสว่าง ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4
9. เด็กหญิงญารินดา อามาตย์ นักเรียนชั้น ม.3 โรงเรียนบ้านโคกสว่าง ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ดูแลงานสถานักเรียน และนักเรียนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์

4.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์

ความต้องการในการพัฒนางานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ได้แก่ 1) เป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาล 2) ปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของ

ตนเองและเพื่อนนักเรียนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี 3) ส่งเสริมสนับสนุน และมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและส่วนรวม 4) เป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชนและสังคม 5) อดทนทำให้ทำความดีเพื่อเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนแต่ละ ระดับมีความหมายดังนี้

วัดเป็นมาตรฐานค่าแบบ Likert ชนิด 5 ระดับและมีค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1 – 5 คะแนนโดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็น 5 ระดับคือ

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
1.00 - 1.49	น้อยที่สุด
1.50 - 2.49	น้อย
2.50 - 3.49	ปานกลาง
3.50 - 4.49	มาก
4.50 - 5.00	มากที่สุด

4.3 ลงมือสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยการแบ่งออกได้ 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นส่วนที่ใช้บันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นส่วนที่ใช้บันทึกรายละเอียดส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 เป็นส่วนที่เป็นข้อความและที่จะเป็นคำตอบตามจุดมุ่งหมายของการ สัมภาษณ์ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (ผู้เชี่ยวชาญตามข้อ 4.4 ในระยะที่ 1)

5. การรวบรวมข้อมูล

5.1 ประสานการนัดหมายผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 เพื่อขอเข้ารับการสัมภาษณ์

5.2 ดำเนินการสัมภาษณ์โดย

5.2.1 เตรียมการ และวางแผนการสัมภาษณ์ทั้งหมด

5.2.2 การสัมภาษณ์

5.2.3 การบันทึกผลการสัมภาษณ์

5.2.4 การปิดการสัมภาษณ์

5.3 นำการเสนอสัมภาษณ์ที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ สรุปข้อเสนอแนะ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลการวิจัยนำเสนอเชิง พรรณนา (Descriptive Research)

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วทำการแจกแจงความถี่และจัดอันดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 จากความถี่ที่มีค่าสูงสุดไปหาค่าที่น้อยที่สุด

7.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

7.1.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC : Index of Consistency)

7.1.2 อำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – Total Correlation)

7.1.3 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

7.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

7.2.1 ค่าความถี่ (Frequency)

7.2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

7.2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

7.2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

7.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 จำแนกตามสถานภาพ โดยการทดสอบที (t – test แบบ Independent Samples)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 จำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูและนักเรียน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อ จากนั้นจึงคำนวณค่า modified priority needs index (PNI_{modified})

เพื่อระบุความต้องการจำเป็นผู้วิจัยศึกษาเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงาน สถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคามเขต 3

ในการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับเพศ อายุ ประสบการณ์ใน การดำเนินงานสถานักเรียน นำเสนอในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

สถานภาพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	66	43.42
หญิง	86	56.57
รวม	152	100

(ต่อ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
2. ตำแหน่ง		
ผู้บริหาร	31	20.39
ครู	84	55.26
นักเรียน	37	24.34
รวม	152	100
3. ประสบการณ์ในการบริหารงานสถานักเรียน		
1 – 5 ปี	118	77.63
6 – 10 ปี	28	18.42
มากกว่า 10 ปี	6	3.94
รวม	152	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 86 คน (คิดเป็นร้อยละ 56.57) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นครูจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 55.26 มีประสบการณ์ในการบริหารงานสถานักเรียน 1-5 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 77.63 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผลการศึกษาระดับความต้องการในการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ในภาพรวม

สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		ระดับความต้องการ	สภาพที่พึงประสงค์		ระดับความต้องการ
	\bar{x}	S.D.		\bar{x}	S.D.	
1 ด้านการเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรม	3.22	0.56	ปานกลาง	3.55	0.83	มาก
2 ด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเอง	3.35	0.78	ปานกลาง	3.57	0.89	มาก
3 ด้านการชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน	3.57	0.45	มาก	3.68	0.84	มาก
4 ด้านการสืบสานความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์	3.56	0.78	มาก	3.65	0.85	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนใน สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		ระดับ	สภาพที่พึง		ระดับ
			ความ	ประสงค์		ความ
	\bar{x}	S.D.	ต้องการ	\bar{x}	S.D.	ต้องการ
5 ด้านการเป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของโรงเรียน	3.24	0.56	ปาน กลาง	3.44	0.87	ปาน กลาง
ภาพรวม	3.38	0.62	ปาน กลาง	3.57	0.85	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$, S.D.
=0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการชักชวนนักเรียนให้มีส่วน
ร่วมในการพัฒนาโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$, S.D. =0.87) รองลงมา ด้านการสืบสานความรู้
ภูมิปัญญา วัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$, S.D. =0.85) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้าน
การเป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.44$, S.D. =0.87)

ตารางที่ 4.3

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ด้านที่ 1 ด้านการเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรม
เพื่อส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาล

สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนใน สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		ระดับ	สภาพที่พึง		ระดับ
			ความ	ประสงค์		ความ
	\bar{x}	S.D.	ต้องการ	\bar{x}	S.D.	ต้องการ
1 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ความ เคารพในความคิดเห็นของผู้เรียน	3.65	0.54	มาก	3.95	0.76	มาก
2 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการ ยอมรับในความหลากหลายของผู้เรียนทั้ง ด้านร่างกาย	3.41	0.65	ปาน กลาง	3.97	0.77	มาก
3 มีการประสานประโยชน์ต่อประโยชน์ของ ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง	3.96	0.56	มาก	4.06	0.61	มากที่สุด

(ต่อ)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนใน สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		ระดับ ความ ต้องการ	สภาพที่พึง ประสงค์		ระดับ ความ ต้องการ
	\bar{x}	S.D.		\bar{x}	S.D.	
4 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยการ ฝึกฝนให้เป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม	3.65	0.78	มาก	3.72	0.82	มาก
5 มีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน ที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะ ประชาธิปไตย	3.56	0.65	มาก	3.62	0.78	มาก
6 มีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน ที่จำเป็นต้องแก้ไข	3.53	0.78	มาก	3.63	0.98	มาก
ภาพรวม	3.63	0.66	มาก	3.85	0.79	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ด้านการเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อ
ส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็น
รายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการประสานประโยชน์ถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.61) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการยอมรับในความ
หลากหลายของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย บุคลิกภาพสติปัญญาและอารมณ์ อยู่ในระดับมาก
($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.77) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือมีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนที่
จำเป็นต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย ในการดำเนินชีวิตทั้งในห้องเรียนและนอก
ห้องเรียน ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ด้าน ด้านที่ 2 ด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อนนักเรียนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี

	สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนใน สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		ระดับ	สภาพที่พึง ประสงค์		ระดับ
		\bar{x}	S.D.	ความ	\bar{x}	S.D.	ความ
				ต้องการ			ต้องการ
1	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสำรวจ สภาพปัจจุบันของวิถีประชาธิปไตยใน ชุมชนท้องถิ่น	3.65	0.87	มาก	3.72	0.91	มาก
2	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รู้	3.56	0.78	มาก	3.66	0.85	มาก
3	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการแสดง บทบาทสมมติและร่วมกันอภิปราย	3.52	0.78	มาก	3.60	0.90	มาก
4	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสำรวจ สภาพปัจจุบันของวิถีประชาธิปไตยใน ห้องเรียน	3.23	0.65	ปาน กลาง	3.29	0.74	ปาน กลาง
5	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน สร้างแผนผังความคิด	3.32	0.56	ปาน กลาง	3.43	0.85	มาก
6	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนิทรรศการ เกี่ยวกับประชาธิปไตย	3.00	0.75	ปาน กลาง	3.02	0.86	ปาน กลาง
	ภาพรวม	3.38	0.73	ปาน กลาง	3.45	0.85	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ด้านปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อนนักเรียนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสำรวจสภาพปัจจุบันของวิถีประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.91) มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.85) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนิทรรศการเกี่ยวกับประชาธิปไตย ($\bar{x} = 3.02$, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ด้านที่ 3 ด้านการชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

	สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนใน		ระดับ ความ ต้องการ	สภาพที่พึง ประสงค์		ระดับ ความ ต้องการ	
	สถานศึกษา						
	\bar{x}	S.D.		\bar{x}	S.D.		
1	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน	3.78	0.65	มาก	3.95	0.76	มาก
2	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนโดยการสังเกต	3.65	0.65	มาก	3.97	0.77	มาก
3	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนโดยการฝึกฝนการแก้ไขความขัดแย้ง	3.87	0.56	มาก	4.06	0.61	มาก
4	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงความเชื่อและความคิดเห็นอย่างเสรี	3.62	0.74	มาก	3.72	0.82	มาก
5	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและคุณค่าของการปฏิบัติตามข้อบังคับของโรงเรียน	3.56	0.64	มาก	3.62	0.78	มาก
6	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์	3.52	0.68	มาก	3.63	0.98	มาก
	ภาพรวม	3.66	0.65	มาก	3.83	0.79	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ด้านการชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนโดยการฝึกฝนการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการฟังและการสื่อสารอย่างสันติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.61) มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนโดยการสังเกตและเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของการดำเนินชีวิตโดยใช้เหตุผลและเคารพในความแตกต่าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.77) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและคุณค่าของการปฏิบัติตามข้อบังคับของโรงเรียน ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ด้านที่ 4 ด้านการสืบสานความรู้ ภูมิปัญญา
วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติ

สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนใน สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		ระดับ ความ ต้องการ	สภาพที่พึง ประสงค์		ระดับ ความ ต้องการ
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
	1 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและ ได้เห็นคุณค่าของการปฏิบัติตาม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ของชาติ	3.52	0.65	มาก	3.82	0.73
2 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของ ครอบครัว	3.32	0.78	ปาน กลาง	3.45	0.90	มาก
3 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนร่วมของ โรงเรียน	3.42	0.54	ปาน กลาง	3.52	0.77	มาก
4 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของชุมชน และท้องถิ่น	2.89	0.58	น้อย	3.02	0.89	ปาน กลาง
5 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยการจัด ให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญ ประโยชน์	3.45	0.45	ปาน กลาง	3.62	0.56	มาก
6 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยการจัด ให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการรักษา สิ่งแวดล้อม	3.48	0.56	ปาน กลาง	3.55	0.72	มาก
ภาพรวม	3.34	0.59	ปาน กลาง	3.49	0.76	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ด้านการสืบสานความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม
และเอกลักษณ์ของชาติ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติ
ตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.73)

มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยการจัดให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ในกิจการสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$, S.D. =0.56) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของชุมชนและท้องถิ่นของตนเองตามสถานการณ์จริง ($\bar{x} = 3.02$, S.D. =0.89) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ด้านที่ 5 ด้านการเป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชนและสังคม

สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนใน สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		ระดับ ความ ต้องการ	สภาพที่พึง ประสงค์		ระดับ ความ ต้องการ
	\bar{x}	S.D.		\bar{x}	S.D.	
1 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการทำงาน เป็นกลุ่มที่เน้นบทบาทของผู้นำกลุ่มและ สมาชิกกลุ่มตามวิถีประชาธิปไตย	3.23	0.68	ปาน กลาง	3.45	0.75	ปาน กลาง
2 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรม โดยให้ ผู้เรียนฝึกฝนทักษะวิเคราะห์และข่าวสาร บ้านเมืองการวิพากษ์วิจารณ์	3.34	0.59	ปาน กลาง	3.52	0.65	มาก
3 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการวิพากษ์ การวิจารณ์	3.15	0.47	ปาน กลาง	3.54	0.65	มาก
4 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษา แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย	3.15	0.61	ปาน กลาง	3.44	0.78	ปาน กลาง
5 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการรวบรวม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รู้	3.24	0.58	ปาน กลาง	3.60	0.74	มาก
6 มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสำรวจ สภาพปัจจุบัน	3.14	0.65	ปาน กลาง	3.52	0.85	ปาน กลาง
ภาพรวม	3.20	0.59	ปาน กลาง	3.51	0.73	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ด้านการเป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชนและสังคม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$, S.D. =0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการรวบรวมข้อมูลจากการ

สัมภาษณ์ผู้รู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.60$, S.D. =0.74) มีมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการวิพากษ์ การวิจารณ์ข่าวสารข้อมูล อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.54$, S.D. =0.65) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษาแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ($\bar{x} = 3.44$, S.D. =0.78) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

1. จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสรุปได้ดังนี้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานสถานักเรียนจำนวน 5 ท่าน เพื่อทราบแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานสถานักเรียนงานสถานักเรียนตามวิถีประชาธิปไตย 3 ด้านคือ คารวธรรม สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม ดังนี้

1.1 ด้านการเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาล

1.1.1 จากการสัมภาษณ์ด้านการเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาลสรุปได้ดังนี้

สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและนอกหลักสูตร โดยมีการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เด่นชัดมากขึ้น เช่น การเล่านิทาน การวาดภาพ การแสดงบทบาทสมมติ โดยครูผู้สอนเป็นผู้ดูแลพร้อมทั้งให้คำแนะนำในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยอย่างใกล้ชิดเพื่อบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน

“...สถานศึกษามีการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาสถานักเรียน ประธานนักเรียนและนักเรียน ศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะประชาธิปไตยของผู้เรียนด้วยการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียนที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย ในการดำเนินชีวิตในโรงเรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและนอกหลักสูตร โดยมีการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยที่เด่นชัดมากขึ้น เช่น การเล่านิทาน การวาดภาพ การแสดงบทบาทสมมติ โดยครูผู้สอนเป็นผู้ดูแลพร้อมทั้งให้คำแนะนำในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยอย่างใกล้ชิดเพื่อบันทึกพฤติกรรมผู้เรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการ ครูวิชาการ หรือครูผู้รับผิดชอบจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลคุณลักษณะประชาธิปไตย เช่น แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...ครูผู้สอนมีการสรุปผลการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนที่ต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย ในระดับชั้นเรียน และจัดทำรายงานเสนอต่อผู้บริหาร...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

“...สถานศึกษามีการปรับปรุงเกณฑ์ในการวัดและการสังเกตพฤติกรรมประชาธิปไตยของผู้เรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

1.2 ด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อนนักเรียนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี

1.2.1 จากการสัมภาษณ์ด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อนนักเรียนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี สรุปได้ดังนี้

สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ประชาธิปไตย ที่เน้นการฝึกปฏิบัติ เพื่อฝึกฝนทักษะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ประชาธิปไตยและพัฒนากระบวนการคิดโดยใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนประชุมวางแผนเพื่อให้ครูผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนรู้ กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประชาธิปไตย เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

“..สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางจัดกิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตย โดยการฝึกให้ ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์เหตุการณ์ สถานการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...สถานศึกษามีประชุมวางแผนเพื่อให้ครูผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนรู้ กำหนด รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประชาธิปไตย เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ประชาธิปไตย ที่เน้น การฝึกปฏิบัติ เพื่อฝึกฝนทักษะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ประชาธิปไตยและพัฒนากระบวนการคิดโดย ใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

“...ผู้บริหารมีการนิเทศติดตาม การดำเนินงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

1.3 ด้านการชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

1.3.1 จากการสัมภาษณ์ด้านการชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา โรงเรียน สรุปได้ดังนี้

สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำสื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตย และใช้สื่อการ เรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ มีการจัดทำแผนการ เรียนรู้และกิจกรรมโดยเน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง ครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำดูแลการดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

“...โรงเรียนมีการวางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมค่ายที่ ส่งเสริมทักษะการวิเคราะห์ และกระบวนการกลุ่ม...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...โรงเรียนมีความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ศึกษาวิเคราะห์ผลการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย และการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน จากการประเมินคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและจุดเน้น...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

“...โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำสื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตย และใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ มีการจัดทำแผนการเรียนรู้และกิจกรรมโดยเน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง ครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำดูแลการดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

“...โรงเรียนจะให้มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติ ตามกฎระเบียบของโรงเรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

“...ผู้บริหารมีการนิเทศภายในกำกับติดตามผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจากหลักฐานชิ้นงาน หรือผลการทดสอบ ให้คำแนะนำ และแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

1.4 ด้านการสืบสานความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติ

1.4.1 จากการสัมภาษณ์ด้านการสืบสานความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติ สรุปได้ดังนี้

สถานศึกษามีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของชุมชนและท้องถิ่นของตนเองตามสถานการณ์จริงจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สำรวจเผชิญปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนและท้องถิ่นตนเอง

“...ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการประชาธิปไตย มีการวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมจากการนิเทศติดตาม กิจกรรมที่บรรลุเป้าหมายให้มีการดำเนินต่อไป มีการปรับปรุงกิจกรรมประชาธิปไตยเพิ่มกิจกรรมใหม่หรือตัดกิจกรรมที่ไม่ได้ผลออก...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...โรงเรียนได้มีการศึกษามีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อส่วนรวมของโรงเรียน สถานศึกษาได้ส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยการฝึกฝนให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ ด้วยการดำรงตนเป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

“...สถานศึกษามีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ของชุมชนและท้องถิ่นของตนเองตามสถานการณ์จริง...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

“...โรงเรียนได้จัดกิจกรรมร่วมมือกับชุมชนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สำรวจเผชิญ ปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนและท้องถิ่นตนเอง...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...โรงเรียนมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยจัดกิจกรรมรณรงค์การเลือกตั้ง คณะกรรมการสถานักเรียน และการออกเสียงประชามติเพื่อให้นักเรียนรู้จักประชาธิปไตย...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

1.5 ด้านการเป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชนและสังคม

1.5.1 จากการสัมภาษณ์ด้านการเป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ โรงเรียน ชุมชนและสังคม สรุปได้ดังนี้

ผู้บริหารและคณะครูมีการนำข้อมูล ผลการประเมิน และข้อเสนอแนะจากการนิเทศ กำกับ ติดตาม มาวิเคราะห์ สภาพการดำเนินงาน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนได้ พัฒนา ตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ ตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อ หาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยรับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ สรุปเป็นแนวทางพัฒนาเพื่อจัดทำ โครงการพัฒนา ในปีการศึกษาต่อไป

“...สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมเรียนรู้ประชาธิปไตย บูรณาการในแต่ ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม เน้นกิจกรรมฝึกฝนให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ อย่างมี เหตุผล และข้อเท็จจริง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้สถานการณ์ในปัจจุบัน ในชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมให้หลากหลายที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะวิเคราะห์ ข่าวสารบ้านเมือง โดยใช้ข้อเท็จจริงที่เหมาะสมถูกต้อง เช่น กิจกรรมค่าย การจัดกิจกรรมสภานักเรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...ผู้บริหารมีการนิเทศติดตามภายใน กำกับ ติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย มีการแจ้งผลการนิเทศให้ครูผู้สอนทราบ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562)

“...ผู้บริหารและคณะครูมีการนำข้อมูลผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากการนิเทศกำกับ ติดตาม มาวิเคราะห์ สภาพการดำเนินงาน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

“...โรงเรียนได้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนได้พัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ ตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยรับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ สรุปเป็นแนวทางพัฒนาเพื่อจัดทำโครงการพัฒนา...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2562)

บทที่ 5

ผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ประชากรประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 จำนวน 152 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 สรุปได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

จากการที่ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ทั้ง 5 ด้านไปสอบถามผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียนทั้งหมด 152 คน พบว่า สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในภาพรวมมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาล และด้านที่มีค่าต่ำสุดคือ ด้านปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อนนักเรียนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รายการมีค่ามากที่สุดคือ ด้านมีการประสานประโยชน์ถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง รองลงมา มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการยอมรับในความ

หลากหลายของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย บุคลิกภาพสติปัญญาและอารมณ์ และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย ในการดำเนินชีวิตทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

2. ด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อนนักเรียนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รายการที่มีค่ามากที่สุดคือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสำรวจสภาพปัจจุบันของวิถีประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น รองลงมาคือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ และส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนิทรรศการเกี่ยวกับประชาธิปไตย

3. ด้านการชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รายการที่มีค่ามากที่สุดคือ การส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน โดยการฝึกฝนการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการฟังและการสื่อสารอย่างสันติ รองลงมาคือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนโดยการสังเกตและเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของการดำเนินชีวิตโดยใช้เหตุผลและเคารพในความแตกต่าง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและคุณค่าของการปฏิบัติตามข้อบังคับของโรงเรียน

4. ด้านการสืบสานความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รายการที่มีค่ามากที่สุดคือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ รองลงมาคือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยการจัดให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ในกิจการสาธารณะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของชุมชนและท้องถิ่นของตนเองตามสถานการณ์จริง

5. ด้านการเป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชนและสังคม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รายการที่มีค่ามากที่สุดคือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ รองลงมาคือ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรม โดยให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะวิเคราะห์ข่าวสารบ้านเมืองการวิพากษ์วิจารณ์โดยใช้เหตุผลและข้อเท็จจริง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสำรวจสภาพปัจจุบันของวิถีประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น

ผลการศึกษา Best + Practices จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสภานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

โรงเรียนบ้านโคกสว่าง ตำบลโคกสว่าง อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 4 มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศหรือ best practices ได้แก่ สภานักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีหน้าที่คอยช่วยเหลือกิจกรรมในชุมชนเน้นการมีส่วนร่วมของ

นักเรียนกับชุมชนในการจัดสถานักเรียนในรูปแบบการเลือกตั้ง เมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้วชุมชนจะมาประสานงานกับโรงเรียนให้สถานักเรียนทั้งชุดเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

โรงเรียนชุมชนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา อำเภอลำดวน จังหวัด มหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศหรือ Best Practices ได้แก่ โรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยปรากฏทั้งคารวธรรมและสามัคคีธรรมชัดเจน

โรงเรียนภูดินพัฒนา อำเภอลำดวน จังหวัด ศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศหรือ Best Practices ได้แก่ โรงเรียนได้นำรูปแบบการดำเนินงานสถานักเรียนได้มีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนโดยนำรูปแบบการดำเนินงานสถานักเรียนจากโรงเรียนปฏิบัติดีด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยไปใช้ในการปรับปรุงวิธีการจัดสถานักเรียนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 สามารถนำมาอภิปรายผลเป็นประเด็นได้ดังนี้

สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่ดำเนินงานสถานักเรียนทั้งหมด 152 คน มีความเห็นต่อสภาพการดำเนินงานสถานักเรียนทั้ง 5 ด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสถานศึกษาเนื่องจากสถานศึกษามีการดำเนินงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยและเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านประชาธิปไตยของผู้เรียน ผู้สอนมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย สร้างความรู้ความเข้าใจ ทศนคติค่านิยมและพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 3) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในข้อ 4 กำหนดไว้ว่า มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 ได้กำหนดไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบทบาทของผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประชาธิปไตย เนื่องจากสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมบูรณาการกับการเรียนรู้ ประชาธิปไตย ครูต้องมีบทบาทในการสังเกตพฤติกรรม รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล และบันทึกผล พฤติกรรมประชาธิปไตยที่แสดงออก โดยควรมีการกระตุ้นให้แสดงออกถึงพฤติกรรมให้มากที่สุดผ่าน การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ประกายรัตน์ พร้อมดิษฐ์ (2549, น. 18-19) สรุปไว้ว่า การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการเสริมสร้างประชาธิปไตยของสถานศึกษา ให้เหมาะสมกับผู้เรียน นั้น ครูผู้สอนต้องมีลักษณะและบทบาท คือ เป็นผู้รู้จักหน้าที่ของตน และเคารพในสิทธิของผู้อื่น มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง เป็นผู้ที่มีจิตใจเป็นแบบประชาธิปไตยและเป็น แบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับ ศุภลักษณ์ อุปลาบัติ (2552, น. 31) สรุปไว้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริม ประชาธิปไตยนั้น ครูควรสอนทุกครั้ง ครูต้องเตรียมศึกษาเนื้อหาวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อวาง แผนการสอน ครูต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ นักเรียนได้ปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา เพื่อแสวงหาความรู้ และฝึกทักษะต่างๆ โดยครูเป็นผู้ดูแลให้ความ ช่วยเหลือให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ และร่วมเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ทางด้าน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมทางประชาธิปไตยของนักเรียน

จากการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ผู้วิจัยศึกษานำประเด็นที่สำคัญมา อภิปรายผลโดยมีรายละเอียดดังนี้แนวทางการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมสถานักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 คือ ด้านการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปได้ 7 แนวทางดังนี้ 1) หน่วยงานต้นสังกัดมีการ วิเคราะห์ สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย เพื่อกำหนดนโยบาย ให้สถานศึกษาจัด กิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ครูผู้สอนมีการวิเคราะห์มาตรฐานการ เรียนรู้ และตัวชี้วัดในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อจัดการเรียนรู้ ประชาธิปไตยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) หน่วยงานต้นสังกัดมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงาน ประชาธิปไตย เพื่อดำเนินงานการขับเคลื่อน การจัดการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย 5) ครูผู้สอนจัดทำเครื่องมือในการวัด และประเมิน การเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้สามารถวัดและประเมินได้ตามสภาพจริง และ เหมาะสมกับนักเรียน 6) ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการการนิเทศ ที่ได้รับมอบหมายมีการ นิเทศ ติดตาม 7) ผู้บริหารสถานศึกษามีการกระตุ้นให้ครูผู้สอนวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหา แนวทางปรับปรุงรูปแบบเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรมีการกำหนดแนวทางการ

ดำเนินงานให้ชัดเจน จัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประเมินผลการดำเนินงานในทุกกิจกรรมและปรับปรุงสภาพการจัดกิจกรรมให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนสูงสุดสอดคล้องกับแนวคิดของนงลักษณ์ ใจฉลาด (2556, น. 2-82) สรุปได้ว่า กระบวนการวางแผนเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ กระบวนการวางแผนจะเริ่มจากการจัดตั้งหน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลขึ้น เพื่อรับผิดชอบในการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลา การกำหนดงบประมาณการปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลการดำเนินงานตามแผน

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

5.3.1.1 สถานศึกษาควรมีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีความชัดเจน มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ โดยให้กิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน เน้นกระบวนการกลุ่ม เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการปฏิบัติจริง

5.3.1.2 สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติ ตามวิถีประชาธิปไตย โดยมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงศักยภาพของตนเอง ครูผู้สอนต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับกิจกรรม และมีการประเมินคุณภาพผู้เรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรดำเนินงานกิจกรรมในโรงเรียนไปปฏิบัติในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา

5.3.2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมประชาธิปไตยของโรงเรียนที่มีความสำเร็จด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมประชาธิปไตยของโรงเรียนในสถานศึกษา

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมพล ทองธรรมชาติ. (2554). *วิวัฒนาการของระบอบรัฐธรรมนูญไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- กนก วงษ์ตระหง่าน. (2548). *การเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- กรรณา ศิริฤกษ์อุดมพร. (2553). *สถานักเรียนไทยหัวใจสมานฉันท์ยึดมั่นธรรมาภิบาลปี 2553*.
- ดิเรก วรรณเศียร. (2543). *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย
นเรศวร, 5(2), 39-58.*
- เจนการณีย์ เพียงปราชญ์. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนกับคุณธรรมจรรยาบรรณ
ของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโนนไทย.
(วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทองหล่อ เดชไทย. (2544). *ภาวะผู้นำเพื่อการบริหารสู่ความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธเนศ ขาเกิด. (2538). *ฝันถึงประชาธิปไตยในวิถีชีวิต, มติครุ, 2(17) : 49-50.*
- ศุภลักษณ์ อุปลาบัติ (2552) “การศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาตาม
ความเห็นของข้าราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานี
เขต 4” . (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). อุบลราชธานี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์เกษตร
แห่งประเทศไทย.
- สาโรช บัวศรี. (2526). *จริยธรรมในสังคมไทย : รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมปัจจุบัน.
คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี*
- สมคิด บางโม. (2546). *การบริหารองค์กรสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- บุญนำ จัตุรัส. (2551). *การประเมินโครงการสถานักเรียนไทยหัวใจสมานฉันท์ยึดมั่นธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ภิญโญ เฟ็งดา. (2550). *การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ในจังหวัดกำแพงเพชร*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- รัชพล คชชารุ่งโรจน์. (2548). *คิดทำหลากหลายกลยุทธ์การบริหารจัดการ โรงเรียนทันสมัย*. ม.ท.ป. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *รายงานการวิจัย แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพตามเป้าหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559)*.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2542). *หลักการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประกอบ สารวรรณ. (2548). *การนำเสนอรูปแบบสถานักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ปริญาศึกษาดุสิตบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประเวศ วะสี. (2550). *การจัดการความรู้ กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์ สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข*. กรุงเทพฯ : กรีน-ปัญญาญาณ.
- ประกาย พร้อมดิษฐ์. (2549). *กิจกรรมสร้างเสริมและปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนอนุบาลจันทบุรี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประเสริฐ เซษฐพันธ์. (2542). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.
- บังอร อนุเมธางกูร. (2546). *ความเคลื่อนไหวของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- หอม คลายานนท์. (2531). *การปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยแก่เยาวชนในระบบการศึกษาไทย, สารพัฒนาหลักสูตร. 73 : 36-48*.
- Arbuckle, D. (1995). *Pupil Personnel Service in American Schools*. Boston Allyn and Bacon.
- Brantingham, P. J., & Kuhn, S. L. (2001). Constraints on levallois core technology: A mathematical model. *Journal of Archaeological Science*, 28(7), 747-761. <https://doi.org/10.1006/jasc.2000.0594>

- Bishop, J. W. (1998). The relationship between quality and support in the workplace. Paper presented at the Conference on Quality and Management: Quality Now and Direction for the 21st Century., *Arizona State University, Tempe, Arizona*. February 14.
- Kohlberg ,L.1967.Moral Education for a Social in Moral Transition, Educational Leadership. 33(1):52-53.
- Likert ,Rensis. and Likert, Jane. (1977). *New Way Management Conflict*. New York : McGraw-Hill.
- Luther, Gulick and Lydall Urwick. (1973). *Papers on the Science of Administration*. New York : Columbia University.
- Lowry, Michelle, 2002, Why does IPO volume fluctuate so much? Journal of Financial Economics forthcoming.
- MacKenna, R. J. (1999). *New Management (McGraw-Hill Australia, Rosewood*.
- Patterson, K.A. (2003). *Servant Leadership: A Theoretical Model*. Doctoral Dissertation, Regent University. AAT

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1. นายเกษม จันสามารถ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองซอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3
2. นางสาวหยุด ศรีจันทร์ชัย ครูโรงเรียนบ้านหนองซอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3
3. นางอาทิตา เนื่องมัจฉา ครูโรงเรียนบ้านหนองซอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3
4. นางสาวสุมนา เนื่องไชยยศ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2
5. นางนิตยา มงคลนำ ครูโรงเรียนบ้านโพธิ์สองห้องวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจรายการ (Check List) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการในการบริหารงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

ตอนที่ 2 เป็นข้อความคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

1. การตอบแบบสอบถามขอให้ตอบตรงความเป็นจริง ตามความคิดเห็นของท่าน
2. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ตอนให้สมบูรณ์และครบทุกข้อ ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลไปศึกษาวิเคราะห์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ของสถานศึกษาต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการทำวิจัยครั้งนี้

นางอุลัยวรรณ กงเพชร

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามเกี่ยวกับข้อมูลของท่าน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ()
หน้าข้อความตรงกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. ตำแหน่งปัจจุบัน

() ผู้บริหารสถานศึกษา

() ครู

() นักเรียน

2. ประสบการณ์ในการบริหารงานสถานศึกษา

() 1 - 5 ปี

() 6-10 ปี

() มากกว่า 10 ปี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตอนที่ 2 ศึกษาระดับความต้องการในการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ต้องการทราบถึง สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ขอให้ท่านได้โปรดตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น โดยพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในโรงเรียน มากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในโรงเรียน มาก
- 3 หมายถึง สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในโรงเรียน ปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในโรงเรียน น้อย
- 1 หมายถึง สภาพการดำเนินงานสถานักเรียนในโรงเรียน น้อยที่สุด

ข้อที่	รายการ	สภาพการดำเนินงานส่งเสริมกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน				
		5	4	3	2	1
1.	1. ด้านการเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาล มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ความเคารพในความคิดเห็นของผู้เรียนทุกคน					
2.	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการยอมรับในความหลากหลายของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย บุคลิกภาพสติปัญญาและอารมณ์					
3.	มีการประสานประโยชน์ถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง					
4.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยการฝึกฝนให้เป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม					
5.	มีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย ในการดำเนินชีวิตทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน					
6.	มีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนที่จำเป็นต้องแก้ไขหรือพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิตในโรงเรียน					

ข้อที่	รายการ	สภาพการดำเนินงาน ส่งเสริมกิจกรรมสภา นักเรียนในโรงเรียน				
		5	4	3	2	1
7.	ด้านที่ 2 ปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อน นักเรียนโดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยและแนวทางสันติ วิธี มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสำรวจสภาพปัจจุบันของวิถี ประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น					
8.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการรวบรวมข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ผู้รู้					
9.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติและ ร่วมกันอภิปราย					
10.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสำรวจสภาพปัจจุบันของวิถี ประชาธิปไตยในห้องเรียนและในโรงเรียน					
11.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน สร้างแผนผังความคิด					
12.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนิทรรศการเกี่ยวกับประชาธิปไตย					
13.	3. ด้านการชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา โรงเรียน RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและเห็นคุณค่าของการ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน					
14.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนโดยการสังเกตและ เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของการดำเนินชีวิตโดย ใช้เหตุผลและเคารพในความแตกต่าง					
15.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนโดยการฝึกฝนการ แก้ไขความขัดแย้งด้วยการฟังและการสื่อสารอย่างสันติ					
16.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงความเชื่อและความ คิดเห็นอย่างเสรี เชื่อมโยงทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมที่ เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน					
17.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและคุณค่าของการปฏิบัติ ตามข้อบังคับของโรงเรียน					

ข้อที่	รายการ	สภาพการดำเนินงาน ส่งเสริมกิจกรรมสภา นักเรียนในโรงเรียน				
		5	4	3	2	1
18.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์จากสถานการณ์จริงด้วยการตั้งประเด็นคำถามที่เหมาะสมภายในโรงเรียน					
19.	4. ด้านการสืบสานความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกฝนและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ					
20.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของครอบครัว					
21.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของโรงเรียน					
22.	5. หลักความรับผิดชอบ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของชุมชนและท้องถิ่นของตนเองตามสถานการณ์จริง					
23.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยการจัดให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ในกิจการสาธารณะ					
24.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยการจัดให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อม					
25.	5. ด้านการเป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชนและสังคม มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่มที่เน้นบทบาทของผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มตามวิถีประชาธิปไตย					
26.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรม โดยให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะวิเคราะห์ข่าวสารบ้านเมืองการวิพากษ์วิจารณ์โดยใช้เหตุผลและข้อเท็จจริง					
27.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการวิพากษ์ การวิจารณ์ ข่าวสารข้อมูล					

ข้อที่	รายการ	สภาพการดำเนินงาน ส่งเสริมกิจกรรมสภา นักเรียนในโรงเรียน				
		5	4	3	2	1
28.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษาแหล่งเรียนรู้ เกี่ยวกับประชาธิปไตย					
29.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการรวบรวมข้อมูลจาก การสัมภาษณ์ผู้รู้					
30.	มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสำรวจสภาพปัจจุบันของวิถี ประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น					

ตอนที่ 2 ผลศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสภานักเรียนในสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3

คำชี้แจง ขอความกรุณาท่านให้ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับทางการพัฒนาการดำเนินงาน
สภานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 3 ทั้ง 5
ด้าน เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
อัครวรรณ กงเพชร
โทร.

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเทศบาล 3

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการสัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ - สกุล ผู้สัมภาษณ์.....
- 1.2 ชื่อ - สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....
- 1.3 สัมภาษณ์ ครั้งที่.....วัน / เดือน / ปี ที่สัมภาษณ์.....
- 1.4 สถานที่.....

ตอนที่ 2 รายการสัมภาษณ์

1) ด้านการเป็นผู้นำในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่วนรวมตามหลักธรรมาภิบาล

ท่านมีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2) ด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนเองและเพื่อนนักเรียนโดยใช้กระบวนการ

ประชาธิปไตยและแนวทางสันติวิธี

ท่านมีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3) ด้านการชักชวนนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
ท่านมีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4) ด้านการสืบสานความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติ
ท่านมีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5) ด้านการเป็นผู้นำเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ชุมชนและสังคม
ท่านมีแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสถานักเรียนในสถานศึกษาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์ (IOC)
แบบสอบถาม สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	เฉลี่ย	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	0	1	1	0	3	0.6	ใช้ได้
2	1	1	1	0	1	4	0.8	ใช้ได้
3	1	1	0	1	1	4	0.8	ใช้ได้
4	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
5	0	1	1	0	1	3	0.6	ใช้ได้
6	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
7	1	1	1	1	1	4	1	ใช้ได้
8	1	1	1	1	1	4	1	ใช้ได้
9	1	1	1	0	1	3	0.8	ใช้ได้
10	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้
11	1	0	1	0	1	3	0.6	ใช้ได้
12	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
13	1	0	0	1	1	3	0.6	ใช้ได้
14	1	0	1	1	1	4	0.8	ใช้ได้
15	1	1	0	1	1	4	0.8	ใช้ได้
16	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
17	1	1	1	1	1	4	1	ใช้ได้
18	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	เฉลี่ย	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
19	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
20	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
21	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
22	1	1	1	0	1	4	0.8	ใช้ได้
23	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
24	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้
25	0	1	1	1	1	4	0.8	ใช้ได้
26	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้
27	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
28	1	1	0	1	1	4	0.8	ใช้ได้
29	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
30	1	0	1	1	1	4	0.8	ใช้ได้

ค่าความเชื่อมั่น แบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.86 - 1

ผลการสัมภาษณ์

ภาพที่ ค.1 การสัมภาษณ์

ภาพที่ ค.2 การสัมภาษณ์

ภาพที่ ค.3 การสัมภาษณ์

ภาพที่ ค.4 การสัมภาษณ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางอุลัยวรรณ กงเพชร
วัน เดือน ปี	18 กุมภาพันธ์ 2513
สถานที่เกิด	อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 2 หมู่ 8 ตำบลหนองซอน อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2535	ปริญญาตรี (ศษ.บ) สาขา ดุริยางค์ไทย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2562	ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านหนองซอน อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
ผลงานดีเด่น	- “ครูผู้ได้รับทุนครูสอนดี” พ.ศ. 2554 - รางวัลเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ “ครูสุคดี” ปี พ.ศ. 2556 - รางวัล ครูดีในดวงใจ ประจำปี 2556 - ครูผู้สอนนักเรียนได้รับรางวัลระดับเหรียญทอง รองชนะเลิศ อันดับ 2 กิจกรรมการแข่งขันกิจกรรมสภานักเรียน ระดับชั้น ม. 1 - 3 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ครั้งที่ ๖๓ ที่เมืองทองธานี - ครูผู้สอนนักเรียนได้รับรางวัลระดับเหรียญทอง ชนะเลิศ กิจกรรมการแข่งขันกิจกรรมสภานักเรียนระดับชั้นม.1 - 3 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติครั้งที่ 68 ที่จังหวัดบุรีรัมย์ - ครูผู้สอนนักเรียนได้รับรางวัลระดับเหรียญทอง ชนะเลิศ กิจกรรมการแข่งขันกิจกรรมสภานักเรียนระดับชั้นม.1 - 3 งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติครั้งที่ 69 ที่จังหวัดบุรีรัมย์